

številka 5 |

maj 1981 | letnik 28

rodna gruda slovenija

INDUSTRIJA TRANSPORTNIH SREDSTEV IN
OPREME n.sol.o. KOČEVJE
SLOVENIJA – JUGOSLAVIJA

ITAS

61330 KOČEVJE
Reška cesta 13

Telefon: h.c. 061/851-511
Telex: 31-147 YU ITAS

Telegram: »ITAS«

PROIZVODNI PROGRAM:

- prikolice in polprikolice,
- kiper prikolice in polprikolice,
- polprikolice za prevoz kontejnerjev,
- avtomešalci za prevoz betona,
- cisterne za prevoz materialov v razsutem stanju,
- betonarne,
- oprema za prevoz in vskladiščenje živinske krme,
- stabilni silosi za žitarice in druge materiale v razsutem stanju,
- pretovarne postaje za materiale v razsutem stanju,
- kompletna oprema za pnevmatski transport materialov v razsutem stanju,
- kontejner-cisterne za prevoz materialov v razsutem stanju.

PREDSTAVNIŠTVA:

11000 BEOGRAD, Zmaj Jovina 7, tel. 011/636-821;
637-946

41000 ZAGREB, Mrazovičeva 5, tel. 041/441-727

61000 LJUBLJANA, Trg komandanta Staneta 4, tel.
061/557-512

78000 BANJA LUKA, Branka Radičevića 20, tel.
078/32-745

Silos ITAS za skladiščenje žitaric, kapaciteta objekta 20.000 ton
Izdelujemo silosne celice od 50 m³–2500 m³

VSA VAŠA POTOVANJA
ORGANIZIRA

globtour

turistična agencija
LJUBLJANA
JUGOSLAVIJA

RIBNIŠKA KOVINSKA
INDUSTRIJA

RIKO

Proizvodni program

- Oprema za vzdrževanje cest
- Hidravlični nakladalci – kamionski, traktorski
- Hidravlične stiskalnice za odpadne kovine in nekovine
- Oprema za letališča

telefon: 061/861-611 – centrala
861-040 – direktor

telex: 31-482 yu Riko

Predstavništvo Beograd
telefon: 011/553-845
541-642

rodna grudla slovenija

*Revija za Slovence po svetu
Magazine for Slovenes abroad
Revista para los Eslovenos
por el mundo*

Vaša pisma	2
Dogodki	4
Jugoslavija in svet – Obsodba vsakršne uporabe sile	6
Titovi kraji	8
Zadnji dom v najlepšem vrtu	10
Izbor iz slovenskega tiska	12
Po Sloveniji	14
Intervju – Dekle tisoč vonjav	17
Turistični vodnik	18
Reportaža na vašo željo – Trška gora	20
Slovenija v mojem objektivu – Danilo Cvetnič	22
Zakladi slovenskih muzejev – Kromberk	24
Korenine – Govorica slovenske kmečke noše	26
Naši po svetu	29
Vaše zgodbe – Begunka med prvo svetovno vojno	32
Umetniška beseda – Za kos kruha	34
Za mlade po srcu	36
Skozi ameriško džunglo	38
Materinščina – Nove knjige	41
Mislimo na glas, Filatelija	42

Izdaja

Slovenska izseljenska matica
Ljubljana, telefon 061/20-657

Naslov

61000 Ljubljana Cankarjeva 1/II, p. p. 169
Slovenija, Jugoslavija
Telefon uredništva 061/23-102
Telefon uprave 061/21-234

Glavni in odgovorni urednik

Jože Prešeren

Urednica

Jagoda Vigele

Tehnični urednik

Bruno Feher

Uredniški odbor

Janez Kajzer, Marko Kern, Jože Prešeren,
Silvestra Rogelj, Ina Slokan, Mila Šenk,
Jagoda Vigele, Matjaž Vizjak, Janez Zrnec

Izdajateljski svet

Mitja Vošnjak (predsednik), dr. Vladimir
Klemenčič, Anna Krasna, Mira Mihelič,
Ernest Petrin, Milan Pogačnik, Drago Seliger,
Lenart Šetine, Ciril Šter, Ciril Zlobec

Prevajalci

Alberto Gregorič (španščina),
Milena Milojevič-Sheppard (angleščina)
Revija izhaja vsak mesec,
8. in 9. številka izideta skupno.

Letna naročnina

Jugoslavija 150 din, Avstralija 7 aus. \$,
Avstrija 120 Sch, Anglija 4,50 Lstg., Belgija
260 Bfr, Danska 45 Dkr, Finska 35 FM,
Francija 33 FF, Holandija 18 Hfl, Italija
7.000 Lit, Kanada 10 can \$, ZR Nemčija
16 DM, Norveška 45 Nkr, Švedska 40 Skr,
Švica 15 Sfr, ZDA – U. S. A. 8 US \$,
Južnoameriške države 8 US \$.

Plačilo naročnine

Dinarski tekoči račun: 50100-678-45356
Devizni račun: 50100-620-010-32002-2818/5
pri Ljubljanski banki – Plačilo je možno
tudi po mednarodni poštni nakaznici ali
s čekom, naslovljenim na »Slovenska
izseljenska matica« v priporočenem pismu.
Poštnina plačana pri pošti 61102 Ljubljana

Tisk

ČGP Delo, Ljubljana

Oproščeno prometnega davka po pristojnem
sklepu št. 421-1/173 z dne 24. VII. 1973

**Slika na naslovni strani:
Po dežju – blizu Vrhnike
Foto: Danilo Cvetnič**

V minulih tednih in mesecih smo prejeli v naše uredništvo številna sporočila naših bralcev, da nas letos ponovno obiščejo v Sloveniji in Jugoslaviji, kjer bodo obiskali svoje sorodnike, obenem pa bodo obiske izkoristili tudi za ogled naše lepe dežele. Mnogi so si izdelali že podrobne načrte, kaj vse bodo obiskali, kje se bodo ustavili le za kratek čas in kje si bodo privoščili daljši počitek. Skoraj vsa ta pisma nam potrjujejo, da je vsak obisk domovine dobro pretehtan in skrbno pripravljen, saj si mnogi rojaki ne morejo privoščiti, da bi obiskali svojo domovino ali domovino staršev vsako leto. Prav zato je treba predvideti tako, da bo čas in denar, ki je žrtvovan v ta namen, kar najbolj izkoriščen.

Veseli smo, ko vidimo, da vsakemu našemu rojaku iz tujine obisk domovine veliko pomeni, da je to dogodek, o katerem se potem še dolgo govori tako v krogu sorodnikov kakor v širšem okolju rojakov. Ob tem naj vam omenim, da tudi letos pripravlja Slovenska izseljenska matica vrsto prireditev, na katerih bo vsem obiskovalcem izrazila še posebno dobrodošlico. Na teh prireditvah je po navadi vse še posebej slovesno, po možnosti pa je pripravljen tudi prijeten, domač in kvaliteten kulturni spored. Največje tovrstno srečanje bo, kot že veste, tudi letos 4. julija v Škofji Loki, kjer je največja vsakoletna prireditev za vse Slovence, ki žive na tujem, poleg tega pa bodo tudi letos manjša srečanja v Murski Soboti, v Kamniku oziroma Domžalah, v Novi Gorici in predvidoma tudi v Kočevju. Točne datume posameznih prireditev bomo objavili v prihodnji številki, ker nam zdaj še niso na voljo.

Letos sprejema Slovenska izseljenska matica v goste tudi dve ugledni izseljenski kulturni skupini, za kateri pripravlja po Sloveniji krajši turneji. Skoraj hkrati bosta pri nas gostovala – slovenska godba iz Clevelanda, ki bo sodelovala tudi na letošnji ljubljanski ohceti, in moški pevski zbor iz Aumetza v Franciji, ki bo sodeloval tudi na taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Obema ob tej priložnosti izrekamo še posebno dobrodošlico!

Jože Prešeren

Več narodnega ponosa

Rodna gruda je izredno lepa mesečna revija: le redki številčno tako majhni narodi se lahko postavijo s takim biserom, škoda je le, da ne izhaja dvakrat mesečno.

Ko pismo noša prinese Rodno grudo, se pri nas začne zanimiva skoraj zahrbtna dirka. Vsi bi namreč radi takoj brali to priljubljeno revijo in to vsi hkrati, kandidatov pa je seveda več in tukaj včasih pride do prave hladne vojne. Po nekih nepisanih zakonih si seveda jaz vzamem pravico, da jo berem prvi, nerodno pri tem pa je to, da jaz takrat pozabim na vse drugo, tudi na hrano, čeprav se ji drugače nikoli ne odrečem. Žena, čeprav pridna kot čebelica, si takrat izmišljuje vse mogoče, da bi prišla do revije. Ko si jo že pribori, potem se začne vojna med njo in hčerko in celo malo vnukinjo Andrejko, ki je stara osem let, in čeprav je rojena v Kanadi, govori in piše slovensko, zato tudi njo zanima Rodna gruda, kajti v rubriki Krožek mladih dopisnikov najde veliko stvari, ki zanimajo njo še posebej. Kar se tiče njene slovenščine, ji pomagamo vsi, predvsem pa še jaz, dedek, kakor me ona kliče. Meni je to najslajše ime na svetu. Ko smo že pri slovenščini, bi rad povedal samo to: vsi otroci so bistri in pametni, slovenščine se zlahka naučijo in jo s ponosom govorijo. Če kateri otroci tega ne zmorejo, so tega krivi sami starši in nihče drug. Nekateri starši imajo premočno narodnega ponosa, kar je res žalostno. Govoril sem že z nekaterimi otroki naših rojakov tukaj, ki so na tihem obsojali svoje starše zaradi tega, ker jih niso naučili materinega jezika. V srcih se počutijo Slovence in iščejo svoje korenine, radi se družijo s svojimi vrstniki, vendar pa jim vedno nekaj manjka. Slišal sem že zelo nespoštljiva mnenja takih otrok o svojih starših in žal mi je zanje. To so kakor izkoreninjenci, nikomur ne pripadajo, ljudje brez korenin. Nekateri sanjarijo o preteklosti, se izgublajo v nekakšnih iluzijah, bodočnosti pa nimajo nobene. Mladi pri tem ne nosijo nobene krivde. Dobro vedo, da je Slovenija in Jugoslavija tudi moderna, sodobna razvita industrijska država, na katero so lahko ponosni. Človeku je toplo pri srcu, ko sliši to iz ust mladih ljudi, rojenih tukaj, ki se zavedajo, da brez korenin ne morejo živeti.

Torej, dragi bralci Rodne grude, polagam vam na srce – učite svoje potomce materinega jezika, kajti le materina beseda je najmočnejša vez. Kjer te vezi ni, tam tudi ni pravega in toplega družinskega vzdušja in nihče me ne bo nikoli prepričal, da ni tako.

Jaz si ne morem predstavljati, da bi s svojimi otroki govoril v jeziku tujcev. Imej bi občutek, da sam sebi pljujem v obraz. Osebno govorim štiri jezikov, pa vendar se s tem nikjer ne postavljam in tega nikomur ne vsiljujem, najljubša pa mi je topla govornica, ki me je je naučila mati.

Kako nizko padejo nekateri, je najbolj opazno na poletnih piknikih, ko nekateri iz vrst zadnjih priseljencev, ponujajo svojo polomljeno angleščino, češ, slišite, mi pa že govorimo ingliš. Najbolj smešne so nekatere mamice, ko svoje otroke kličejo v angleščini, ob kateri bi se vsakemu pravemu Angležu želodec obrnil.

Moja družina je srečna, kadar gre lahko na obisk v Slovenijo. Vsaokrat nam ti obiski prehitro minejo. Prepotovali smo vso Slovenijo, po dolgem in počez, ko pa je ta naša deželica tako lepa in materinsko topla. Srečen je lahko vsak, ki nima umazane vesti, ki lahko to krasno deželico vsaokrat brez skrbi obišče. Če nam bo zdravje dopuščalo, jo bomo mi obiskali spet prihodnje leto za tri mesece. Lepo pozdravljam vse bralce Rodne grude po vsem svetu!

Gustl A. Fujs, Hamilton, Kanada

Kako premagati inflacijo

Rodna gruda je res lepo urejena za slovenske izseljence z vsega sveta. Tudi Slovenski koledar za leto 1981 zasluzi pohvalo za njegovo zanimivo vsebino. Slovenci, ki še berejo slovensko, ga zelo cenijo.

Kakor vidimo, je tudi vas zajela inflacija ter pomanjkanje nafte. Znanstveniki iz vseh držav sveta se trudijo, da bi iznašli nadomestilo za nafto, pa se jim doslej še ni posrečilo. To bi bil najboljši odgovor samopašnim arabskim magnatom. Ti dobički in pretirano visoke plače avtomobilskih delavcev so spravili ameriško avtomobilsko

industrijo v resno krizo, ki ji bodo težko našli izhod. Na drugi strani so tudi Japonci postali pravi mojstri, ne le v avtomobilski temveč tudi v drugih industrijskih vejah.

Pri nas še vedno divja inflacija in kaže, da se ne bo ustavila. Nekoč močni dolar se vse bolj krči. Inflacijo bi lahko ustavili s tem, da bi zamrznili cene in plače, toda o tem ni hotel nič slišati prejšnji predsednik Carter niti ne bo Reagan, ker oba zastopata le kapitaliste. S tem predlogom je prišel že neki poslanec iz Wisconsin, ki pa bo težko uspel. V ta namen bo treba vplivati tudi na kongresnika Dennisa Eckarta, ki je slovenskega rodu, da podpre ta potreben predlog. Jaz sem mu že pisal pismo in tudi drugi rojaki in organizacije mu bodo pisale.

Kulturno, društveno in družabno življenje je med nami še vedno živo, toda vodi ga že drugi in tretji rod, kajti stari so pomrli, ostali pa šli v pokoj. Politično se pa Slovenci bolj malo udejstvujejo.

Frank Česen, Cleveland, O., ZDA

Težka usoda

Hvala vam za redno pošiljanje Rodne grude. Dobili smo tudi Slovenski koledar, ki nam je zelo všeč. Rodno grudo težko pričakujemo vsak mesec, saj je polna novic in fotografij iz vse Slovenije. Samo zadnje čase precej dolgo potuje, našim poštarjem se nikamor ne mudi.

Lanske novice so bolj žalostne. V začetku junija 1980 nas je za vedno zapustila članica našega društva gospa Ančka Starman. Komaj se je malo poglela bolečina, nas je prizadela še druga nesreča. 12. novembra 1980 nas je po dolgi in mučni bolezni zapustila komaj 9-letna učenka slovenskega dopolnilnega pouka Nancy Grah. Pogrešali bomo obe, a vendar je usoda še bolj kruta pri otrocih. Posebno tega ne moremo razumeti pri priljubljeni in pridni deklici, kot je bila Nancy. Otroci slovenskega dopolnilnega pouka so se od nje poslovlili z govorom in belimi nageljni. Naj bo obema lahka zemlja, družinama pa naše iskreno sožalje.

Letos se ponovno odpravljamo na obisk domovine. Prepotovati želimo njen dobršen del. Sonja želi obiskati kraje, o katerih se uči pri slovenskem pouku, za Marka pa bo to prvo srečanje z letalom in z večino sorodnikov. Obiskali bomo tudi prijatelje, ki so se za stalno vrnili domov. Če nam bo čas dopuščal, se bomo oglasili tudi na matici.

Marija Bračko, Ottawa, Ont., Kanada

Žalostna obletnica

Ob prebiranju Rodne grude sem se spomnila, da je tudi čas za poravnavo naročnine. Sklenila pa sem, da malo še pripišem. Predvsem moram priznati, da sta tako Rodna gruda kakor tudi koledar nadvse zanimiva, tako da kadar se pripravim k branju, sploh ne morem končati, dokler vsega ne preglemam.

Tako sem opazila tudi, da je minilo 60 let, odkar so fašisti zažgali Slovenski narodni dom v Trstu. Ker sem bila takrat ravno prisotna, ko sem se z družbo izseljencev odpravljala prek luže, sem bila tudi tarča takratnega nasilja.

Fašisti so takrat namenoma podtaknili ogenj, ker so nas tisti dan pričakovali. Bil pa je neki zadržek v Ljubljani in tako smo prispeli v Trst dan pozneje, to je bilo 14. julija 1920. Takoj ko smo stopili z vlaka, so nas obkrožili karabinjerji, nas zastražili z vrvmi in kakor živino gnali do pogorišča, kjer je še vse telo in se kadilo. Medtem so se nam rogali in nam grozili. Pregarjali in prerivali so nas okrog pogorišča in s seboj smo morali vlačiti tudi vso borno prtljago. Številni ljudje so se jokali, zlasti primorska dekleta, ki jim je bil ta dom priljubljeno shajališče. Ko so se slednjič le naužili svoje surovosti, so nam odstopili prostor pred kolodvorom in nas pustili na prostem vso noč, čeprav so bili postajni prostori domala prazni. Šele naslednji dan so nam odkazali namenjeno stanovanjsko poslopje s posteljami, kjer so nam delale družbo steni-ce in uši. Tam smo ostali približno teden dni, dokler ni bil pripravljen parnik »Argentina«. Medtem so nas hranili z ribami in makaroni iz neke restavracije, seveda ne brezplačno. Ampak ob vsem tem nismo obupali, ker smo pričakovali boljše čase, ko dospemo do cilja. Kratkočasili smo se s petjem. V restavraciji smo našli tudi dve slovenski dekleti, ki sta se nam radi pridružili, toda že v nekaj dneh je bila ena zaradi tega odpuščena, ker so jo karabinjerji zasačili pri petju.

Ne vem, koliko nas je ostalo od tiste družbe. Tu v Milwaukee mi je znana le še ena rojakinja, vsi ostali so menda že odšli v deželo, od koder ni vrnitve. Iz Venice, Florida, se je oglasila še rojakinja Mary Ravninar, ki se še mogoče spominja teh žalostnih in truda polnih dni. Vendar s časom vse mine, dobro ali slabo, in ostanejo le še spomini. Pozdravljam vse bralce in naročnike po vsem svetu, prav tako pa tudi vse sodelavce Rodne grude.

Helen Cerar, New Berlin, Wis., ZDA

Zanimajo nas ekonomske razmere

Z veseljem prebiram Rodno grudo in Slovenski koledar, ki je letos še posebno zanimiv. Iz leta v leto nam prinašate zanimivejše informacije, kar Slovenci tako zelo potrebujemo. Hvala vam za tako lepo gradivo.

Pri urejanju Rodne grude skušate ugoditi željam bralcev, kolikor je v vaši moči. Tudi sama imam predlog in upam, da z njim ne bom edina. Od časa do časa bi v Rodni grudi rada prebrala članek, ki bi se nanašal na ekonomske razmere v domovini. Poleg tega bi mogoče periodično objavljali povprečni dohodek v Sloveniji in gibanje cen v odnosu do povprečnega dohodka. V mislih imam, koliko časa dela delavec za 1 kg mesa, masla, kruha, za zimski plašč, čevlje, za nakup opreme, za kosilo v dobri restavraciji itd. S tem bi nam pomagali pri odločanju, s čim naj obdarimo svojce ob obisku domovine, ne da bi se spravili v zadrego, in pri načrtovanju naših dopustov v domovini.

Maria Krivacek, Toronto, Ont., Kanada

Boštajnski grad

Prilagam naročnino za Rodno grudo, kar je več, pa naj bo v tiskovni sklad. Ako bi vam bilo mogoče v reviji opisati o boštajnskem gradu pri Grosupljem. Leta 1961 sem bil tam na obisku, pa je bil v razvalinah. Kako je zdaj s turjaškim gradom? To ugledno revijo, ki prihaja z malo zamude vsaki mesec, zelo čislamo.

Frank Gruden, Roundup, Montana, ZDA

Napredek Slovenije

Prilagam vam ček za poravnavo naročnine za Rodno grudo in Slovenski koledar. Koledar je pred par dnevi prispel pravočasno. Kar je viška, uporabite za tiskovni sklad.

Letos sem Rodno grudo prejemal precej redno, nič se ni izgubilo. Članiki, v katerih opisujete napredek Slovenije, nas najbolj zanimajo, zato bi želel, da s tem nadaljujete. Mogoče bi bilo večasih dobro iti malo bolj v detajle.

Franc Kalan, Denver, Colo., ZDA

Okrepljeni stiki z izseljenci

Izvršni odbor Slovenske izseljenske matice je konec februarja razpravljala o letnem delovnem poročilu za leto 1980, potrdil pa je tudi letni delovni program za letošnje leto.

Slovenska izseljenska matica je lani dejavno sodelovala na vseh področjih, kjer je tekla beseda o sodelovanju s slovenskimi izseljenci, dajala je številne pobude za okrepitev tega sodelovanja in seveda zbirala tudi predloge s strani samih izseljencev. Izdelala je tudi srednjeročni načrt sodelovanja s slovenskimi izseljenci za obdobje 1981–1983.

Razvoju nadaljnega sodelovanja s slovenskimi izseljenci oziroma s slovenskimi izseljenskimi društvi so bili v večini primerov posvečeni tudi razgovori s številnimi predstavniki društev in posamezniki, ki so obiskovali sedež matice ali se udeleževali množičnih izseljenskih prireditev. To sodelovanje je bilo tudi lani dokaj uspešno, res pa je, da je sama matica lahko organizirala le eno turnejo med evropskimi izseljenci, delno pa je sodelovala tudi pri organizaciji nekaterih gostovanj med rojaki v ZDA in Kanadi.

Že lani je Slovenska izseljenska matica dala pobudo za obeležitev 30-letnice smrti uglednega ameriškega pisatelja slovenskega rodu Louisa Adamiča. Ta obletnica bo tudi letos ena od osrednjih nalog letošnjega delovnega načrta. V septembru bo v Ljubljani mednarodni znanstveni simpozij o življenju in delu Louisa Adamiča, ki ga organizira univerza Edvarda Kardelja, pred tem pa bo v Minnesoti v ZDA prav tako mednarodno znanstveno posvetovanje o pomenu Adamičevega dela, na katerem bodo sodelovali tudi znanstveniki iz Jugoslavije, udeležil pa se ga bo tudi predsednik Slovenske izseljenske matice Stane Kolman. Dvodnevno posvetovanje o Louisu Adamiču organizira tudi Slovenska narodna podpora jednota.

Ljubljanski simpozij o Louisu Adamiču bo v novem kulturnem domu Ivana Cankarja združen s posebno

Škofja Loka – nekoliko drugačen pogled na starodavno mesto, ki bo tudi letos 4. julija gostitelj tradicionalnega izseljenskega piknika. Skupščina občine Škofja Loka skupno s Slovensko izseljensko matico pripravlja zanimiv kulturni in zabavni spored, pri katerem bo sodelovala tudi vrsta izseljenskih kulturnih skupin (foto: Janez Zrnec)

spominsko slovesnostjo, katere se bodo predvidoma udeležili tudi nekateri predstavniki izseljenskih organizacij.

Novi generalni konzul v Clevelandu

Za novega jugoslovanskega generalnega konzula v Clevelandu, Ohio, ZDA, je bila imenovana Zofka Klemen-Krek, rojena leta 1945 na Muti. Študirala je politične vede in po diplomu nadaljevala tudi študije na III. stopnji, med drugim nekaj časa tudi na Wooster College, Ohio. Nekaj časa je bila zaposlena na republiški konferenci Socialistične zveze, kjer je delala v svetu za kulturo in svetu za mednarodne odnose, zadnja tri leta pa je bila na predsedstvu SR Slovenije kot svetovalka za zunanjo politiko in mednarodne odnose, hkrati pa je bila tudi sekretarka republiškega sveta za mednarodne odnose.

Umirjeno zaposlovanje

Konec lanskega leta je bilo v Sloveniji v združenem delu zaposlenih 776.357 delavcev, kar je za 0,8 odstotka več kot konec leta 1979. Lani se je tako zaposlilo v družbenem sektorju znatno manj delavcev, kakor v prejšnjih letih.

Večji del, 657.154 delavcev, je bilo zaposlenih v gospodarstvu. Najbolj se je povečalo število zaposlenih v industriji in rudarstvu ter pridobivanju nekovinskih rudnin, zmanjšalo pa se je število delavcev v ribištvi, gozdarstvu in gradbeništvu. V negospodarstvu je bilo zaposlenih 119.797 delavcev, pri čemer je število delavcev rahlo naraslo v izobraževanju in zdravstvu, rahlo pa se je zmanjšalo v družbenopolitičnih organizacijah. Konec lanskega leta je bilo v Sloveniji 12.227 nezaposlenih delavcev.

Počastitev Titovega dela

Rojstni dan predsednika Tita bo tudi v prihodnje osrednji dogodek, s katerim bomo v Jugoslaviji počastili njegovo ime in delo. Letos bomo posebej obeležili prvo obletnico Titove smrti, 4. maj, posebej pa bomo proslavili dan mladosti. Izkazovanje spoštovanja imena in dela Josipa Broza Tita bo vtakano v vse dejavnosti, s katerimi bomo proslavili 40. obletnico vstaje jugoslovanskih narodov proti okupatorjem in obenem obletnico socialistične revolucije.

Proslavljanje datumov in obletnic, povezanih z imenom in delom Josipa Broza Tita usklajuje koordinacijski odbor za obeleževanje in ohranjanje imena in dela Josipa Broza Tita.

Letos več turistov?

Turisti iz večine držav, od koder prihaja največ obiskovalcev v Jugoslavijo, se po dozdajšnjih napovedih precej bolj zanimajo za letovanja v Jugoslaviji kakor v prejšnjih letih. Prodaja jugoslovanskih aranžmajev je na Nizozemskem za 10 odstotkov večja kot lani, podobno pa je tudi v Franciji, ZR Nemčiji in Avstriji. Precejšnje je tudi zanimanje za Jugoslavijo v skandinavskih državah.

Lani je letovalo v Jugoslaviji nekaj več kot 18 milijonov gostov. Vsega skupaj so imeli 87,1 milijonov nočitev, kar je po podatkih zveznega zavoda za statistiko 7 odstotkov več kot predla-

ni. Tuji gostje so imeli pri nas 37 milijonov nočitev. Največ je bilo lani tujih gostov iz ZR Nemčije, Avstrije, Italije, Velike Britanije, Češkoslovaške, Holandije in Francije.

Tretji kongres samoupravljalcev

Tretji kongres samoupravljalcev bo imel tudi mednarodne razsežnosti, so ugotovili na seji odbora za mednarodno dejavnost slovenskih sindikatov. Samoupravni sistem je predmet velikega zanimanja mednarodne javnosti. Dogovorili so se, da je treba zagotoviti ustrezno informiranje mednarodne javnosti, ob tem pa zagotoviti tudi pravočasno in kvalitetno obveščanje naših delavcev, ki so na začasnem delu v tujini.

Jugoslovanska grafika v Tate Gallery

V znani londonski galeriji Tate je bila pred nedavnim odprta razstava sodobne jugoslovanske grafike. Razstava, ki bo odprta dva meseca, je v Londonu vzbudila veliko zanimanje. Prikazuje 87 del enajstih jugoslovanskih umetnikov iz vse države. Iz Londona pa bodo razstavo prepeljali tudi v nekatera druga britanska mesta. Izbor del je opravil direktor ljubljanske moderne galerije Zoran Kržišnik, ki ima tudi največ zaslug za organiziranje te razstave.

Projekt zapovezavo računalnikov

Na seminarju raziskovalnega projekta o teleinformatiki, pri katerem poleg dežel evropske gospodarske skupnosti sodelujejo še Švedska, Finska, Portugalska, Španija in Jugoslavija, so za vodjo tega obsežnega programa izvolili dr. Tomaža Kalina, sodelovca inštituta Jožef Stefan iz Ljubljane.

Namen tega projekta, ki bo potekal do konca leta 1983, je izdelava evropskega koncepta povezav med računalniki in računalniškimi sistemi z uporabo telekomunikacijskih metod.

Visoki prihranki v bankah

Po podatkih Narodne banke Jugoslavije so se prihranki Jugoslovanov konec januarja letos povzpeli nad 400 milijard dinarjev. Lani ob tem času je bilo na hranilnih knjižicah dobro milijardo dinarjev manj. Dinarskih hranilnih vlog je bilo nekaj manj kot 170 milijard, deviznih pa za skoraj 239 milijard ali za dobrih 8 milijard dolarjev.

Pred olimpijskimi igrama v Sarajevu

Televizijske družbe z vsega sveta so že sklenile prve pogodbe za prenose zimskih olimpijskih iger v Sarajevu, ki bodo leta 1984. Za ZDA in Portoriko bo igre prenašala TV mreža ABC, v kratkem pa bodo podpisali pogodbo s TV mrežami CBC in CTV za prenos iger v Kanado. Zimske olimpijske igre bo, kot kaže, prvič prenašala tudi kitajska televizija.

Pogodbo za pokroviteljstvo nad igrama je že podpisala Coca-Cola (3 milijone dolarjev), ki bo tudi ekskluzivni dobavitelj brezalkoholnih pijač. Firma Nikkon je prispevala 400.000 dolarjev za pravico ekskluzivne dobave foto-opreme, razgovori pa potekajo tudi z Elanom za ekskluzivno pravico preskrbovanja s smučmi.

Sarajevski organizatorji olimpiade računajo, da bodo tako z lastnimi sredstvi pokrili dve tretjini stroškov olimpiade.

Skupina slovenskih šolarjev na majskem izletu v naravo (foto: Janez Zrnc)

Obsodba vsakršne uporabe sile

Konferenca zunanjih ministrov neuvrščenih držav – bila je februarja v New Delhiju – je bila pomemben dogodek tako za neuvrščeno gibanje samo, kot tudi za širšo mednarodno skupnost. Neuvrščeno gibanje, ki zdaj šteje že skoraj sto članic in združuje tretjino človeštva, je postalo nepogrešljiv dejavnik v mednarodnih odnosih, od katerega svet pričakuje ne le lepe besede, ampak tudi konkretne pobude za reševanje mnogih perečih vprašanj.

Sestanek v New Delhiju je potekel v neugodnih mednarodnih razmerah. Kriz in spopadov je čedalje več in v mnoge so zapletene tudi posamezne neuvrščene države. Skoraj vsa mednarodna pogajanja, zlasti tista, v katerih so prisotne tudi velesile, so v slepi ulici. Prizadevanja za razorožitev že leta ne beležijo nobenega napredka, v Madridu, na konferenci o evropski varnosti in sodelovanju je prav med srečanjem neuvrščenih prišlo do ostrih propagandnih spopadov med Vzhodom in Zahodom, odnosi med ZDA in ZSSR so se zaradi zelo hudih besed novega ameriškega predsednika Ronald Reagana na račun sovjetske politike, še bolj zaostri. Skratka, na mednarodnem obzorju je znatno več oblakov kot vedrine.

V takšnem položaju je seveda toliko bolj potrebno delovanje jasne zavesti in politike, ki si prizadevata preseči takšno nevarno stanje, ki vesta, kako to storiti in ki lahko v tej smeri spodbujata in vodita ustrezna dejanja. Nosilec takšne zavesti in politike je neuvrščeno gibanje, neobremenjeno z blokovskimi predsodki in interesi, kar je glavni pogoj, da lahko opravlja takšno poslanstvo.

Toda slabšanje mednarodnih razmer ni šlo brez posledic mimo neuvrščenega gibanja. Predvsem so se zelo okrepila prizadevanja blokov, da bi

med neuvrščenimi državami utrdili svoj položaj in vpliv in preko posameznih držav, ki se zaradi takšnih ali drugačnih razlogov tesneje povezujejo z bloki, pritiskali na celotno gibanje s svojimi pogledi in interesi.

To je zlasti prišlo do izraza v dveh primerih: v zvezi z Afganistanom in Kampučijo. Obakrat gre za neuvrščeni državi, ki sta postali žrtev tuje agresije. Kampučijo so po vojni med Vietnamom in Kampučijo zasedle vietnamske čete, pregnale zakonito vlado in ostale tam vse do danes. V Afganistan pa je vdrla sovjetska armada, ki je tudi še vedno v deželi, kjer je vzpostavila sebi všečno vladavino. Obakrat so bila kar najbolj očitno in grobo kršena načela neodvisnosti, suverenosti in nevmešavanja v notranje zadeve drugih držav in narodov.

Neuvrščeno gibanje takšne prakse ne more sprejeti, pa naj prihaja do kršitev s kakršnimikoli izgovori; če bi namreč komurkoli priznalo pravico, da se z armado vtika v notranje zadeve drugih držav in postavlja sebi všečne režime, bi to pomenilo ne le podpiranje, ampak naravnost spodbujanje samovolje in nezakonnosti v mednarodnih odnosih. Če je neuvrščeno gibanje hotelo ostati zvesto samemu sebi in svojim temeljnimi načelom, potem je moralo obsoditi takšna ravnanja.

In prav pri tem je prišlo do zapletov. V neuvrščenem gibanju je nekaj držav, ki so tesno povezane, poleg tega pa tudi gospodarsko in vojaško precej odvisne od enega bloka, od Sovjetske zveze. Take so na primer Kuba,

Vietnam, zdaj seveda tudi sam Afganistan, pa še nekatere afriške države. Vse te članice so nasprotovale obsodbi politike sile in intervencij v Afganistanu in Kampučiji, ker bi bila to seveda obsodba ravnanja Sovjetske zveze.

V New Delhiju je bilo v zvezi s tem veliko vročih razprav, konec pa je bil tak, da so neuvrščeni vendarle sprejeli sklepno listino, neke vrste politično deklaracijo, v kateri vztrajajo, da so vsakršna uporaba sile, intervencije in vmešavanja v notranje zadeve drugih nesprijemljivi, ne glede na to, s katere strani prihajajo. Obenem so pozvali k umiku tujih čet. S tem je gibanje potrdilo ne le svoja temeljna načela, ampak tudi svojo popolno samostojnost in neodvisnost od blokov.

Tak razplet je velikega pomena za same neuvrščene in za ves svet. Jasno je namreč, da neuvrščeni svojo vlogo glasnika novih, demokratičnih in enakopravnih mednarodnih odnosov lahko odigrajo le, če so neodvisni od nosilcev starega – se pravi od blokov. To je bilo potrebno razčistiti, da gibanje zdaj lahko bolj enotno in učinkovito nastopa v OZN in drugih mednarodnih organizacijah, izraža svoje mnenje in poglede na posamezne krize in tudi daje pobude za njihovo reševanje. Politično enotnost in jasnost je bilo treba zagotoviti, da je gibanje zdaj tudi akcijsko bolj usposobljeno. Konferenca v New Delhiju je tako uspešno opravila zelo pomembno nalogo.

Janez Stanič

V doku izolske ladjedelnice se je lani zvrstilo kar sto ladij (foto: Janez Zrnc)

Gospodarske novice

Odkovki iz Zreč za Volkswagen

Tovarna Unior iz Zreč bo v petih letih izdelala za tvrdko Volkswagen za 100 milijonov najrazličnejših odkovkov, o čemer so pred kratkim podpisali pogodbo. Gre za uresničitev načrtovanega posla za to tovarno. Že nekaj časa so se namreč v Uniorju pogovarjali, da bi v sklopu kooperacijskega dela TAS iz Sarajeva delali v Zrečah odkovke za njihova vozila. Pri nemškem partnerju ni bilo nobenih zadržkov, ti pa so bili doma, ker so morali dalj časa čakati na uvozno dovoljenje za potrebno opremo.

Čeprav je bilo treba nekaj opreme uvoziti, gre vendarle za veliko razliko med uvoženo opremo in vrednostjo izdelkov, ki jih bodo izvozili. V petih letih bodo torej izvozili kar za sto milijonov mark najrazličnejših odkovkov. Ob tem bodo uporabljali domačo tehnologijo in domače jeklo.

Po uspešnem poslu za Renault so torej predstavniki Uniorja iz Zreč sklenili še eno uspešno mednarodno pogodbo, ki pomeni precejšen devizni priliv.

Renault 4 iz Novega mesta na evropskih trgih

Novomeška IMV (Industrija motornih vozil) je lani izvozila na zahodnoevropsko tržišče za 121 milijonov dolarjev, pri čimer je bila vrednost avtomobilov 85 milijonov dolarjev in avtomobilskih prikolic nekaj več kot 36 milijonov dolarjev. Tako je IMV lani povečala svoj izvoz za 106 odstotkov.

Kot zatrjujejo v Novem mestu, bodo letos dosegli še večje izvozne uspehe. Predvidoma bodo izvozili 25.000 malih avtomobilov renault 4, kar je za 14 odstotkov več kot lani, hkrati pa bodo domačemu trgu zagotovili 37.000 avtomobilov renault 4 in 6000 vozil renault 18.

Alpinini čevlji na tujem

Izvoz je tudi v tovarni obutve Alpina v Žireh ena izmed prvih postavk v razvojnem načrtu za prihodnje petletno obdobje. Le z izvozom si bodo namreč zagotovili potrebne devize za uvoz reprodukcijskega materiala in opreme. Na konvertibilno tržišče bodo izvozili za 177,45 milijonov dinarjev.

Skupno bodo naredili v Alpini 1.440.000 parov obutve – 580.000 parov lahke obutve, 200.000 tekaških čevljev, 280.000 smučarskih čevljev, 240.000 smučarskih škornjev (aprés-ski), 50.000 šivanih gojzerjev in 60.000 trening copat.

Naša vina osvajajo britansko tržišče

Delovna organizacija Ljutomerčan iz Ljutomera pa tudi proizvajalci vina, ki so združeni v Slovin, so prisotni na britanskem tržišču že od leta 1949. Izvoz vina v Veliko Britanijo so v obdobju desetih let povečali za petkrat. Leta 1970 so izvozili 1.996.784 litrov, ob koncu leta 1980 pa je ta znašal že prek 10 milijonov litrov.

Glede na ugotovitve časopisa »Telegraph« lahko pričakujemo, da se bo slovenski izvoz vina v Veliko Britanijo v prihodnjih letih še povečal. Raziskovalci tržišča v Veliki Britaniji predvidevajo, da se bo količina prodanega vina v naslednjih 10 letih podvojila, tako da bo vino edino na trgu alkoholnih pijač, ki se mu obeta neomejena rast. Eden izmed vzrokov za to je v tem, da se dejansko zmanjšuje obdavčevanje vina, medtem ko so močne alkoholne pijače in pivo vse bolj obdavčene.

Izolski dok je vedno poln

Delavci izolske ladjedelnice »2. oktober«, skupno jih je 375, so upravičeno ponosni na svoje delovne uspehe v

zadnjih letih. V svoj plavajoči dok že pet let sprejemajo ladje z vsega sveta. Ukvarjajo se zlasti s popravili večjih in manjših ladij, poleg tega pa so se v kriznih letih odločili tudi za izdelovanje težjih jeklenih konstrukcij. Po letošnjih načrtih naj bi na konvertibilnem trgu zaslužili milijon dolarjev, medtem ko so lani 700.000 dolarjev in 3 milijone dolarjev na klirinškem področju (popravila sovjetskih ladij).

Skupno so lani sprejeli v izolski dok prek sto ladij z vsega sveta.

Elan izvozi štiri petine smučí

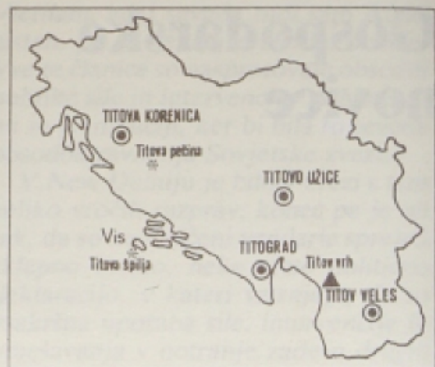
Kljub veliki konkurenci na vseh svetovnih trgih je tovarna smučí in športne opreme Elan iz Begunj na Gorenjskem končala leto 1980 uspešneje kot leto poprej. Znano je, da je tovrstna rekreacijska industrija v precejšnji krizi in da je samo lani v Evropi propadlo 17 tovrstnih tovarn, med njimi tudi veliki Kneissel. Po drugi strani pa podatki govore, da je prodaja smučí na ameriškem trgu lani upadla za 70 odstotkov, Elan pa je na tem trgu vendarle prodal za 1,5 odstotka več kot leto prej. Skupno je samo v Severno Ameriko prodal 120.000 parov smučí in tako postal na tem trgu najuspešnejši evropski prodajalec.

Elanov lanski izvoz je vrednostno porastel za 15 odstotkov, ob tem pa so morali precej dati tudi za uvožene surovine, ki jih ni bilo moč dobiti doma.

In kolikšna je bila lanska Elanova proizvodnja? V Haparandi na Švedskem so naredili 100.000 tekaških smučí, v Brnici v Avstriji 160.000 alpskih, v Lik Kočevje 17.000 otroških in v Begunjah 570.000 parov smučí, od katerih jih je bilo 130.000 parov tekaških. Izvozili so 83 odstotkov celotne smuške in 22 odstotkov čolnarske proizvodnje.

Število v Begunjah narejenih smučí je že nekaj let enako, vendar pa so lani naredili več kakovostnejših, dražjih smučí, pri katerih je bil tudi iztržek večji, zanimanje zanje pa je precejšnje tako doma kakor tudi v tujini.

Titovi kraji

Po jugoslovanskem predsedniku Titu se v Jugoslaviji imenuje troje mest, ena vas, dve podzemni jami in en gorski vrh

Junaška Podgorica je postala Titovo mesto

Najznamenitejše mesto, ki nosi Titovo ime, je vsekakor TITOGRAĐ, glavno mesto Socialistične republike Črne gore. Vse do leta 1945, do osvoboditve, se je ta kraj imenoval Podgorica. Pravzaprav se je to ime takrat držalo ostankov nekdanjega mesteca, ki je med zadnjo vojno v nenehnih bojih partizanov z Nemci, Italijani in četniki silno trpelo.

Mnogi Črnogorci so nejevoljno zmajevali z glavo, ko so po vojni glavno mesto Črne gore preselili iz gorskega Cetinja v dolinsko Podgorico. Trdili so, da ni prav, če Cetinju vzamejo čast prestolnice. Iz Cetinja so Črnogorci stoletja vodili neenak boj proti Turkom in kasneje proti Avstriji.

Tisti, ki pa so se le navduševali za preselitev glavnega mesta v dolino, so trdili, da je v srednjem veku bila prestolnica takratne države Zete prav na kraju, kjer stoji danes Titograd. Imenovala naj bi se Ribnica, odkopali so tudi ruševine hiš in gradu. Na istem mestu je še v rimskih časih stalo mesto Ducea, ki se je po slovanski naselitvi začelo imenovati Kuklja. Zagovorniki dolinskega glavnega mesta so trdili, da se je črnogorska prestolnica preselila v gore v hudih časih turškega nasilja in da je sedaj, v svobodni državi, že čas, da ima republika glavno mesto v dolini, na pomembnem križišču, v ugodnejšem podnebnju in na večjem prostoru, kjer se mesto lahko širi.

Titograd je danes povsem novo mesto, na prste bi lahko prešteli hiše, preostale od nekdanje stare Podgorice, ki je bila stoletja večidel v turških rokah. Pogosto so črnogorski bojovníki prihajali s hribov in napadali močno utrjeno Podgorico. Še za časa Njegoševe vladavine so Črnogorci dvakrat silovito napadli Podgorico (v letih 1831 in 1832), a brez uspeha. Šele leta 1878 so morali Turki na zahtevo črno-

gorskih zaveznikov izročiti Podgorico in okolico Črnogorcem.

Tudi med zadnjo vojno je bila Podgorica prizorišče nenehnih bojov, iz mesteca so odšli domala vsi moški med partizane. Skoraj tisoč (973) prebivalcev Podgorice in najbližje okolice je padlo v bojih, 587 pa so jih okupatorji ustrelili. Dvainpetdeset junakov tega majhnega mesta so proglasili za narodne heroje. Prav zato, za zasluge v narodnoosvobodilni vojni, je bila Podgorica preimenovana v Titograd.

Vas, ki je bila bojišče

Ob cesti, ki pelje s Plitvičkih jezer proti Krbavskemu polju in Liku ter naprej k morju, leži majhen kraj, bolj vas kakor mestece – TITOVA KORENICA.

Vso vojno so prav v Korenici in okrog nje nenehno divjali hudi boji partizanov z Italijani, ustaši in Nemci. Kraj je bil med vojno povsem požgan

in porušen; na položajih in pred puškami sovražnikov pa je padlo veliko prebivalcev Korenice: moških, žensk in otrok. V znak priznanja za žrtve in trpljenje med narodnoosvobodilno vojno je vas dobila po vojni častno ime – Titova.

Prva partizanska prestolnica

V zahodni Srbiji ob mali, a hudourni reki Djetini, ki se izliva v Zahodno Moravo, leži danes cvetoče in naglo rastoče mesto TITOVO UŽICE. Danes je to ne le glavno mesto plodne gričevnate pokrajine, temveč tudi pomembno industrijsko središče; največja tovarna je valjarna bakra v sosednjem Sevojnu.

Užice so staro mesto, saj je zraslo na rimskih temeljih in je bilo pomembna trdnjava v srednjem veku, ko

Josip Broz Tito med rudarji v Velenju. Tudi v novem središču tega mesta stoji njegov veličasten spomenik

so se zanj dajali srbski in bosanski fevdalci. Tudi v turških časih so imele Užice nemirne čase, saj so Avstrijci in Madžari pogosto vdirali čez Savo in zasedali mesto. Ko so se srbski vstajniki v začetku prejšnjega stoletja borili za svobodo svoje dežele, so večkrat zasedli tudi Užice.

Hude in ponosne čase pa je doživelo to mesto predvsem v začetku druge svetovne vojne. Hitlerjeva vojska, ki je zasedla Užice kmalu po razsulu stare jugoslovanske vojske, se je morala konec septembra iz mesta umakniti, ker so nanjo od vseh strani pritiskali partizani. Po odhodu Nemcev so Užice za nekaj dni zasedli četniki, potem pa partizani, ki so se v Užicah dobro utrdili.

Partizani so imeli v mestu svoj vojaški štab, ustanovili pa so tudi ljudsko oblast. Osvobojeno ozemlje, ki je segalo daleč okrog mesta, so vsi imenovali »Užička republika«. V mestu je takrat delovala tudi partizanska tovarna orožja in streliva. V tistem času je bila v Užicah ustanovljena tudi slovenska partizanska četa; v njej so se zbrali Slovenci, ki so jih Nemci pregnali iz Slovenije v Srbijo.

Nemci so se dalj časa pripravljali za napad na Užice, vedeli so, da se bodo partizani dobro branili. Počasi se je prvo večje osvobojeno ozemlje v Jugoslaviji ožilo in krčilo, 29. novembra so Užice nehale biti prvo svobodno mesto nove Jugoslavije. Nemci so zasedli Užice po hudih bojih na bližnjem prelazu Kadinjača, kjer so užički delavci skupaj z borci od drugod skoraj do zadnjega moža branili dostop v

svoje mesto, od koder se je vrhovni štab s tovarišem Titom pred silno sovražno premočjo srečno umaknil čez hribe v varnejše kraje. Zaradi vsega tega je junaško mesto dobilo po vojni k staremu imenu Užice še častni dodatek Titovo.

Lep kraj ob Vardarju

V Makedoniji ob Vardarju leži mesto TITOV VELES. Njegovi rodoljubi so se tudi odlikovali v zadnji vojni, zato je njihovo mesto dobilo častni pridevek – Titov.

Titov Veles je staro mesto. V bizantinskih časih, v srednjem veku, se je kraj imenoval Vylazora; kasneje, ko so ga zasedli Turki, pa je nosil čudno ime Kupurili. Danes je mesto še ohranilo svoj stari videz; male hišice so nanizane v cvetočih vrtovih po pobočjih visoko nad reko. Novi mestni predeli pa si iščejo prostor ob Vardarju, prav tako industrija, ki v tem mestu naglo raste. Titov Veles je središče rodovitne pokrajine, posebno slove veleška jabolka in pa zgodnja zelnjava.

Nemški neuspeh na Titov rojstni dan

V neposredni bližini DRVARJA je v hribu visoko nad dolino tako imenovana TITOVA PEČINA, ki je dobila svoje ime zato, ker je v njej bival in iz nje poveljeval partizanom tovariš Tito

v letu 1944. V majhni leseni hišici, ki je stala ob vходу v jamo, je bil Titov štab. Nemci so to izvohalo in so v popolni tajnosti pripravili letala, padalce ter pehoto in tanke. 25. maja 1944, na Titov rojstni dan, so naskočili Drvar. Bili so prepričani, da jim bo uspelo, kajti partizanske enote v mestu so bile maloštevilne, druge brigade pa so bile raztresene po oddaljenih položajih okrog mesteca. Nemcem je res uspelo v nekaj urah zasesti Drvar, toda Hitlerjevi izbrani padalci niso mogli streti odpora mladih partizanov. Čeprav so nemške čete pritiskale z vseh strani proti Drvarju, so se brigade povsod uporno branile. Tito se je s svojim štabom vred srečno umaknil napadu in obkolitvi; ko so Nemci le vdrli v jamo, niso našli ničesar.

Štab sredi svobodnega otoka

Na otoku Visu si lahko izletniki ogledajo sredi otoka TITOVO ŠPI-LJO, v kateri je imel tovariš Tito svoj štab. Ko so Nemci za to izvedeli, so kovali načrte, kako bi Vis zasedli. Toda otok so partizani ob pomoči zaveznikov skrbno utrdili.

Otok Vis je bil takrat glavno partizansko oporišče. Na njem je bilo letališče, kjer so pristajala zavezniška letala in dovažala za partizane živež in orožje, odvažala pa so ranjence in otroke ter matere, ki so jih partizani vozili na Vis iz drugih krajev Jugoslavije, kjer so divjali boji s sovražniki. V kratkem letu so letala odpeljala z Visa v že osvobojeno Italijo okrog 80 tisoč ranjencev in beguncev.

Tretji najvišji vrh je Titov

Šara ali tudi Šar planina imenovano gorovje je eno najmogočnejših v Jugoslaviji. Dviga se med Makedonijo in Kosovim. Najvišji vrh Šare se imenuje TITOV VRH. Visok je 2747 metrov in je po višini tretji najvišji vrh v naši državi. Prvi je Triglav (2863), drugi je Šari sosednji Korab (2764 m).

Panorama Titograda, mesta, ki je nastalo na ruševinah nekdanje Podgorice

Zadnji dom v najlepšem vrtu

Minilo je leto dni, odkar je umrl naš dragi predsednik republike Josip Broz Tito. Tudi po letu dni še vedno spoznavamo, kako velik in vsestranski je bil. Državniki z vsega sveta mu priznavajo vse lastnosti velikega vojskovođe, stratega in vizionarja. Njegovi življenjepisci poudarjajo njegovo človečnost, revolucionarno doslednost in globoko izvirnost. Zdaj počiva v »Hiši cvetja« v Beogradu. Njegov zadnji dom obiskujejo številni tuji gostje, med nami pa skoraj ni Jugoslovana, ki nima v načrtu vsaj enega obiska njegovega groba. Njegovo zadnje počivališče je bilo skrbno izbrano, saj simbolizira tudi njegovo veliko ljubezen do narave in naravnih lepot.

Da je bil zavzet ljubitelj živali in human lovec, smo sicer vedeli, skoraj nič pa o tem, da je bil hkrati tudi dober poznavalec in varuh rastlinja. Imel sem neizmerno čast, da sem v času svojega službovanja v Beogradu spoznal ravno te njegove vrline in menim, da je prav, da spoznajo naši ljudje svojega ljubega maršala tudi s te strani.

Predsednik Tito je ljubil naravne lepote in zato tudi naravne oblike rastlin, zato sem moral biti pri uporabi vrtnarskega noža in škarij skrajno previden. Iz istega vzroka mu star in tog baročni nasad na spodnji terasi Belega dvora ni mogel biti všeč. Menil sem, da bi to togost dolgočasnega nasada omilil z zasaditvijo skladno ubranih enoletnic pastelnih barv, posajenih v večje ali manjše skupine v gredici, kar sem imel nekoč priložnost videti v Hannoveru. Ves nemiren sem razmišljal, kaj bo rekel o tem poskusu naš predsednik. Ko delo ni bilo še povsem dokončano, se je pojavil on in vprašal, kaj počnemo. Ker sem mu pojasnil, kakšen namen ima ta nasad in povedal, da ga v tujini imenujejo »ciganska muzika«, se je nasmejal in rekel: »Baš je ciganska muzika, ali lijepa je«. Moram priznati, da sem se globoko oddahnil, saj je bil to naš prvi tak poskus, uvesti nekaj vrtnarsko »novega« v naše tedanje nasade. Seveda je bilo pozneje takšnih novosti vse več in opazil sem, da budno predsednikovo oko

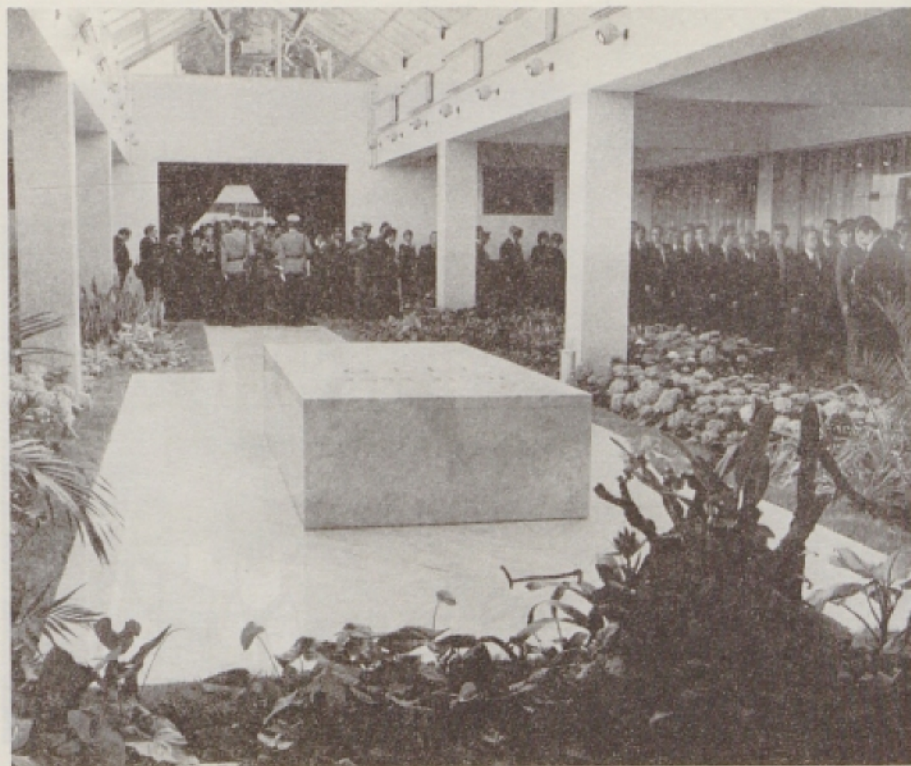
spremlja vsak naš ukrep, ki ga opravi-mo v njegovem najbližjem okolju. Nekoč, ko smo imeli mnogo dela s spomladansko saditvijo, se je z nekaj gardisti – prostovoljci celo sam vključil v kreiranje neposrednega okolja Belega dvora.

Najljubše so mu bile drevnine

Zlasti je ljubil barvitost spomladanskih drevnin, zelo pa so mu ugajale barvite jase »angleškega parka«, katerega ni rad pustil kositi. Vrtnarjem to ni bilo preveč všeč, toda, ko so se začeli sprehajati po jasi mladi fazani in vse bolj tudi srne in jeleni, sem uvidel, da ima predsednik prav. In, ko je dovolil, da napravimo za te gozdne pre-

bivalce na robu jase pod Belim dvorom tudi manjše napajališče, je park nenadoma zaživel. Ves srečen sem bil, ko sem opazil, da je predsednik v času predaha prav rad opazoval to življenje na robu prej zapuščene jase.

Nekoč so me opozorili, da ob dvorni garaži propada star hrast, katerega notranjost je bila skoraj povsem gnila. Kjerkoli drugje bi ga dal verjetno podreti, ker pa sem vedel, kako občutljiv je predsednik za vsako nepremišljeno sekanje dreves, sem se odločil, da bi to drevo raje plombirali. Iz bolnega dela smo odstranili vso gnilobo in steblo zazidali ter premazali s hladnim bitumenom. Drevo je bilo rešeno in kambijalni sloj je rano počasi zalival. Ko je predsednik opazil naš uspeh, je prek svojega adjutanta pokazal še veliko bolnih dreves, ki jih je bilo potrebno rešiti.

Grob Josipa Broza Tita sredi cvetja in zelenja

mimoze in orhideje. Kadar smo bili ob večjih državnih obiskih glede cvetja v zadregi, nam je blagohotno ponudil v uporabo kaj lepega tudi iz svojega vrta, ki ga je prvotno zasnoval in tudi uredil naš profesor ing. Ciril Jeglič, v katerega je vložil mnogo svojega truda.

Strog, vendar zelo uvideven

Seveda pa ni šlo brez večjih ali manjših spodrseljajev, do katerih je prišlo seveda največkrat zaradi naše neizkušenosti. Celo življenje se bom spominjal svoje prve dekoracije na svečanem kosilu, ki ga je priredil predsednik ob obisku suverena Hajle Selasija, saj sem bil tedaj šele prvi mesec na dvoru. Za okrasitev omizja sem uporabil dišeči grah (*Lathyrus odoratus*), ki je za takšne namene zelo primeren, toda prehitro ovne. Da bi ostal čim dlje svež, sem imel drobne cvetke z vejicami asparagusa v vlažni krpi kar v naročju. Iz krpe sem jemal potrebno kar neposredno pred uporabo. Pri hitrem in zahtevnem delu sta me presenetila predsednik in njegova soproga, ki sem jo tedaj šele prvič videl v takšni bližini. Kot vestna gostiteljica sta imela namreč navado, da sta pred vsakim sprejemom pregledala omizje, če je vse v redu. Njuna prisotnost me je seveda razburila in, da bi ne bilo nesreče, sem položil vlažno krpo s

cvetjem na enega od s svetlim usnjem prevlečenih stolov. Delo sem nadaljeval tako, da sem jemal cvetje kar posamič s stola. Ko pa sta predsednik in njegova soproga odšla, sem hotel zopet pohiteti, zato sem mokro culo dvignil znova v naročje. Toda v grozi sem jo takoj spet spustil, kajti pod njo sem opazil grozeč temen madež, ki ga je bilo mogoče videti prek cele sobe. Kaj storiti? V težki zadregi sem iskal sprejemljivo rešitev, ki pa je nisem našel. Strogo poravnane stola seveda nisem mogel poriniti pod mizo, niti ga nisem mogel zamenjati, saj so bili v foajejih že gostje. Rešil me je predsednik sam, ko je opazil mojo zadrego češ: »Pa makni tu krpo, za koji minut če ta flekna da nestane«. In res se je zgodilo tako. Nasmeljal se mi je rekoč: »E, Slovenac, Slovenac.« Jaz pa sem osramočen dognal, da je njegova sicer znana strogost v res kritičnem trenutku takoj izginila, prešla v spodbudno naklonjenost. Takšen spodrseljaj se mi seveda ni nikoli več pripetil, pa tudi na moje nadaljnje delo ni vplival. Nasprotno, nekaj let pozneje sem bil določen za ureditev celotne cvetne dekoracije vseh objektov, ki so bili namenjeni konferenci neuvrščenih, kar je bila zame izredna čast.

Drugi neljubi dogodek, ki mi bo ostal vedno v spominu, so golobi. Neki novinar je v krajši notici objavil, da ima naš predsednik posebno rad golobe. In kaj se je zgodilo? Že po nekaj dneh smo začeli dobivati pošiljke golobov iz cele države, ki so jih golobarji pošiljali predsedniku v dar. Vmes je bilo nekaj izrednih primerkov. Toda, v nekaj mesecih je bilo golobov toliko, da je postal zaskrbljen celo predsednik sam, ker je kmalu uvidel vso našo nejevoljo.

Cvetje in zelenje vsem

V času svojega službovanja v Beogradu sem spoznal vso brezmejno humanost našega predsednika, ki se je vneto zavzemal za izgradnjo humanih zelenih naselij za naše delovne ljudi. Široke avenije v Novem Beogradu in tisoči posajenih dreves v novih naseljih vseh naših mest so nedvomno rezultat teh njegovih hotenj.

V Užiški 15, kjer je živel in ustvarjal ta velikan naše dobe, je sedaj vse mirno. Človeka, ki je znal ceniti drevo in spoštovati barvito skladnost nasadov, ni več. Ni več tistega človeka, ki je znal ob vsakem času priklicati svoje živahne vidrice iz bazena. Bo še kdo v tem vrtu ponagajal včasih kar preveč kričečim pticam tako, kakor je znal samo on? Nič več ni njega, ki smo ga ljubili in ga bomo vedno ljubili. Naj mu bo večna slava in hvala.

Marko Jelnicar

Tudi sinu in vnučkom ljubezen do vrha

Veliko presenečenje zame je bil majhen vrtič, ki ga je dal predsednik urediti v Užiški ulici 11 za svojega tedaj še majhnega sina Mišo, ker je želel že v rani mladosti prenesti svojo ljubezen do rastlin tudi na svojega najmlajšega. Priznati moram, da je Mišo v svojem vrtu kar pridno vrtnaril. Maršalovo veliko ljubezen do rastlin pa sem imel priložnost spoznati v njegovem domu, v Užiški 15, kjer je imel vse leto obilo cvetja, ki ga je občasno tudi sam negoval. Mislim, da je večji del svojega prostega časa posvetil ravno temu, saj skoraj ni bilo nasada, da pri njem tudi sam ne bi sodeloval. Imel pa je tudi majhen rastlinjak, v katerem je bilo mogoče najti najrazličnejše eksote, tudi gardenije,

Skupina jugoslovanskih izseljencev, ki je obiskala Hišo cvetja v Beogradu

Poskus v Krškem je uspel

V skladu s programom gradnje naše prve jedrske elektrarne, po katerem bo pričela elektrarna Krško obratovati že letošnji oktober, so strokovnjaki Westinghousa in domače osebje opravili pred kratkim še en pomemben poskus. Toplotni funkcionalni test je namreč zadnja pomembna faza pri gradnji pred vlaganjem jedrskega goriva v sredico reaktorja: obsega predvsem preizkušnje delovanja vseh obratovalnih in varnostnih sistemov. To pomeni, da so vodo v vseh sistemih elektrarne ogreli na 299 Celzijevih stopinj in pod pritiskom 157 A. V takih pogojih so preverili delovanje in umerjanje potrebne kontrole instrumentacije, turbino pa so zavrteli s tako nastalo paro s 1500 obrati v minuti.

Preizkus je po tehnološki plati povsem uspel in že zagotavlja nadaljevanje vseh preostalih opravil. Vlaganju jedra bodo sledili kritični preizkusi, sinhronizacija v omrežje in letošnji oktober – zagon s polno močjo 632 MW.

Medtem so sklenili tudi 3–7-letna merjenja vse od temperature savske vode in ozračja do naravne radioaktivnosti v bližnji in daljni okolici Krškega. Na osnovi zbrane dokumentacije bo mogoče kasneje preverjati vse morebitne vplive elektrarne na okolje. Doslej so tudi sanirali zapornice – poškodovale so jih oktobrske visoke vode – podpisan pa je tudi že sporazum za gradnjo čistilnih naprav pri Tovarni celuloze in papirja Krško.

Čeprav je cena električne energije, ki jo dajejo različni energetski viri oziroma elektrarne – predvsem zaradi udeležbe tujih kreditov pri jedrski elektrarni Krško – težko primerljiva, navedimo kljub temu nekaj številok.: prvih pet let bo 1,57 dinarja, naslednjih pet let 1,30, nato 1,20 ter ob koncu 25-letnega obratovanja 1,29 dinarja za kilovatno uro. Elektrarna pa

je seveda projektirana za izkoriščanje v naslednjih 40 letih. Pri zadnji ceni je všteti strošek goriva, ki znaša vsega 0,18 dinarja za kilovatno uro, kar je v primerjavi z ostalimi viri seveda ceneje. Jedrska elektrarna Krško pa ima plačano gorivo tudi že za leto 1983! Iz Žirovskega vrha namreč pričakujejo obogateni uran šele leta 1985. Dotlej pa bo skupaj z instituti in bolnišnicami potrebno rešiti še gradnjo skupnega skladišča za shranjevanje nizko in srednjeradioaktivnih odpadkov.

(Gospodarski vestnik)

Treba je več posluha

»Izkoreninjenost je beseda, ki se vse pogosteje pojavlja med razpravami o priseljeniških, odseljeniških in zdomčevskih problemih,« pravi psihologinja Liljana Kmetič, ki živi na Švedskem. Že kot študentka je dve življenjski obdobji prebila v tej deželi, tako da prav dobro pozna tamkajšnje razmere.

V pogovoru je takole pripovedovala o problemu izkoreninjenosti:

»Največja napaka naših ljudi, ki žive v tujini, je ta, da preveč idealizirajo staro okolje. Ne zavedajo se, da so se njihovi stari prijatelji razkropili, si ustvarili družine in da se je spremenil tudi način njihovega kulturnega življenja, da so se spremenili tudi medsebojni odnosi. Zato imajo povratniki mnogo težav pri sprejemanju novega okolja, pri iskanju novih korenin.

So pa tudi drugi problemi. Poznam inženirja, ki se je po osmih letih vrnil v domovino in se zaposlil v podjetju na ustreznem mestu. Prvo leto je imel izredne težave v svoji stroki, kajti tehnologija se s časom spreminja in terja dodatno izobraževanje. Le izredni študij v prostem času in trdovratnost pa vztrajnost so rešili njegove probleme. Na žalost pa so tudi primeri, ko zavist delovnih tovarišev onemogoča prilagoditev novemu okolju.»

Kaj zato priporočate slovenskim družinam na tujem?

– Važno je, da najdejo starši svoj prostor, svoj jaz tudi v novem okolju in da se nauče novega jezika. Le tako močni bodo lahko uspešno vzgajali v slovenski kulturi tudi svoje otroke in jim vcepili identiteto. Če pa starši ne obvladajo jezika dežele, v kateri žive in delajo, so odvisno od svojih otrok in tako izgubijo vzgojno avtoriteto. Mlad človek – priseljenec zaradi posebnih življenjskih pogojev hitreje zori. Zamerim staršem, da premalo skrbe za dopolnilni pouk maternjega jezika. Maternji jezik in poznavanje kulture staršev so otroku in njegovi bodočnosti le v korist, tudi v primerih, ko se otroci odločajo za tuje državljanstvo.»

Kako bi lahko še bolj poglobili kulturno življenje Slovencev na Švedskem.

»Menim, da bi bilo prav poiskati možnosti, da bi kakovostne skupine in posamezniki ne nastopali le pred člani slovenskih društev, temveč tudi pred širšim občinstvom v domovini. Tako bi dvignili kakovostno raven in hkrati pritegnili nove člane – zlasti mladino – k aktivnejšemu sodelovanju.»

Ali imate občutek, da se je življenje na Švedskem v zadnjih letih močno spremenilo?

»Da, zelo. Alkoholizem je bolj razširjen, povečal pa se je tudi odpor do priseljencev in tujcev. Občutim nekakšno naelektreno stanje... Večja je nestrpnost. Dvignili so se življenjski stroški, a to je značilno za vso zahodno Evropo.

Pozitivno za Slovence pa je, da so se utrdili in se dobro uveljavili. Ne vem, ali naj iščem vzroke za to v odpornosti ali pa je to naša narodna poteza? ...«

(Naš glas)

Zdravilne note

Zdravilišče Rogaška Slatina uvaja v svojo dejavnost tudi glasbeno terapijo. V Jugoslaviji je to novost, na Zahodu pa jo še najbolj poznajo v Zvezni republiki Nemčiji, kjer se s temi vprašanji ukvarjajo tudi povsem znanstveno, zlasti na sloviti univerzi v Heidelbergu. V Rogaško Slatino hodi iz

leta v leto več Nemcev iz ZRN in pobudo za glasbeno terapijo kot pomoč pri zdravljenju so dali prav nemški organizatorji, ki skrbijo, da pridejo njihove stranke v ustrezno naravno zdravilišče v tujini. Seveda pa bo nova pridobitev na voljo tudi domačim gostom.

V Rogaški Slatini so že usposobili prve terapevte za to dejavnost. Intenzivni tečaj je trajal mesec dni. Kot je povedal dr. Jože Lavrič iz tega zdravilišča, je glasbena terapija dodatni pripomoček pri zdravljenju nekaterih boleznih prebavil in presnove, pri stresih, managerskih boleznih pa tudi pri nespečnosti, duševni napetosti, depresiji, pomaga pa tudi pri živčnih boleznih.

»Glasbena terapija,« pravi zdravnik, »prispeva predvsem k sprostitvi. To je moč doseči tudi z avtogenim treningom ali z različnimi načini joge. Glasbena terapija je pri tem krajša skoraj za polovico. Nasploh je priporočljiva zoper razne tegobe sodobnega življenja, ki se jim mora zoperstavljati človeško telo iz dneva v dan.«

Nekaj podrobnosti o glasbeni terapiji, ki po navadi vključuje 10 srečanj, ki se skrajšujejo od ene ure na začetku: sestavni del srečanj so pogovori, motorične ritmične vaje, dihalne vaje in vaje za obremenjevanje določenih skupin mišic ter seveda glasba za globoko sprostitve. Terapija je skupinska, za okoli 10 ljudi. Prostor mora biti zatemnjen in miren, pacienti pa med poslušanjem glasbe udobno sedijo.

Takšno terapijo priporočajo zdravniki dvakrat letno.

In še vrsta glasbe: med motorično gimnastiko zavrtijo v Rogaški Slatini Rollings Stones ansambel, najgloblji sprostitvi pa so namenjeni odlomki iz Mozartovih del.

(Dnevnik)

Slovo je vrnitev

»Vsaka odprava mora biti težja od prejšnje,« je v pogovoru o 8. jugoslovanski alpinistični odpravi na Lhotse (8511 metrov), ki je krenila na pot letošnji marec, dejal njen vodja Aleš Kunaver.

Cilj – 3300 metrov visoka južna stena Lhotseja himalajskega – je pravzaprav dolgoletni izziv našim alpinistom, v zadnjem času pa je slovenski in tudi jugoslovanski alpinizem dosegel tolikšno kakovost, da bodo izbrani plezalci kos zahtevni nalogi.

Aleš Kunaver je bil vodja jugoslovanske alpinistične odprave prek južne stene Makaluja, kjer so člani v

knjigi opisali zahtevni vzpon in na koncu zapisali: »Slovo od gora je povratek h goram, ki so še želje...«

»Lhotse je bil dolgo naša neuresničena želja. Sam sem si ga ogledal že leta 1962, toda te odprave takrat še ne bi zmogli. Zdaj, ob precejšnjem številu vrhunskih alpinistov in kakovosti našega alpinizma nasploh, pa bodo naše želje postale resničnost,« pravi Aleš Kunaver. »Če govorimo o odpravi, jo lahko primerjamo z Makalujem, vendar je bistveno težja, stena je namreč približno enkrat daljša in tehnično izredno zahtevna. Na pot bo šlo dvanajst plezalcev, večina Slovencev, in štirje spremljevalci.«

Skupno torej sedemnajst ljudi. Stena je odbila že več dobro pripravljenih odprav.

»Prvi so poskušali Italijani, vodil jih je Ricardo Cassin, za njim so šli Japonci, lani pa so bili pod steno Francozi, ki se je niti niso resno lotili.«

Tudi mi smo poslali »ogledno« odpravo?

»Nejc Zaplotnik in Marko Štremfelj sta bila tam lansko pomlad, ugotovila pa sta, da je steno moč preplezati, čeprav je izredno zahtevna. Poprečna naklonina je 70 stopinj, torej tehnično izredno zahtevna, težave pričakujemo predvsem v zgornjem delu.«

Kaj bo na tej odpravi drugače, boljše od prejšnjih?

»Med spremljevalci bo kuhar, ki ga prej ni bilo. Najeli bomo 16 šerp, poštarja in štiri pomočnike za delo v kuhinji in bazi. Večina šerp se je že prijavila, 10 jih je bilo z našimi plezalci že na Everestu. Poskušamo rešiti tudi problem, ki je vse bolj aktualen na Himalaji, onesnaženje, ki ga za seboj pustijo odprave. Tukaj gre za več ton tovorov, ki ga odprava potrebuje, ostanki pa »krasijo« himalajske lednike. Mi smo se namenili bazno taborišče očistiti za seboj, pobrati opremo, kolikor bo mogoče.«

Kratka oznaka te odprave je torej »izredno zahtevna smer«, kar terja vrhunske priprave?

»Vsi plezalci so kondicijsko preizkušeni, poudarek pa je na kombinaciji mladih ekstremnih plezalcev s himalajskimi izkušnjami starejših. Odprava bo trajala približno dva meseca, za delo v steni pa smo predvideli najmanj štirinajst dni.«

(Dnevnik)

V Brežicah snemajo film

Prostrano dvorišče mogočnega brežiškega gradu nudi te dni nevsakdanjo podobo: na njem so različna vozila,

pod arkadami se sprehajajo gestapovci in esesovci, tu je množica »nemških« natakarjev, kratka – velika filmska hiša Paramount si je za snemanje televizijske nadaljevanke Vetrovi vojne izbrala tudi slovenske kraje, saj gre za jugoslovansko-angleško koprodukcijo.

Glavni režiser in producent je sicer Amerikan Dan Curtis, vendar je njegov pomočnik za Evropo Zagrebčan Branko Lustig, uveljavljeni jugoslovanski režiser, ki se ga spominjamo iz TV nadaljevanke o Nikoli Tesli. Scenarij je nastal po knjigi The Wind of War ameriškega pisca Hermana Wouka.

Snemanje je v Jugoslaviji prevzel zagrebški Jadran film, tako da so Brežice že petič zapored postale prizorišče za snemanje večje stvaritve. Nekaj prizorov in kadrov so doslej posneli že v okolici Zagreba in na Bizeljskem, v znani slavnostni dvorani Posavskega muzeja v brežiškem gradu pa velik sprejem v Göringovem dvorcu Karinhall. Hitlerja igra nemški igralec Gunther Meisnez, Göringa Rene Koldenhoff, vojaškega atašaja ZDA pa priljubljeni in znani igralec Robert Mitchum.

Zaenkrat gre vse po načrtu in do konca leta bo 16 ur trajajoča nadaljevanke, ki bo imela 7 delov, že zmontirana. Njeni snemalci pa računajo, da bo iz nadaljevanke lahko nastal tudi celovečerni film, kajti tema je zgodovinsko zanimiva – skozi srečanja ameriškega vojaškega atašaja Puga Henryja s Hitlerjem, Mussolinijem, Churchillom, Stalinom in drugimi politiki lahko gledalec spremlja razrast fašizma vse od leta 1939, ko je Nemčija napadla Poljsko, do bitke pri Pearl Harborju, ko so v vojno stopile tudi Združene države Amerike. Seveda ne manjka spletk, različnih zakulisnih pogovorov in bitke na ruski fronti.

Kaže, da bomo to zanimivo sago lahko naslednje leto spremljali tudi v Jugoslaviji.

(Delo)

uspešno prestali izpit in strogi lovski krst.

Delavci Kraškega zidarja in gradbenega podjetja Primorje iz Ajdovščine pospešeno grade nov mednarodni mejni prehod na **FERNETIČIH**. Kaže, da bo prehod gotov do roka, se pravi do konca junija, ko se prična glavna turistična sezona. Gradbena dela so že skoraj gotova, zdaj pa že pripravljajo temelje za objekte, ki jih bodo gradili ob meji. Nov mejni prehod bo imel po šest vstopnih in izstopnih stez ter sodobno tehnologijo dela, ki bo omogočala hitrejši pregled vozil.

Vaščani **GOMILIC** v Pomurju ne mirujejo. Preurejajo namreč staro šolo v vaški dom. S prostovoljnim delom so uredili dvorano, kmalu pa bodo dobili svoje prostore še mladi, gasilci in nekatere druge organizacije.

Na **GOMILSKEM** so ob slovenskem kulturnem prazniku slovesno odprli večnamenski dom, ki so ga poimenovali za Dom krajanov. Nov dom bo prispeval k bolj razgibanemu kulturnemu, športnemu in družbenopolitičnemu življenju v kraju. Ob otvoritveni slovesnosti so domačini izvedli tudi bogat kulturni program.

Te dni so se v 58-stanovanjski blok na Tratah v **GORNJI RADGONI** vselili prvi stanovalci. Le-ti so iz različnih tovarn, največ pa jih je iz tovarne Gorenje-Elrad in Avtoradgone. Zavaljo dolgoletnega snega niso mogli še dokončno urediti okolico, kar bodo storili do konca tega meseca.

Prebivalci **GORNJEGA LAKOŠA** so obnovili vaški dom, ki bo odslej namenjen kulturnim potrebam vaščanov, zlasti mladine. Razgibati nameravajo življenje na vasi: ustanoviti folklorno skupino in pevski zbor, 14.

marca pa so ob madžarskem kulturnem prazniku imeli prvo prireditev v obnovljenem domu, ki je prav lepo uspela.

V luki v **KOPRU**, kjer so zgradili prvi del kontejnerskega terminala, ki je najsodobnejši in največji v Jugoslaviji, so v minulem letu pretovorili rekordno število kontejnerjev – 73.786. Ko bodo zgradili drugo fazo, bi naj dvignili promet na 150 tisoč kontejnerjev letno.

V **KOSTELU** v kočevski občini bodo na pobudo znanega zeliščarja s Škofljice pri Ljubljani Ivana Maršiča zasadili letos 15 do 20 hektarov površin z različnimi zdravilnimi zelišči. Obstajajo pa tudi možnosti, da bi letos uredili tudi že sušilnico za zdravilna zelišča in obrat za njihovo pošiljanje, hkrati pa tudi nekaj gostinskih sob in dve zeliščni kopeli ter savni.

Presenetljiv je podatek, da je na znanem Petišovskem polju pri **LENDAVI** poleg nafte in zemeljskega plina tudi premog. Raziskave so pokazale, da so v globini 180 do 450 metrov plasti lignita, ki pa so različno debele. Po predvidevanjih ima premog okoli 4000 kalorij. Nekoč so premog baje dobivali tudi iz reke Mure, menda pa se s takšno dejavnostjo ukvarjajo še nekateri prebivalci ob reki, zlasti v njenem spodnjem toku v okolici Podturna.

Pri kulturnem društvu v **LIPOVCIH** so konec lanskega leta ustanovili dramsko sekcijo in v zimskih mesecih pripravili komedijo Toneta Partljiča z naslovom Tolmun in kamen. Z njo so gostovali tudi po okoliških krajih.

V najuglednejši londonski galeriji Tate so odprli reprezentančno razsta-

V tovarni Salonit v **ANHOVEM** bodo letos naredili 695 tisoč ton klinckerja, iz njega pa najmanj milijon ton cementa. Za lastno reprodukcijo ga bodo porabili 140 tisoč ton, najmanj 50 tisoč ton pa ga bodo izvozili. Izvoz anhovskega Salonita bo letos v celoti dosegel 25 milijonov dolarjev. Največ bodo na tuje prodali cevi različnih premerov ter plošč, največji kupec pa so arabske dežele.

Na **BIZELJSKEM** so imeli že drugo kulinarično razstavo, na kateri so prevladoval domače jedi. Na njej je sodelovalo 42 razstavljalcev, največ bizeljskih gospodinj, izbiro pa so popestrili še nekateri gostinci iz drugih krajev. Razstavljen izdelke je ocenjevala komisija šolskega centra za gostinstvo iz Novega mesta. Zlate diplome so prejele domačinke: Tonka Balon za celodnevni kmečki obrok, Vida Martini za sadni kruh in ocvirkove kruhke in Pepca Iljaž za »jagnje«, to je sladica za svatbo.

Z načrtom za odpravo posledic škode, ki jo je minuli november **BRKINOM** prizadejala ujma, bo na tem področju nastalo 500 hektarov skupnih pašnikov, 8 skupnih hlevov, dve ovčerejski skupnosti in 175 hektarov novih sadovnjakov. Na skoraj 16 tisoč hektarih kmetijskih zemljišč je nastalo namreč novembra za 700 milijonov dinarjev škode, saj so bili na tem izključno kmetijskem območju skoraj povsem uničeni sadovnjaki, gozdovi pa močno poškodovani.

Za letos načrtujejo v **CELJU** gradnjo 355 stanovanj. V primerjavi z minulim letom je število nižje, zlasti pa je opaziti nazadovanje zasebne gradnje. Nova stanovanja bodo v verižnem bloku na Otoku, v Novi vasi, na Dolgem polju pa v Štorah in bližnji Dobrni.

Tudi v **CELJU** bodo vse krajevne skupnosti zasadile 88 dreves v spomin Tita. Hortikulturni delavci predlagajo, da bi vse krajevne skupnosti strnile svoj prispevek v en sam nasad, ki bi se naj imenoval Sončni park. Tako bi imelo Celje na enem mestu okrog 2000 novih dreves.

Lovska družina iz **DOBROVNIKA**, ki združuje okrog 60 lovcev, je v svoje vrste sprejela 20 novih članov. Novinci so v zadružnem domu v Kobilju

Na planini Javornik-Pokljuka (foto: Jaka Čop)

vo izbrane sodobne jugoslovanske grafike, njen izbor pa je posredovala Moderna galerija v LJUBLJANI. Po Londonu bodo jugoslovanske grafike razstavljene tudi v Manchesteru, Liverpoolu in še drugih angleških mestih.

Društvo slovenskih likovnih umetnikov je v LJUBLJANI odprlo lastno galerijo, ki je nastala s preureditvijo starih stanovanjskih prostorov v prvem nadstropju ulice Komenskega 8, kjer je sedež društva. Galerija ima dva razstavna prostora, v njem pa uvodoma razstavlja dvanajst najboljših slovenskih likovnikov.

V starem delu LJUBLJANE narašča zanimanje za manjše in prijetne lokale. Tako so poleg nedavno odprtega gostinskega lokala Zlata ribica na Cankarjevem nabrežju odprli Galerijo 7. V njej so na voljo številni spominki, slike, sitotiski z etnografskimi posebnostmi in motivi slovenskih avtorjev. Vsi izdelki so delo Nikolaja Svetliča, lastnika novega lokala.

Konec februarja je bila v LJUBLJANI že tradicionalna mednarodna razstava učil in šolske opreme, ki sta jo organizirala Zavod za šolstvo SR Slovenije in Gospodarsko razstavišče. Hkrati z razstavo je potekalo strokovno posvetovanje o sodobnih oblikah vzgojno izobraževalnega dela v specializiranih učilnicah, v program sejma pa so bili vključeni tudi številni poučni in šolski filmi ter televizijske šolske oddaje.

Podjetje Mlekopromet iz LJUTOMERA je lansko leto izvozilo v Švico in Italijo 53 ton ljutomerskega sira v vrednosti 4,3 milijona dinarjev. Letos nameravajo v Švico in Italijo izvoziti 70 ton sira v vrednosti 6,5 milijona dinarjev.

V PRESTRANKU so odprli prenovljen kulturni dom, v katerem je prostora za 200 obiskovalcev. Zdaj je v kraju tudi več kulturnega življenja in zlasti mladi se zanimajo za posamezne društvene sekcije in prireditve.

V RIŽANI pri Kopru urejajo strugo hudournika ob reki Rižani. Ob hudih nalivih so namreč vode močno poplavljalne in odnašale zemljo z rodovitnih polj. Z urejeno in asfaltirano strugo bodo vode speljali v Rižano in tako uredili problem odvodnjavanja.

Gledališka skupina društva Zarja v SOTESKI je naštudirala veseloigro Poslednji mož in se z njo uspešno predstavila domačemu in okoliškemu občinstvu. Hkrati s premiero veseloigre pa je kulturno-prosvetno društvo Zarja slavilo 45-letnico kulturnega dela v Soteski. Začelo se je leta 1937, ko je bil ustanovljen šolski mladinski mešani pevski zbor. Ta pevška skupina je štela več kot 40 članov in je nastopala po dolenjskih krajih najdlje pod imenom Dolenjski slavčki.

šport

Srebro je spodbuda

Na letošnjem evropskem prvenstvu v umetnostnem drsanju je Jugoslavija dosegla svoj doslej največji uspeh v tej športni panogi. Še ne 17-letna Zagrebčanka SANDA DUBRAVČIČ je namreč z odličnim nastopom v prostem programu osvojila drugo mesto in srebrno kolajno, kar je sploh prva kolajna za Jugoslavijo v umetnostnem drsanju.

Zagrebčanka Sanda Dubravčič je skromna učenka, ki drsa že od najzgodnejše mladosti. Marsičemu se je morala odpovedati, predvsem vsem tistim radostim, ki jih prinaša otroški svet in svet odraščajočih deklet. Nikdar ji ni bilo žal časa, ki ga je morala posvetiti svoji najljubši športni panogi, nikdar žal mnogih ur in dnevov, ki jih je prebila na ledu. Za svoj trud je bila nagrajena z uspehom, ki ga sama ni pričakovala, pričakovali pa ga tudi niso strokovnjaki, ki so bedeli nad njenim razvojem vrhunske športnice.

Ni presenetljivo, da so Sandinemu uspehu posvetili precej prostora tudi v tujih časnikih, tudi v časnikih iz držav, kjer je ta športna panoga mnogo bolj cenjena kot pri nas in v državah, v katerih so njihove tekmovalke vedno osvajale kolajne na evropskih in svetovnih prvenstvih ter olimpijskih igrah. Sandin nastop v prostem programu so ocenili kot enega najboljših in najtežjih, kar jih je bilo na letošnjem evropskem prvenstvu.

Najboljši jugoslovanski smučarji – skakalci

Kaže, da prihajajo končno tudi jugoslovanski skakalci v formo: na poleatih v Ironwoodu v ZDA sta Benedik in Lotrič na prvi tekmi osvojila peto in sedmo mesto, v Sapporu je bil Norčič na drugi tekmi enajsti, Urbančič pa je na svetovnem prvenstvu za mladince v Zvezni republiki Nemčiji osvojil deseto mesto.

Trnovski maraton

Približno 3500 smučarjev se je zbralo na letošnjem – po vrsti šestem – Trnovskem maratону. Tako množične udeležbe doslej še ni bilo, tako da je prireditev navdušila nastopajoče in gledalce. Lepo vreme, dobre snežne razmere, odlična proga, dobra organizacija – vse je šlo Trnovskemu maratónu na roke. Skoraj vsi so pritekli na cilj, nekateri celo z zlomljeno smučko v roki in verjetno ni bilo nikogar, ki si ni rekel: »Prišel bom tudi na sedmi maraton!«

osebnosti

Na srečanju udeležencev multilateralnega raziskovalnega projekta o telexinformatiki (COST-11), pri katerem poleg dežel evropske skupnosti sodelujejo še Švedska, Finska, Portugalska, Španija in Jugoslavija, so za vodjo tega obsežnega programa izvolili dr. TOMAŽA KALINA, sodelavca inštituta Jožef Štefan iz Ljubljane.

Namen tega projekta je izdelava evropskega koncepta povezav med računalniki in računalniškimi sistemi z uporabo telekomunikacijskih metod. Rezultate bo mogoče uporabiti za postavitev nacionalnih računalniških mrež ter za njihovo mednarodno povezavo.

Fizik dr. Tomaž Kalin pravi: »Naše znanje je v tem primeru enakovredno znanju, ki ga premore vsaka od skupin, in to znanje velja v svetu za vrhunsko.«

Dr. JOŽKO STRAUSS, slovenski rojak iz Doba pri Vrbi na Koroškem, je postal sodelavec mednarodnega centra za jedrsko fiziko v Ženevi. Leta 1966 je maturiral na slovenski gimnaziji v Celovcu, študij fizike in matematike je opravil na dunajski univerzi, po končanem študiju pa so mu ponudili mesto na fizikalnem inštitutu univerze na Dunaju. V Ženevi je zdaj že šest mesecev. O svojem delu pravi takole:

»Naš ženevski inštitut je za svoje raziskave na področju elementarnih delcev prejel v letu 1980 Nobelovo nagrado, zdaj pa iščemo nov elementarni delec, kar je povezano s številnimi fizikalnimi poskusi. Moje delo, ki ga opravljam s kolegi, je dolgoročno, vendar zelo zanimivo področje, ker pomeni dejansko povsem drug svet, svet najmanjših delov materije raznih snovi, ki odkrivajo človeku vedno nova spoznanja.«

Igralka MAJDA POTOKARJEVA, ki je letos prejela Prešernovo nagrado za odlične igralske stvaritve na odru Drame Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani, je doslej prejela še nekaj nagrad: tako dve zlati areni v Pulju na filmskem festivalu, srebrno areno za film Rdeče klasje, Borštnikovo nagrado, nagrado Prešernovega sklada pa dve televizijski in dve radijski nagradi.

O svojih dosedanjih vlogah pravi: »So vloge, ki jih imaš že takoj neskončno rad in so vloge, ki jih že sprva ne maraš. S temi drugimi se moraš zato zagrizeno spopasti in jih izpeljati čim bolje. Če ne premagaš odpora, pogoriš.«

Iz dejavnosti Slovenske izseljenske matice

Na podlagi 23. člena Statuta Slovenske izseljenske matice je občni zbor Slovenske izseljenske matice dne 15. 12. 1980 sprejel

SKLEP

o ustanovitvi in podeljevanju priznanj Slovenske izseljenske matice.

1. člen

S tem sklepom so določene vrste in postopek podeljevanja priznanj Slovenske izseljenske matice zaslužnim organizacijam, društvom in posameznikom v domovini in tujini.

2. člen

Slovenska izseljenska matica ustanavlja naslednja priznanja:

- a) častno članstvo,
- b) diplomo,
- c) priznanje.

Občni zbor Slovenske izseljenske matice lahko s posebnim sklepom ustanovi tudi druge vrste priznanj.

3. člen

Častnega člana Slovenske izseljenske matice imenuje občni zbor na predlog izvršnega odbora Matice.

Sklep o podeljevanju diplome ali priznanja sprejme izvršni odbor Slovenske izseljenske matice.

4. člen

Častno članstvo se podeljuje:

- za izredne zasluge pri ohranjanju slovenskega narodnega in kulturnega izročila med Slovenci na tujem ter pri razvijanju in spodbujanju vsestranskega sodelovanja med izseljenci in SR Slovenijo ter SFR Jugoslavijo;
- za zbiranje gradiva in izdajo publicističnih in knjižnih del s področja izseljstva doma in v svetu;
- za izreden prispevek pri sodelovanju Slovenske izseljenske matice z našimi izseljenci.

5. člen

Diploma Slovenske izseljenske matice se podeljuje:

- za posebne zasluge pri organiziranju raznovrstnih družbenih dejavnosti med slovenskimi izseljenci, še posebej na področju informativnih dejavnosti, šolstva, kulture in športa;
- za dosežke, ki pospešujejo uveljavljanje izseljencev na posameznih področjih družbenega življenja;
- za pomemben prispevek dejavnosti Slovenske izseljenske matice pri sodelovanju z našimi izseljenci;
- za dolgoletno požrtvovalno delo v društvih in organizacijah slovenskih izseljencev.

6. člen

Priznanje Slovenske izseljenske matice se podeljuje:

- za zasluge pri organiziranju raznovrstnih družbenih dejavnosti med slovenskimi izseljenci, še posebej na področju informativnih dejavnosti, šolstva, kulture in športa;
- za požrtvovalno delo v izseljenskih organizacijah, še posebej pri razvijanju in utrjevanju vsestranskega sodelovanja teh organizacij s SR Slovenijo in SFR Jugoslavijo;
- za prispevek dejavnostim Slovenske izseljenske matice pri sodelovanju s slovenskimi izseljenci in njihovimi organizacijami ter društvi.

7. člen

Priznanja Slovenske izseljenske matice se slovesno podeljujejo na način, kot ga določi izvršni odbor, hkrati s sklepom o podelitvi priznanj.

Priznanje Slovenske izseljenske matice se lahko podeli tudi posmrtno.

8. člen

Predloge za priznanja Slovenske izseljenske matice dajejo člani Slovenske izseljenske matice, druge organizacije, izseljenska društva in posamezniki, ki sodelujejo s Slovensko izseljensko matico.

9. člen

Predlogi za podelitev priznanj Slovenske izseljenske matice morajo biti podani v skladu z merili Sklepa o ustanovitvi in podeljevanju priznanj Slovenske izseljenske matice v pisмени obliki skupaj z obrazložitvijo. Predloge sprejema in jih obravnava komisija za priznanja Slovenske izseljenske matice, ki o tem pripravi poročilo za izvršni odbor.

10. člen

Častni član Slovenske izseljenske matice prejme ob imenovanju diplomo častnega člana in medaljo s simbolom Slovenske izseljenske matice.

Nosilec diplome Slovenske izseljenske matice prejme diplomu in medaljo s simbolom Slovenske izseljenske matice.

Nosilec priznanja Slovenske izseljenske matice prejme diplomu in značko s simbolom Slovenske izseljenske matice.

V vsako diplomu se vpiše ime in priimek prejemnika ter zasluge, zaradi katerih je dobil priznanje.

Diplome podpisuje predsednik Slovenske izseljenske matice.

O podeljevanju priznanj Slovenske izseljenske matice se vodi posebna evidenca.

11. člen

Sklep o podelitvi posameznih priznanj Slovenske izseljenske matice se objavi v Rodni grudi.

12. člen

Poleg priznanj iz tega sklepa Slovenska izseljenska matica daje iniciativo ali predloge za odlikovanja SFR Jugoslavije, družbena in druga priznanja.

13. člen

Sredstva v zvezi s podeljevanjem priznanj zagotovi v svojem finančnem načrtu Slovenska izseljenska matica.

V Ljubljani, 16. 1. 1981

Dekle tisoč vonjav

Nenavadno je, če se po ljubljanskih ulicah sprehaja Japonka, še bolj nenavadno pa je, če jo slišite, kako lepo in pravilno govori slovensko. Gre za študentko germanistike Chikako Shigomori-Bučar, poročeno s Slovencem. Pri tem je zanimivo, da je ni on našel na Japonskem, marveč ga je ona kar v Ljubljani, četudi je bila njena pot iz daljne Japonske precej ovinkasta, preden jo je pripeljala v Slovenijo.

»Nekaj let smo živeli v Kaliforniji, kjer sem imela prijateljico Slovenko,« je začela razlagati svojo zgodbo, ko smo jo obiskali na njenem ljubljanskem domu in nadaljevala z rahlim nasmeškom: »Ko se je vrnila iz ZDA domov, sem prišla k njej na počitnice in pri njej sem tudi spoznala sedanjega moža. Nisva se takoj poročila. Naslednje leto sem ponovno pripotovala v Slovenijo, nakar je on prišel na Japonsko in nazadnje sva se znašla na matičnem uradu v Ljubljani.«

Pokazala nam je poročne slike, na katerih posebej izstopa njen kimono,

japonska tradicionalna obleka. Za ohcet je menila, da je to precej naporna zadeva. Takšna slavlja so namreč pri njih, na Japonskem, skromna in resna. In sploh je potrebovala precej časa, preden se je vživela v naš način življenja, tako drugačen od japonskega. Naštela nam je nekaj različic, ki so jo najbolj presenetile ali razočarale.

»Vaš občutek za čas je prav smešen. Pri nas damo veliko na točnost in desetminutna zamuda je nekaj nezaslišanega, medtem ko pri vas prav nič ne pomeni. Če je pri nas sklenjeno, da odpotujemo čez eno uro, bomo to tudi storili. Pri vas pa je vedno vprašljivo in na začetku me je to spravljal ob živce. Dolgo mi tudi ni šlo v glavo, da vstajate, ko je praktično še tema in greste na delo že ob petih ali šestih zjutraj.«

»Ampak vaši ljudje,« je skoraj vzkliznila, »ti pa so strašansko prijazni, radi pomagajo, predvsem pa mi je dolgo bila nerazumljiva njihova radodarnost. Često me je spravljal v za-

drego. Obdarijo te in sploh ne pričakujejo, da jim boš kaj povrnil...« se je čudila naša gostja.

Prav tako je bila sila začudena nad raznolikostjo Jugoslavije. »Ko sem pripotovala v Mostar, sem moža vprašala, ali nisva slučajno zašla v Azijo. Kamorkoli greš, najdeš kaj posebnega, da ne govorim o vaših jezikih. Pri nas je vse japonsko in vsi govorijo japonsko: Jugoslavija pa ima kopico jezikov, še več različnih kultur in je nadvse zanimiva. Dolgo bom potrebovala, preden jo bom spoznala,« je še navrgla.

Presenečena je tudi nad družbeno ureditvijo in, kar jo je posebej začudilo, je narodna zavest naše mladine.

»Mladina je ponosna na svojo domovino, dobro pozna zgodovino Jugoslavije in to mi je zelo všeč. Na Japonskem to ni tako izrazito kot pri vas,« je dodala »sicer pa so tudi razmere drugačne, da ne rečem težje.«

Vse kaže, da je naša gostja vzljubila svojo tretjo domovino. Ali jo daje domotožje?

»Niti ne. No,« se je popravila, »včasih pogrešam svojo družbo in velemestni utrip Tokia, čeprav imam zelo rada Slovenijo in njene naravne lepote.«

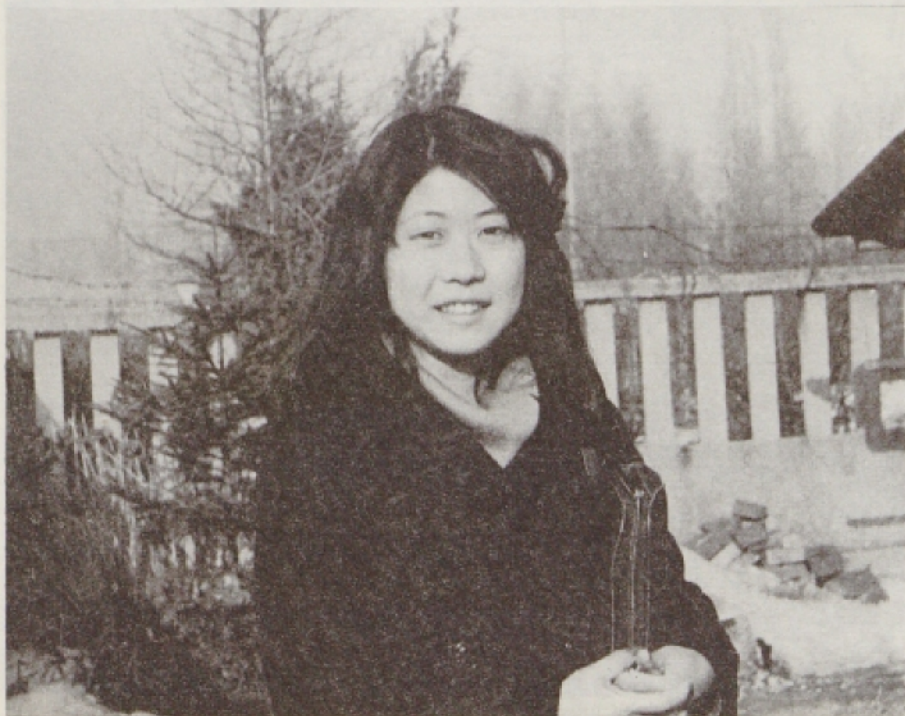
Svojci jo obiščejo vsako leto in tudi letos jih pričakuje. Doma, v Tokiu ima starše in dve sestri. Ti ji pošiljajo časopise, knjige, začimbe, posodo, tako da njeno stanovanje le spominja na njeno daljno domovino.

– Kako ste se navadili na hrano?

»Brez težav, saj je vaša kuhinja okusna. Le kuhati ne znam po vaše in je mož tisti, ki mi pripravlja vaše jedi, jaz pa njemu naše. Naša kuhinja prisega na riž, ribe in testenine pa je zelo drugačna od vaše. Tudi bolj zapletena je, saj sleherno jed krasimo, za kar je potreben tudi čas.«

Tega pa v Ljubljani nima na pretek. Poleg nemščine in angleščine študira tudi slovenščino in kitajščino. Rada bi bila prevajalka. S prevajanjem se že zdaj ukvarja. Pokazala nam je otroško knjigo Peter Klepec, ki jo zdaj prevaja za svojo prijateljico v Tokiu. Njena kuhinja je polna knjig in Chikako Shigomori-Bučar je željna znanja. Zanimivo je njeno ime: po naše bi to bilo Dekle tisoč vonjav.

Vendar ni edina Japonka v Sloveniji. Naštela je še nekaj rojakov, ki so raztreseni naokrog in se včasih tudi dobijo, da pokramljajo po domače. Tako je košček domovine našla tudi v Sloveniji.

Japonka Chikako Shigomori-Bučar se je za stalno naselila v Sloveniji

turistični vodnik

Podčetrtek in Atomske toplice

V Podčetrtku, znanem slovenskem termalnem zdravilišču, ki ga imenujemo tudi Atomske toplice, je nov hotel z imenom Atomske toplice. Je B kategorije, ima 230 postelj, od kraja Podčetrtek je oddaljen le 1 kilometer, njegova nadmorska višina je 220 metrov, dosegljiv pa je z avtobusi in tudi z železnico.

V Podčetrtku so za letošnje leto pripravili tri različne pakete: zdravstvenega, rekreacijskega in turističnega.

Sedemdnevni zdravstveni paket ve-
lja od 3.291 do 4.243 dinarjev, deset-
dnevni od 4.644 do 6.004 dinarjev,
štirinajstdnevni pa od 6.362 do 8.266
dinarjev.

Sedemdnevni rekreacijski paket ve-
lja od 3.071 do 4.023 dinarjev, deset-
dnevni od 4.364 do 5.724 dinarjev,
štirinajstdnevni pa od 6.022 do 7.926
dinarjev.

In turistični paket: sedemdnevni ve-
lja od 2.261 do 3.213 dinarjev, deset-
dnevni od 3.174 do 4.534 dinarjev,
štirinajstdnevni pa od 4.392 do 6.296
dinarjev.

Gostom v Podčetrtku priporočajo
domačini sprehode po gozdnih poteh v
bližnjo okolico in obisk zgodovinskih
znamenitosti: v Olimju je renesančna
gručina z baročno poslikano in eno
najstarejših lekarn v Evropi pa baroč-
na cerkev s freskami in dragoceno
opremo, v Kumrovcu je rojstna hiša
maršala Tita, v Trebčah spominski
park, domačija Titove matere, muzej,
blizu pa je tudi Rogaška Slatina, zdra-
viliško-turistični kraj z razvito indu-
strijo kristalnega stekla, ki ga izvažajo
v vse dežele sveta.

Nove cene prevozov s taksiji

Podjetje SAP-VIATOR v Ljubljani
je zaradi dražjega goriva zvišalo cene
vožnjam s taksiji, ki veljajo od 1. fe-
bruarja.

PREVOZ S TAKSIJI:

startnina	17,00 dinarjev
prevoženi kilometer v času od 5. do 22. ure	16,00 dinarjev
prevoženi kilometer v času od 22. do 5. ure ter ob nedeljah in praznikih	18,00 dinarjev
čakalna ura	110,00 dinarjev
1 kos osebne prtljage	2,00 dinarja
prevoz večjih predmetov (paket, TV sprejemnik)	20,00 dinarjev

PREVOZ Z VOZILI BREZ NA- PISA:

vožnja na področju mesta Ljubljane	220,00 dinarjev/ura
vožnja do 200 km	10,50 din na km in 110,00 din za uro čakanja

vožnja nad 200 km 10,00 din na km
in dnevnice in
prenočevanje voznika

čakalni dan 1.200,00 din
in dnevnice
in prenočevanje voznika

CENE ZA VLEKO PRIKOLIC:

vožnja na področju
mesta Ljubljane 300,00 din na uro

vožnja izven
mesta Ljubljane 12,00 din na km in
150,00 din pavšala

CENA ZA VLEKO POŠKODOVA- NIH VOZIL:

vožnja na področju
mesta Ljubljane 300,00 din na uro
vožnja izven

mesta Ljubljane 11,00 din na km in
150,00 din pavšala

Pri vseh vožnjah zaračuna podjetje
še morebitne stroške za cestnino, ga-
ražiranje, parkiranje in prevoz s tra-
jektom.

Gostinstvo pri Petrolu

Slovensko podjetje Petrol, ki ima
ob svojih bencinskih črpalkah sodob-
no in prijetno pa okusno urejene mo-
tele in restavracije, je že v minulem
letu popestrilo ponudbo hrane. Letos
so šli še dalje, saj so vpeljali v svoje

Gostilna Šestica – prijetna turistična oaza sredi betonske Ljubljane (foto: Janez Zrnc)

motele Čatež, Podlehnik in Lom ter obe restavraciji – Tepanje in Tržič – tudi posebne kulinarične tedne.

Tako so imeli doslej že pustni teden, teden rib, teden žabjih krakov, teden konjskih specialitet, teden sirov, teden Petrolovih sladici in teden štrukljev.

Sicer pa imajo, zlasti ob sobotah in nedeljah, na voljo več stalnih menujev, večasih jih je kar deset na voljo. Tako si boste lahko, če vas bo pot zanesla mimo Petrolovih gostinskih obratov po Slovenji, naročili – na primer – takole kosilo: juho s ponvičnikom, prekajeno svinino, matevža s kislo repo in sladico, ali pa morda govejo juho z domačimi rezanci, somborski kotlet, pečen krompir in solato, za malico pečeno s kislim zeljem, golaževo juho ali piščančjo obaro, za večerjo pa morda sočno svinjsko pečenko z gobami in solato.

Malice veljajo v vseh Petrolovih obratih 60,00 dinarjev, kosila 140,00 dinarjev, večerje enako, a če ob okusni večerji poslušate tudi glasbo, le-to imajo največkrat ob sobotah, je večerja dražja za približno 40,00 dinarjev.

In še na nekaj velja opozoriti: vsi Petrolovi gostinski obrati so na območjih, ki so kulturnozgodovinsko zelo privlačni in nudijo veliko možnosti za družinske in skupinske izlete. Ogle dati si velja – na primer – brežiški grad z muzejem, Formo vivo v Kostanjevici, galerijo Antuna Augustinčiča v Klanjcu, spominski dom v Kumrovcu, Tuheljske in Krapinske toplice, grad

Trakoščan, ptujski grad, Ptujsko goro, Osankarico na Pohorju, žički samostan in še kaj.

Znamenita slovenska drevesa: bodika

Bodika (božje drévece, božji les) je samorasla gozdna drevnina, ki je že od davnine simbol kmečkega bivalnega okolja. Njeno zelenje so še do nedavnega vsepovsod trgali in obsekovali za različne praznike in slovesnosti, zlasti za velikonočne butare, ob božiču, novem letu, za okras grobov in podobno. V nekaterih deželah je prav zavoljo tega nastalo pravo pustošenje te vedno redkejša rastline, zato so jo v marsikateri deželi že zavarovali, v Sloveniji smo jo zavarovali leta 1976.

In sploh se lahko Slovenija ponaša, da ima drevo bodike izrednih razsežnosti, bržčas **najdebelejše** v Srednji Evropi.

Raste sredi gozdnatega Bohorja, poleg logarske hiše v Logu nad Lesičnim. Drevo ima obseg 1,83 metra, premer 58,28 cm in je visoko 12 metrov. Deblo je golo do višine petih metrov, širina drevesne krošnje pa meri pet metrov.

Dostop do te znamenite bodike je možen po pešpoti iz Lesičnega, z avtom pa tudi po gozdni cesti iz Kozjega ob Bistričkem jarku navzgor do samotne logarnice, v kateri prebiva re-

virni gozdar Miha Kostevc, dolgoletni varuh tega naravnega spomenika na Kozjanskem.

V Sloveniji pa je znana še ena orjaška bodika, in sicer v Šentjanžu nad Štorami. Drevo je visoko 15 metrov, njegov obseg je 1,70 metrov, premer pa 54 cm. Po pripovedovanju domačinov obrode na njem skoraj vsako leto številne rdeče jagode. Ptice potem raznašajo seme po bližnjih gozdovih in tako raste naokrog že več mladih bodik.

Belokranjski živinski sejmi

V Metliki in na Vinici so se kot redki v Sloveniji še ohranili tradicionalni živinski sejmi. V Metliki jih prirejajo vsak prvi torek po prvem in petnajstem v mesecu, na Vinici pa vsak prvi ponedeljek po prvem in petnajstem v mesecu.

V semanjih dneh je tukaj zelo živahno, saj pridejo prodajat kmetje iz cele Bele krajine pa še iz bližnjih hrvaških krajev, ne manjka pa tudi meštarijev in opazovalcev. Številni prodajalci drobnih stvari postavijo stojnice in z glasnim vzklikanjem vabijo mimoidoče, da kupijo ribniško suho robo, konfekcijo, ki jo šivajo zasebniki s Hrvaške, fino keramiko in lončarske izdelke iz Šentjerneja in okolice.

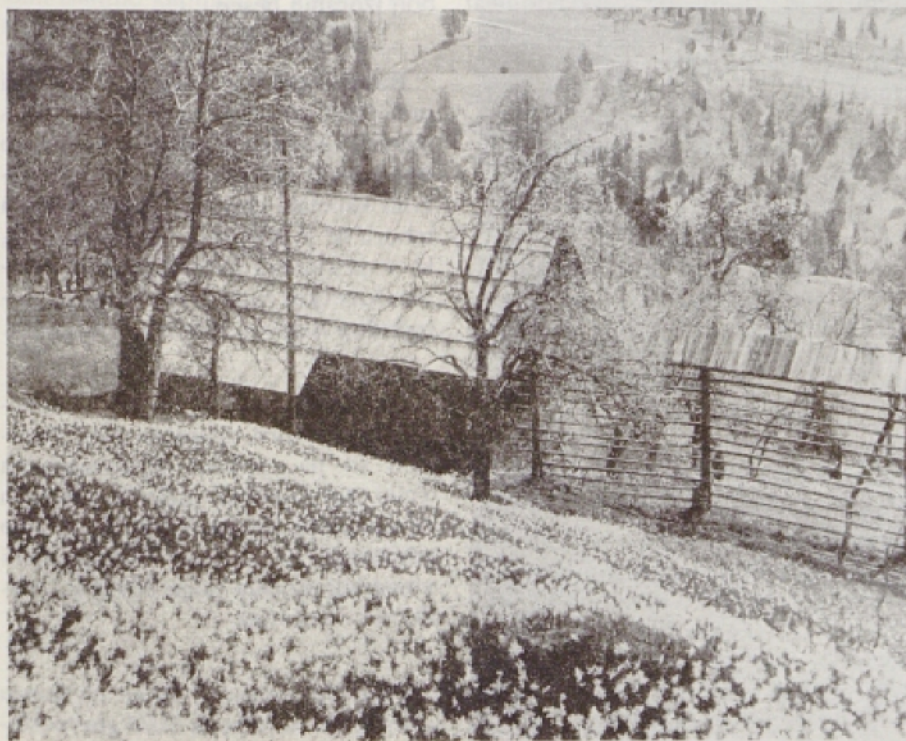
Koledar prireditev

V mesecu maju bo na Slovenskem izredno veliko prireditev, zato omenimo samo nekatere, pomembnejše in zanimivejše.

Na BLEDU bo 1. in 2. maja tradicionalna Prvomajska veslaška regata, 3. maja v OREHOVI VASI prav tako tradicionalni mednarodni motokros za 10. nagrado Štajerske, 9. maja v LJUBLJANI Pohod po poteh partizanske Ljubljane in istega dne v BISTRICI pri Trziču mednarodna razstava mineralov in fosilov.

15. in 16. maja bo na BLEDU 7. mednarodno tekmovanje barmanov, dva dni kasneje bo v VERŽEJU osrednja prireditev Meseca narcis, s Praznikom pomladi bodo 23. maja v IZOLI odprli turistično sezono, naslednji dan pa bo v LJUBLJANI kres na Ljubljani.

Opozorimo naj vas še na rancarijo od Zg. Dupleka do Ptuja, ki bo v DUPLSKU 25. maja, na mednarodni mladinski pevski festival, ki bo v času od 28. do 31. maja v CELJU, pa na 11. dan šmarnic v SLAJKI – HOTAVLJU v Poljanski dolini, ko se bodo srečali slovenski planinski in turistični delavci.

Na Golici cveto v toplih majskih dneh prelepe bele narcise (foto: Jaka Čop)

Trška gora – mila, prijazna, domača gora

Rada bi, da bi kdaj kaj napisali o Trški gori, priljubljeni izletniški točki v okolici Novega mesta.

Maria Pistotnik, Vancouver, B. C., Kanada

Ni Triglav, ne Kum, niti ne Gorjanec Trdinov vrh, komajda da ji lahko rečemo gora, pa jo vendar dobro poznajo tisti, ki s ponosom pravijo zase, da so Dolenjci. Nizka je, prijazna, lepo zaobljena, dostopna z vseh strani, skratka bolj podobna hribu, čeprav se kiti z nazivom gora. Res ni mogočna, kot so gorenjski vršaci, toda ali ni prav zaradi svoje majhnosti, miline in prijaznosti še bolj naša, slovenska?

Beseda je o Trški gori pri Novem mestu, o znani in stari razgledni točki, priljubljenem cilju mnogih izletnikov, pred časi pa številnih romarjev. Morda je njen sloves še najbolj trajen in razširjen med ljubitelji pristnega dolenjskega cvička, saj je mnogim trškogorski cviček vino, ki ga zaradi blagega vonja in okusa najraje izberejo, kadar je treba po stari navadi kaj zaliti. Dolenjski bard Janez Trdina je vzhičeno zapisal v enem od svojih spisov: »Nekoliko streljajev od Novega mesta stoji tako prijazna gora, da se mi ne more zameriti, če ji dam novo ime: Veselica.« Mislil je seveda na 429 metrov nadmorske višine visoko Trško goro. In res, ko se ozreš proti severni strani iz Novega mesta, ti z zidanicami in vinogradi posejan hrib hitro pritegne pozornost, še toliko bolj, ker je njegov vrh prav idilično »ozaljšan« s cerkvijo, kateri delajo družbo štiri stoletne lipe.

Ljudsko izročilo pozna veliko bajk in legend o Trški gori. Med njimi tudi pripoved, da je priljubljena ljudska pesem o Martinu Kebru nastala v trškogorski cerkvi. Precej resnice bo najbrž v pripovedi, da je bila nekaj

Trška gora obdana z gostim gozdom in kot taka da je bila pribežališče tistih slovenskih fantov, ki jim ni dišal trdi vojaški kruh, saj kdor je stare čase nadel nase vojaško suktnjo, se je ni znebil leta in leta. Fantje so se skrivali v trškogorskih gozdovih in ko je bilo lovljenja mladih vojaških moči konec, so v zahvalo postavili na vrhu gore znamenje Marije Device. Kasneje so na mestu znamenja postavili malo cerkev in leta 1620 – tu se pa že začinja jo zgodovinsko preverjena dejstva – je dal stiški opat Jakob Reinprecht postaviti sedanjo cerkev. Stiški menihi so že od leta 1135 imeli v lasti več vinogradov, pristav in vinskih shramb na Trški gori in bližnjem pobočju. Podaril jim je ta košček naše zemlje oglejski patriarh. Novo cerkev so svečano posvetili leta 1622. No, to naših ljudi ni motilo, da bi ne spletli pripovedi o tem, da je v trškogorski cerkvi pridigal sam oče slovenske knjige Primož Trubar, čeprav je znano, da je bil slavni luteranec ob posvetitvi trškogorske cerkve že lep čas v grobu. Možno pa je, da so v stari, mali cerkvi spregovorili tudi protestantski duhovniki.

Do leta 1785, ko je cesar Jožef II. ukazal počistiti cerkve in samostane, so ljudje na vrh trške gore romali po zdravje, srečo in druge posvetne reči, do katerih naj bi jim pripomogla božja mati, kateri je bila cerkev posvečena. Znamenje teh iskanj božje pomoči so bile številne podobe in tablice, s katerimi so se verniki zahvaljevali za uslišane milosti in dobrote. Med votivnimi slikami je bilo nekaj tudi takih, ki so imele umetniško vrednost. V znak hvaležnosti, ker se je končala huda živinska kuga, ki je pomorila skoraj vso živino v novomeški okolici, so cerkvi leta 1756 prizidali kapelo sv. Izidorja. Z njo je stavba dobila v glavnem tak videz, kot ga ima še sedaj. Seveda pa moramo omeniti, da so mo-

rali 1770. leta ponovno postaviti cerkveni zvonik. V razdobju treh let je vanj dvakrat treščila strela; prvič ga je samo malo okrušila, drugič pa porušila.

Romanja na Trško goro so bila poznana tudi preko meja Kranjske. Kot nam izpričujejo pisci od Valvazorja do Trdine, so posebno Hrvatice rade zahajale na to božjo pot. Med romanji so na Trški gori nekajkrat tudi uprizorili »vrtec«, svojevrstno ljudsko obliko verskega obreda. Trdina piše, da so si v ponočnem času dekleta in fantje nadeli na glavo trnove vence in nato s svečami v rokah trikrat obkrožili cerkev v vse manjših krogih, dokler se vrste niso strnile. Vrtce je vedno vodil kakšen starejši človek, ki je potem imel nekakšno pridigo, za katero pa ni bilo mogoče vselej reči, da je bila najbolj izbranih besed.

Razen verskih so bila na Trški gori tudi čisto posvetna zborovanja. Spomladi 1927. leta je bil na travnikih ob trškogorski cerkvi shod, ki so ga nazvali Kmetski dan. Na tem narodnem taboru se je zbralo do dva tisoč ljudi, ki so prisluhnili narodoljubnim govorom kmečkih županov in besedam narodnih poslancev Sušnika in Kulovca.

Spomladi 1942 je množici izletnikov spregovoril drugačen glas. Partizani so na velikem zborovanju na Trški gori ljudem razložili program osvobajanja Slovenije. In to ni bilo edinokrat, da je med trškogorskimi vinogradi stopala noga borca za svobodno domovino.

Ni odveč omeniti, da so ob koncu prejšnjega stoletja na Trški gori postavili možnarje za boj proti toči. S topiči so pokali v črne oblake, kadar so grozili zasuti sladko grozdje z ledenimi

zrni toče. V prvi svetovni vojni pa so ob cerkvi imeli tudi vojaško postajo posebnega pomena. S te lepe razgledne točke so ostrogledi vojaki opazovali nebo, da bi pravočasno opazili sovražna letala, čeprav tisti čas leteči stroji niso bili najbolj pogosta pojava.

In danes? Kot ostale vinske gorice po Dolenjskem se je tudi Trška gora spremenila v zatočišče počitka in miru željnih Dolenjcev. Stare zidanice in hrami so odstopili prostor vikendom, stari vinogradi s koli se umikajo sodobnejše urejenim, ena od zidanic je celo preurejena v javen gostinski lokal, ki je odprt ob koncu tedna, po dogovoru pa se ga da najeti tudi med tednom za zaključene skupine. Trškogorska zemlja pa je ostala taka, kot je bila vsa dolga stoletja. Ilovnata in laporna daje marljivim slovenskim rokam žlahtno kapljico, ki v primernem trenutku »srce razjasni in oko«.

Milan Markelj

*Ždinja vas, prijetna vasica na zahodnem pobočju Trške gore
(foto: Ančka Tomšič)*

Spomladansko delo v trškogorskem vinogradu (foto: Ančka Tomšič)

slovenija v mojem objektivu

Foto:
Danilo Cvetnič

Sončni zahod (Ankaran na slovenski obali)

Domačinka v Koštaboni

Sledovi preteklosti (Šentanel na k)

Samotno drevo

m)

Propadajoča domačija v Slovenskih goricah

Kromberške zanimivosti

Glavnina Goriškega muzeja je v gradu Kromberk, ki se lahko pobaha s svojo imenitnostjo in zgodovino. Grad stoji pod obronki Trnovskega gozda. Od tod se razteza pogled na obsežen del Vipavske doline (grad leži na 116 metrih nadmorske višine), ki je še posebej mikavna za popotnike v času trgatve, saj je tod veliko vinogradov.

Prvič se kraj, svojčas so ga imenovali Stran, omenja v listini iz leta 1206, ko je goriški grof Manjhard II. daroval 10 kmetij na Strani Henriku Dornberškemu, bratu Volkerja Dornberškega, po katerem je vas Dornberk dobila svoje ime. Ta Henrik si je dal sezidati grad na terasi.

Zanimivo je, da se Kromberka ne drži veliko imen lastnikov, kot je to primer marsikje drugje. Zgodovinarji omenjajo le nekaj imen, vse od 16. oziroma 17. stoletja pa ga povezujejo z imenom Coroninijev. Ti so kupili baje grad od Gašperja Vida Dornberškega. Ti so »botrovali« spremembi imena Stran v Crannperg, kot naj bi se pred tem imenovali Coroniniji. Ti so sezidali nov grad Neu-Cronberg. Leta 1643 so postali državni baroni, leta 1681 pa državni grofje in so se smeli podpisovati: grofje in gospodje v Kromberku, Prvačini, Gradišču, Sv. Roku, Šempasu, Vrtovljah, Oziljanu, Oseku, Šmihelu, Trnovem, Lokvah in na Vogrskem ter baroni v Dornberku.

Pa njihovo domovanje na Kromberku le ni bilo nepretrgano. Določen čas so imeli grad le za svojo rezidenco, v Gorici pa so stanovali. V 18. stoletju je dobil kromberški grad na severni strani velik park. Obzidan je bil z nizkim zidom, na katerem so stale vaze, park pa je krasil tudi vodnjak z dvema koritoma v obliki plitkih krožnikov – ta je viden še danes, na sredi pa je stal putto, iz katerega je tekla voda.

V 19. stoletju, poročajo zgodovinarji, je bil grad nekaj časa celo nezaseden. Omenjajo pa tudi duhovna, ki je tod bival potem, ko je bila leta 1872 v Kromberku ustanovljena duhovnija. Prva svetovna vojna tudi Kromberku ni prizanesla. Leta 1916 je bil ta ob oba severna stolpa, poškodovan pa je bil tudi velik del grajske opreme, arhivov in knjižnica.

Grad Kromberk

Vodnjak v parku gradu Kromberk iz leta 1663

Grof Viljem Coronini-Cronberg je začel leta 1936 grad obnavljati, poročja v vodniku »Grad Kromberk«, Peter Krečič in dodaja, da tja do začetka druge svetovne vojne še ni končal vseh del. Manjkala sta še oba stolpa, v gradu pa se je že dalo prebivati.

Tudi druga svetovna vojna je oplazila Kromberk. V času goriške fronte je v drugo gorel, z njim pa tudi oprema, arhivi in knjižnica, kar vse je grof Viljem Coronini znova uredil. Po vojni se je le-ta znova lotil obnavljanja Kromberka ob podpori zavezniške vojaške uprave v teh krajih. Ko pa je leta 1947 Primorska pripadla Jugoslaviji, je grad prešel v družbeno lastnino.

Sprva je odprl vrata gozdarski šoli, leta 1954 pa se je vanj selil Goriški muzej, ki je bil ustanovljen dve leti pred tem. Veliko dela je bilo opravljenega, leta 1963 pa je bil dovršen del muzeja končno uren.

Grad je nadvse zanimiv (čeprav po svoji arhitekturi ne izstopa – gre za dokaj preprosto zunanjščino stavbe s pritličjem in dvema nadstropjema, ki ima ob vogalih le močne stolpe, zaključene z nizkimi piramidami), a bolj od znotraj kot od zunaj, še posebno slovesen pa je za tiste, ki se odločijo za poroko v tem gradu. Tu je namreč od 1971. leta urejena poročna dvorana, ki s svojimi slikami priznanih slovenskih mojstrov ustvarja izjemno okolje.

Tominčevi portreti

Med mojstri slikarstva, katerih dela krasi Kromberk, so tudi dela Josipa Tomince. To ni naključje. Josip Tominec je bil namreč Primorec kot Franc Kavčič, čigar droben fragment, nekoč velike oltarne podobe iz grajske kape-

le, prav tako hrani Goriški muzej, ostala dva te iste podobe pa ima nekdanji lastnik gradu Viljem Coronini (ki živi v Gorici) v svoji zbirki ob številnih drugih predmetih z gradu Kromberk.

Grajska kapela je bila urejena v jugovzhodnem delu pritličja tako za grofe kot za vaščane. Ti so prihajali vanjo skozi vrata v jugovzhodnem stolpu, nad tem stolpom pa se je celo dvigala zvonica na preslico z zvonom. Tudi ta zvon hrani omenjeni grof v svoji zbirki.

Pa se vrnimo k Josipu Tomincu. Študiral je v Rimu, nekako tisti čas, ko je klasicizem že prevzel vodstvo akademskega študija, ko skušajo nazarenci obnoviti religiozno slikarstvo in išče Ingres pravi slikarski izraz za veliko meščanstvo, kot zaslednimo zapisano v knjigi »Slovensko slikarstvo«, v kateri je dobil svoj prostor tudi Josip Tominec. Najraje je slikal portrete.

Ko se je vrnil iz Rima v Gorico, je dobil kup naročil za cerkve, ki pa mu verjetno niso preveč dišala, saj je dajal prednost portretu. Za dovoljšnje število naročenih portretov mu je bila Gorica premajhna, zato se je Tominec odpravil najprej v Ljubljano, od tod pa potoval dalje v Trst in se tam tudi naselil. Možnosti za portretiranje so se mu v tem mestu kaj kmalu odprle in naročila so začela deževati. Drug za drugim tedaj nastajajo portreti plemiških, meščanskih, pomeščanjenih družin in gospa, ki v svojih reprezentančnih pozah in okolju odlikavajo prizadevanja tedanje gospodskosti željnih ljudi, to pravijo strokovnjaki. Nedvomno pa bi lahko takšne posameznike zlahka srečali, seveda v drugih kostumih in okolju, tudi današnje dni.

Kateri od Tominčevih portretov je v Kromberškem gradu najiminitnejši, je težko presojati, vsekakor pa se pogled kar sam zaustavi na vsakem od njih. Pa tudi na slikah Antona Karingerja, ki je znan predvsem po svojih »popotnih« delih. Veliko je namreč potoval kot častnik avstrijske vojske po severni Italiji, Dalmaciji in Črni gori. Na svojih poteh je vselej nosil s seboj tudi skicirko in vanjo prenašal vtise, kasneje pa te doma naslikal z oljnimi barvami. Proti koncu svojega življenja se je Karinger povsem posvetil slikarstvu, vendar je tudi tedaj pri njem prevladovala krajina in ne portreti. Teh je zapustil bolj malo. Med temi pa izstopa v Kromberku razstavljena »Plemkinja z naočniki«.

Drobni biseri

Pravo nasprotje slikam, pretežno iz 19. stoletja, v poročni dvorani pa so dela razstavljena v veliki dvorani in v stolpu v prvem nadstropju Goriškega muzeja. Tu je stalna razstava primorskih likovnih umetnikov od začetka

tega stoletja pa do danes. Med drugimi so tu dela: Ivana Čarga, Borisa Kalina, Milana Klemenčiča, Silvestra Komelja, Gojmirja Antona Kosa, Janeza Lenassija, Apolonia Zvesta, Vena Piona, Lojzeta Spacala, Jožeta Spacala, Lea Vilharja idr.

Kot v vsakem muzeju imajo tudi v Goriškem marsikatero posebno dragocenost v svojih zbirkah. V arheološki zbirki je to zaponka s podobo božjega jagnjeta iz 9. do 11. stoletja, ki so jo arheologi našli v Batujah. Razen v tem najdišču z ostanki slovanskega, če ne že krščanskega prebivalstva, pa so imeli arheologi veliko dela tudi pri drugih najdiščih severne Primorske, tako v prazgodovinskem najdišču v Tolminu in Mostu na Soči, pa v antičnem najdišču v Ajdovščini... Mnogi odkopani, raziskani in urejeni predmeti iz teh najdišč so dobili mesto v Goriškem muzeju v drugem nadstropju gradu, kjer je arheološka razstava razdeljena na tri dele: na čas prazgodovine, antike in srednjega veka.

Nič manj zanimivi niso predmeti iz zbirke starejšega gotskega in poznogotskega kiparstva v okviru razstave o umetnosti od 16 do 19. stoletja v prvem nadstropju. Še posebej izstopajo sv. Pavel, sv. Daniel in sv. Rok. Sv. Pavel je »prišel« v ta muzej iz Vrtovine nad Vipavsko dolino, nastal pa je okrog leta 1525. Sv. Daniel sedi na prestolu, na glavi ima veliko pokrivalo, njegov plašč pa »krase« značilne gube. Kip so strokovnjaki našli v podružnični cerkvi sv. Daniela v Sanaboru nad Vipavo ter ocenili, da je delo nastalo verjetno okrog 1450. leta. Sv. Daniel je bil pred leti razstavljen tudi na veliki reprezentančni razstavi »Gotska plastika na Slovenskem«, na katero je z Goriškega muzeja romal tudi sv. Rok. Le-ta je pripadal skupini plastik na nekdanjem krilnem oltarju na Gluhem Vrhovlju nad Kožbano, nastal pa naj bi okoli 1530. leta.

Pa to še ni vse, kar nam ponuja Goriški muzej. Omeniti velja še etnološko razstavo in oddelek NOB, ki prikazuje in izpričuje narodnoosvobodilno gibanje na Primorskem in vse drugo od tržaškega procesa pa do osvoboditve Gorice in Trsta. Prav tako pa sodijo pod okrilje Goriškega muzeja še: muzejska zbirka v Tolminu, muzejska zbirka v Trenti, rojstna hiša Simona Gregorčiča v Vrsnem, rojstna hiša dr. Alojza Gradnika v Medani, spominska soba zgodovinarja Simona Rutarja v vasi Krn in romanska oziroma kraška hiša v vasi Štanjel, ki prav tako zaslužijo ogled, saj je v vsakem od omenjenih muzejskih prostorov moč odkriti majhen zaklad umetniško zanimivih predmetov iz naše zgodovine.

Darinka Kladnik

Sv. Pavel

Govorica slovenske kmečke noše

V okviru Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani je njegova višja znanstvena sodelavka dr. Marija Makarovičeva pripravila imenitno razstavo, ki jo je nasloвила GOVORICA SLOVENSKE KMEČKE NOŠE.

Z razstavo je hotela opozoriti, da tudi noša slovenskega kmeta ne pomeni samo »skupka zaščiti telesa namenjenih kosov, ampak sistem najrazličnejših znakov. Razstavljene noše in posamezni oblačilni kosi pa obenem s slikovnim gradivom izpričujejo krajevno, družbeno, gmotno, stanovsko in funkcijsko govorico noše.«

»Razstava prikazuje slovensko kmečko nošo od srede 19. stoletja pa vse do današnjih dni,« pravi dr. Makarovičeva. »Zadnjo nošo sem takorekoč slekla z nekega kmeta v vasi Stepeni pri Črnem Kalu... Sicer pa so na razstavi zbrane noše iz okolice Bleda, Bohinja, Rateč, Vinice pa Bogojine in nekoliko novejše noše iz Mengša, Predgrada, Jelenje vasi, Jezerškega...«

Noša je namreč še v sredini minulega stoletja najvidneje razločevala prebivalce posameznih pokrajin in tudi nekaterih krajev med seboj. Na podlagi številnih podatkov in ohranjenih noš delijo strokovnjaki še po sredini prejšnjega stoletja tri poglobitve oblačilne tipe noš na Slovenskem – alpskega, panonskega in mediteranskega. Samosvoja govorica moške in ženske noše je izpričana predvsem v krojih, barvah in bolj ali manj tudi v blagu, iz katerega so ukrojena oblačila.

V nekaterih pokrajinah, predvsem na Koroškem in v Beli krajini, pa določajo krajevno govorico noše tudi različna ženska pokrivala. Je pa najbolj splošno delovno in pražnje pokrivalo na Slovenskem že od nekdaj – ruta. Raznobarna ruta iz bombažnega, volnenega ali svilenega blaga, pač odvisno od priložnosti. Po številu rut so se v začetku tekočega stoletja celo razločevale premožnejše Slovenke od revnejših; prve so premogle tudi do štiriindvajset rut, druge pa največ pol ducata.

Ruta je še danes edino delovno in pražnje pokrivalo kmečkih žensk, ra-

Narodna noša, kakršna je bila v Kamniku okoli leta 1930 (Iz arhiva Slovenskega etnografskega muzeja)

Otroci bogatega kmeta in lesnega trgovca v pražnji noši, Motnik, okoli leta 1900 (Iz arhiva Slovenskega etnografskega muzeja)

zen mlajših, ki hodijo poleti večinoma razoglave, razen ob hudi pripeki na polju in ob strojni mlatvi, ko se hudo praši. Pri starejših ženskah, ki imajo ruto vedno na glavi – razen ponoči, ko gredo spat, – je v navadi, da sežejo ob nedeljah najraje po svetli ruti. Za razliko od ostalih pokrajin pa nosijo ponekod na Primorskem starejše ženske v zadnjih desetletjih navadno temne, najraje pa kar črne rute k značilni črni opravi. Le-te so povsod na Slovenskem še vedno najbolj viden kos žalne oprave.

Proti koncu minulega stoletja se je kmečka noša skoraj na celotnem slovenskem ozemlju tako spremenila, da ne moremo več govoriti o posameznih pokrajinskih oblačilnih tipih, temveč že o dokaj poenotenem načinu oblačenja. Sprva se je kazal v pražnjih, kasneje pa tudi v delovnih oblačilih.

Do danes se je ohranila svečana govorica podedovane noše v Ratečah v Zgornji savski dolini in v Brnici v Ziljski dolini. V takšno nošo se Ratečani oblečejo za vaško žegnanje, »pranganje«, Ziljanci pa za »štehanje«.

Samosvoje mesto ima v nekaterih slovenskih pokrajinah tudi narodna noša. Že v dobi taborov so se taborških zborovanj udeleževali tudi kmetje v narodnih nošah in tako javno kazali svojo narodnostno pripadnost. Narodne noše so oblačili po nekaterih slovenskih vaseh. – zlasti med obema svetovnjima vojnama – za večje cerkvene praznike, za vsokolske zlete in evharistične kongrese. Zadnja leta pa se udeležujejo slovenski kmetje oblečeni v narodne noše številnih turistično-zabavnih prireditvev na Slovenskem (Kmečka oheet v Ljubljani, Kravji bal v Bohinju, vsakoletni izseljenski piknik v Škofji Loki).

Veliko zanimivih podrobnosti nam razodenejo slovenske kmečke noše, če si jih pozorno ogledamo. Na primer – v nekaterih vaseh pod Nanosom so imeli pred prvo svetovno vojno le premožnejši kmetje manjši žep na suknjiču poleg večjega, za shranjevanje cigare. Velikokrat so celo prav skromni kadičci skušali s cigaro ali z viržinko, ki so jo sukali v roki ali celo neprižgano

med zobmi, pokazati, da imajo nekaj več pod palcem.

Prav tako je pomenila verižica z uro, posebej če je bila zlata ali vsaj pozlačena, v obdobju pred prvo svetovno vojno vaškega gruntarja, kajti mali ali obubožani kmetje je niso nosili. Predvsem pa so, prav tako v obdobju pred prvo svetovno vojno, nekdanji kmečki gospodarji in sinovi, ki so prihajali iz Amerike domov na obisk, skoraj obvezno nosili ure, ki so se jim svetlikale obenem z verižicami izza namenoma široko razpetih suknjičev.

Ženske z večjih kmetij so veliko prej kot z malih oblačile obleke sodobnejših krojev, obleke za večje praznike pa so si rade krasile s čipkami pa svilenimi in žametnimi vložki. O petičnejši kmetici sta govorila tudi bogato vezena peča in široko vezan rob spodnjega krila, rada pa je tudi zataknila za pas uro na srebrni ali zlati verižici.

Hribovski in od prometnih zvez odmaknjeni kmetje so seveda sprejeli sodobnejša oblačila veliko kasneje kot ravninski, kar tudi velja za starejše ljudi v vseh slovenskih pokrajinah. Zato so se še med obema svetovnima vojnoma oblačili hribovi na Paškem Kozjaku, Pohorju in Koroškem v staromodnejše krojena oblačila iz doma pridelanega platna, raševine in sukna.

Delu namenjene obleke so največkrat šivale spretnejše kmetice same, zlasti pa bajtarice, pražnje obleke pa so šivale izvedene šivilje iz domače ali okoliških vasi. V zadnjih letih pa kmetje že najpogosteje kupujejo konfekcijska oblačila in se vedno manj ločijo po noši meščanov.

Način kmetovega življenja je narekoval delitev noše na delovno in pražnjo – in še danes je ta delitev živa. Kmetje namreč kljub mehanizaciji še vedno ročno opravijo kar precej del, na primer kidanje in vožnjo gnoja, krmljenje živine in vsa dela v prsti (pletev, kopanje in pobiranje krompirja...).

Izrazito vsakdanje dopolnilo delovni noši so predpasniki. Ženske so jih v letih po prvi svetovni vojni nosile ukrojene le do pasu, danes pa so se že – zlasti na Gorenjskem, Štajerskem in v Prekmurju – uveljavili predpasniki s prsnikom, ukrojeni iz modrega bombažnega blaga, tudi za moške.

V primerjavi z obdobjem pred prvo svetovno vojno se je v zadnjih letih zelo izboljšala raven delovnih oblek; vedno manj je zakrpanih hlač in jopičev. Kmetovalci pravijo: »Smo zdaj v petek in svetek enako opravljeni.«

Nekoč so nekatera kmečka opravila – žetev na primer, košnja in trgatve – veljala za slovesnejša, zato so se zanje kmetje tudi lepše oblekli. Grabljice na Gorenjskem, Koroškem in Notranjskem so si nadele bele predpasnike, pogosto okrašene z vezeninami ali čipkami, v nekaterih vaseh teh pokrajin pa so si bele predpasnike ob košnji privezovali tudi moški in tudi takrat, ko so za vaško žeganje ali na velikonočno jutro streljali z možnarji. V zadnjih letih, ko večino dela okrog sena in žita opravijo stroji, je tudi konec posebej izbranih oblačil, ampak si bele predpasnike še vedno nadenejo vsi tisti, ki strežejo svatom na svatbah, ki jih še obhajajo po starejših šegah. In tudi znani pozvačin iz ljutomerskih

in jeruzalemskih goric si natakne bel predpasnik ko seže po svoji znameniti okrašeni palici.

Danes skorajda ni več popoldanske nedeljske ženske noše, a je bila izrazita zlasti med obema vojnoma. Ponekod, na primer v Ratečah, so dekleta prav tekmovala, katera bo ob poletnem nedeljskem popoldnevu lepše oblečena, za popoldanski nauk v cerkvi, vaško veselico ali sprehod po vaških uličicah.

O kožuhih, zlasti okrasno izdelanih, lahko rečemo, da so si jih lahko privoščili le petičnejši moški na Gorenjskem in ženske v Beli krajini, posebej za poroko narejena ženska obleka (dolgo krilo na pas, priležno krojena jopa in tulasta peča) je bila doma le v ljubljanski okolici, perilo pa so pričeli slovenski kmetje upoštevati šele proti koncu prejšnjega stoletja. Najprej so se pojavila bela in poškrabljena spodnja krila, potem spodnje srajce, ki so bile hkrati tudi nočne, potem šele spodnje hlače, ki so jih ženske sprva naskrivaj prale in sušile, da bi domači ne vedeli, da jih nosijo.

»Na razstavi ni tipičnih narodnih noš,« pravi dr. Marija Makarovičeva, »pač pa gre za tradicionalno kmečko nošo, ki jo je treba ločiti od narodne noše ki jo danes »na mile viže« mnogi pačijo. Originalne noše so namreč postale že redkost.«

J. V.

Dolenjka (narisala Ana Marija Vernik)

Goričan (narisala Ana Marija Vernik)

Prekmurka (narisala Ana Marija Vernik)

Dve leti slovenskega društva v Bruslju

Ob letošnjem slovenskem kulturnem prazniku sta minili dve leti, odkar je bilo v Bruslju ustanovljeno Slovensko kulturno društvo »Dr. France Prešeren«. Društvo ima zdaj že lastne prostore, prijetno in funkcionalno opremljene, kjer poteka del njihovih dejavnosti, za večje prireditve pa najemajo druge dvorane v mestu. »Naše delo poteka uspešno na vseh poljih,« nam je v razgovoru dejal predsednik društva Franc Kosec. »Delo lepo teče na kulturnem področju, velike uspehe pa smo dosegli tudi na področju sodelovanja z drugimi slovenskimi in jugoslovanskimi društvi v Belgiji ter z belgijskimi društvi. Zavedamo se, da je kulturno delo naša glavna naloga, vendar pa imamo pri tem precej težav, saj v Bruslju ne živi prav veliko Slovencev. Pravzaprav predstavlja naše društvo le peščica slovenskih rojakov z družinami. Tako smo se odločili tudi za to, da so lahko člani našega društva tudi Belgijci. Zdaj imamo že trinajst polnopravnih članov, Belgijcev, ki nam veliko pomagajo pri vseh društvenih dejavnostih. Povezujemo se s sorodnimi belgijskimi društvi, doslej smo imeli eno skupno prireditev, ki je zelo lepo uspela.«

Vaši društveni prostori so dokaj veliki in, kot vidimo, tudi dobro izkoriščeni. Kaj pomeni za vaše nadaljnje delo to, da imate lastne društvene prostore?

»Lahko rečem, da so prav naši lastni prostori spodbudili našo aktivnost. Z njimi dobro gospodarimo, da lahko plačujemo najemnino, tu pa imamo poskrbljeno tako za odrasle kakor tudi za mladino. V naših prostorih imamo slovensko dopolnilno šolo, pevske vaje, ki jih vodi naš pevovodja Franc Gjorek. Mladina se tu uči tudi za nastope za naše kulturne prireditve, uči-

teljica Milena Lukman pa je tudi članica našega upravnega odbora. Poleg tega naj omenim, da si je mladina v enem prostoru uredila disco klub, občasno pa tu predvajamo tudi filme.«

Kako vzdržujete stike z domovino?

»Belgija je daleč od domovine, opažamo pa, da je ta razdalja vse manjša. K temu spoznanju so nas pripeljali prav dokaj pogosti stiki tako z jugoslovansko ambasado kakor tudi obiski: naši v domovini in predstavnikov domovine pri nas. Ob lanski proslavi dneva republike nam je Slovenska izseljenska matica poslala ansambel Štirje kovači, z njimi pa je prišel med nas tudi predsednik matice Stane Kolman in drugi. Ti stiki so za nas zelo pomembni; važno je, da ljudje, ki že leta in leta žive zunaj domovine, vedo, da nekdo tudi v domovini skrbi zanje. Zavedamo se, da je ena izmed najpomembnejših nalog našega društva v tem, da vzpostavimo most sodelovanja in prijateljstva med nami in domovino. Še vedno pa so tu velike možnosti nadaljnjega sodelovanja. Tu mislim predvsem naše sodelovanje na »poslovnem« področju. Tudi izseljenci lahko pogosto pomagamo pri prodaji blaga iz Jugoslavije v tujini. Tako smo mi, npr. pri našem belgijskem trgovcu naročili jugoslovanska vina. Prej jih ni uvažal, potem pa jih je šel kar sam iskat v Jugoslavijo. Seveda pa jih takrat ni kupil le za nas, ampak zdaj redno prodaja tudi jugoslovanska vina. Takih primerov bi bilo lahko še več.«

Ali menite, da ste dovolj dobro obveščeni o dogajanju v Jugoslaviji?

»Ne morem reči, da nismo, želimo pa biti še bolj. Tudi v časopisih ne piše vse. Želimo si več neposrednih pogovorov, zato bomo vsakogar radi sprejeli. Pri teh stikih želimo, da bi nam več pomagala tudi matica.«

Slovensko kulturno društvo »Dr. France Prešeren« v Bruslju torej ni več »mlado« društvo. V dveletnem delovanju si je pridobilo bogate izkušnje, razširilo je stike na vseh straneh, v bodočnost pa gleda sproščeno, polno

AVSTRIJA

Smučarski tečaj v Vorarlbergu

Slovensko planinsko društvo v Vorarlbergu v Avstriji je po uspešnem lanskem podobnem tečaju tudi letos v času energetskih počitnic organiziralo smučarski tečaj za učence, ki obiskujejo slovenski dopolnilni pouk. Tečaj je potekal od torka 10. februarja do 13. februarja na planini Bödele nad Dornbirnom.

Tečaj sta vodila naša najboljša smučarja Janez Stipetič in Vojko Gašperšič ter Irena Stipetič, odlična smučarka, ki obiskuje športno gimnazijo v Dornbirnu.

Na tečaj smo povabili vse slovenske otroke, ki v tem delu Avstrije obiskujejo dopolnilni pouk. Odziv je bil odličen in prijavi se je kar 41 otrok, ki so vsi z velikim navdušenjem sodelovali vse štiri dni tečaja. Zadnji dan tečaja je bilo tudi tekmovanje, zvečer pa podelitev priznanj in nagrad. Vse stroške tečaja je pokrilo društvo.

Štefan Felbar

Udeleženci slovenskega smučarskega tečaja v Vorarlbergu

Pevski zbor društva »France Prešeren« iz Bruslja, Belgija

Mešani pevski zbor »Jadran« iz Merlebacha v Franciji ob nastopu na lanski proslavi dneva republike

načrtov, z jasnim ciljem. »Zadovoljni smo, ko vidimo, da domovina ne želi izgubiti nikogar svojih sinov in pri tem želimo vsaj nekaj prispevati tudi mi,« nam je ob koncu dejal Franc Kosec, predsednik društva »Dr. France Prešeren« iz Bruslja.

J. P.

FRANCIJA

Letna skupščina društva »Jadran« iz Merlebacha

Slovensko rudarsko pevsko in podporno društvo »Jadran« iz Merlebacha je imelo 8. februarja 1981 redno letno skupščino, na kateri se je zbralo precejšnje število članov. V prvem delu je tajnica društva Danica Bedene podala izčrpno poročilo o vseh sestankih in aktivnostih v preteklem letu. Sestanki so bili redni, na njih pa je bilo večkrat poudarjeno, da se morajo odborniki zavedati svojih nalog in dolžnosti, kajti le tako lahko društvo deluje dobro in složno.

Društvo je bilo v preteklem letu izredno delavno. Člani društva so skupno z odborom priredili: v januarju družinski večer s tombolo (izkupiček so dali za gradnjo sirotišnice), proslavo ob dnevu žena, udeležili so se pustne povorke, odzvali so se vabilu jugoslovanskega društva »Crveni signali« iz Sarreguemina, sodelovali so na veselici s samostojno stojnico, kjer so prodajali plošče in kasete slovenske glasbe ter delili prospekte v okviru tedna dialoga, sodelovali so na slavnostni komemoraciji v spomin tovariša Tita, organizirali so piknik ob dnevu mladosti za otroke slovenskega dopolnilnega pouka in člane društva, priredili so izlet v Rudesheim in vsakoletni prevoz v Jugoslavijo, ki se ga je udeležilo 49 članov. Društvo se je odzvalo tudi povabilu francoske televizi-

je in se je s svojim pevskim zborom predstavilo v oddaji Mozaik najširšemu francoskemu občinstvu. S kulturnim programom, ki so ga pripravili učenci slovenskega dopolnilnega pouka, in s plesom je društvo slovesno praznovalo tudi dan republike. Seveda so počastili tudi rudarski praznik sv. Barbare ter priredili veselo miklavževanje za otroke.

Društvo Jadran prav gotovo pestijo tudi številni problemi. Kljub prizadevanju še niso rešili problema klubskih prostorov, kar nedvomno otežuje delovanje, ne najdejo pa tudi ustreznega pevovodje, ki bi vodil pevski zbor. Vendar pa je optimizem velik in vsi trdno upajo, da bodo te probleme rešili v letošnjem letu.

V drugem delu skupščine so navzoči člani izvolili nov odbor. Izid volitev je bila enoglasna potrditev starega odbora za naslednje enoletno mandatno obdobje. S tem je bilo odboru izkazano veliko zaupanje in zahvala za prizadevno delo. Izvoljeni so bili:

predsednik Jože Zdravič, podpredsednika Franci Pouh in Avgust Kink ter podpredsednica Karolina Škruba, tajnica Danica Bedene, Marlene Lorsung in Antoinette Zdravič, blagajnika Alojz Končina in Avgust Maruša, pregledniki Franc Vodenik, Avgust Kink in Jean Kukovič, zastavonoše Jože Ziegler, Jean Patzek in Franc Pouh, inkasanti Marko Sajovec, Pavla Črnič, Ivanka Schmitt, Henri Lamaczevski, Majda Vendramin, Anton Močivnik in Georgette Semmelbeck, za material odgovarjajo: Franc Abram, George Schmitt, Mirko Zdravič, Rudi Vendramin in Gaston Lorsung, ženske odbornice: Ivanka Schmitt, Majda Vendramin, Zdenka Kink, Karolina Škruba, Roža Šmit, Terezija Kos, Zora Sajovec in Georgette Semmelbeck.

Olga Rebula

ŠVICA

Skrita želja se je marsikomu izpolnila

V ponedeljek, 19. januarja, je jugoslovanski generalni konzul v Zürichu Gustav Kranjc pripravil poseben sprejem, kajti tega dne se je v Zürichu ustavila jugoslovanska državna smučarska reprezentanca z namenom, da obišče nad tristo naših ljudi, ki so jih v veliki dvorani hotela Landhus že nestrpnost pričakovali. Člani Triglava, Planike in Soče, pripadniki številnih jugoslovanskih klubov, otroci in odrasli, pa tudi Švicarji so z vzklikanjem in ploskanjem navdušeno sprejeli Borisa Strelo, Jožeta Kuralta, Tomaža Cerkovnika, Jureta Franka, njihovega vodjo Toneta Vogrinca ter člane tehnične ekipe, žal pa med njimi ni bilo Bojana Križaja, ki se je zaradi težkega padca v Kitzbühelu moral vrniti za nekaj dni v domovino. Da se je s tem snidenjem tiha želja marsikoga izpolnila, je pričala dolga vrsta potrpežljivo čakajočih pred omizjem, kjer so naši smučarski favoriti delili razglednice in jih podpisovali. Še prav poseben dogodek pa je bil ta večer za naše najmlajše, ki so drage goste počastili z venčkom pesmi, plesov in recitacij in jih zavzeto poslušali, ko so poldrugo uro odgovarjali na vprašanja obiskovalcev. Seveda pa so se ob tem še marsičesa naučili, izvedeli mnogo novega in zanimivega o jugoslovanskem smučarskem športu in športnikih pa tudi o veselih dogodkih iz življenja tekmovalcev. Pa tudi to, da imajo že svojo pesem in da jo bodo v jeseni posneli celo na ploščo.

Večer je vodil Jože Jelovčan, prvi predsednik JU-SKI, organizacije, ki je lansko leto priključila v življenje akcijo za spodbudo našim tekmovalcem, ki nosi ime JU-SKI ALPIN-EQUIPE. V ta fond se je že v prvih mesecih steklo toliko denarja, da je državna reprezentanca prejela video-recorder. Na

Del obiskovalcev slovenskega tečaja v Imperial, Pa.

Slovenski pevski zbor »Majolka« iz Hamiltona ob nastopu na proslavi materinskega dneva. Zbor vodi Ivan Doberšek

Prijeten spomin na poročno slavje Tanje in Roberta Groznika v Wollongongu, Avstralija. Na levi starši Roberta Groznika, na desni starši Tanje, roj. Besednjak

treningih ga že uspešno uporabljajo, spominjal pa jih bo tudi na prijetni večer med našimi v Zürichu, ki jih ob televizijskih sprejemnikih stalno zvesto spremljajo na tekmovanjih.

ZDA

Koncert slovenske godbe v Clevelandu

Pod pokroviteljstvom zveze slovenskih organizacij je bil v nedeljo 8. februarja v Slovenskem narodnem domu na aveniji St. Clair koncert slovenske godbe, ženske sekcije slovenskih društev pa so v tem času pripravile tekmovanje v peki slovenskega peciva. Čisti dobiček tega ženskega tekmovanja – vse pecivo je bilo na prodaj – je bil namenjen slovenski godbi, ki se letos poleti odpravlja na svojo prvo turnejo po Sloveniji.

Slovensko godbo, ki predstavlja ponovno oživetev predvojne slovenske godbene dejavnosti, vodi dirigent Norman Novak. Lani je imela vrsto uspešnih nastopov, s katerimi si je pridobila tudi posebno priznanje države Ohio. V Sloveniji bo na povabilo Slovenske izseljenske matice gostovala v dneh od 14. do 28. junija. Sodelovala bo na ljubljanski ohceti, za tem pa bo imela še nekaj koncertov v nekaterih slovenskih mestih. Razumljivo je, da se vsi godbeniki že zdaj pripravljajo na to turnejo z velikim navdušenjem.

Zanimanje za slovenščino raste

Z veseljem in ponosom lahko ugotovimo, da je med našo slovensko-ameriško generacijo čedalje več zanimanja za slovenščino, jezik naših dedov in pradedov. Številni tečaji za pouk slovenskega jezika so povsod dobro obiskani.

Tekom zadnjih let so bili ti tečaji v skoraj vseh naselbinah okoli Pittsburga, kjer žive Slovenci: Ambridge, Center, Hackett, Herminie, Imperial, Jeannette, Library in Strabane. Tudi Westmoreland College je uvedel tečaje slovenščine pod vodstvom dr. Jožeta Planinšiča.

V lepo prenovljenih prostorih Slovenskega doma v Imperial, Pa., ni nikdar dolgočasno. Čeprav je njegov predsednik Edward Zitko imel v prejšnjem letu tri zelo resne operacije, se je kulturno delo kljub temu brez prestanka nadaljevalo.

Kakor v raznih drugih naselbinah, kjer je večina ljudi slovenskega porekla, je tudi predsednik tega doma pred leti organiziral tečaj slovenskega jezika, ki se ga je udeleževalo in se ga še udeležuje veliko število mladih in manj mladih slovenskega rodu in tudi drugih narodnosti, ki so s Slovenci v vsakdanjih stikih ter jih občudujejo radi njihove poštenosti, varčnosti, marljivosti in zanesljivosti.

V teh tečajih, ki so za tiste, ki bi si radi svoje znanje slovenščine izpopolnili, se učenci seznanjajo z bogato kulturo in politično zgodovino pod Triglavom, z lepoto slovenskih pesmi, običaji in navadami.

Tečaj v Center, Pa., je v misijonskem domu g. Stanislava Kacina in študentje so sklenili, da bo »graduation« v maju 1994. Ne zato, ker so počasni pri učenju, ampak ker nočejo, da bi se tečaj končal.

Rudy Pregelj, Oakdale, Pa.

KANADA

Občni zbor odseka Planica št. 13

Odsek Planica št. 13 Vzajemne podporne zveze Bled je imel v januarju svoj redni letni občni zbor. Izvolili smo tri nove odbornike, mandatna doba pa je potekla štirim, vendar je eden ponovno kandidiral in bil izvoljen, to je Jože Žalec. Mandatna doba pa je potekla Janezu Hočevarju, predsedniku Francu Gimpelju in Kolmanu Meas. Novi odborniki pa so Jože Bajec, Marko Ferfolja in Jože Špilar. Če še ne veste, naj povem, da v našem odseku traja mandatna doba tri leta in s tem preprečimo, da bi se zamenjal celoten odbor, ki šteje trinajst članov; volimo jih eno leto 4, naslednje leto 4 in tretje leto 5 odbornikov.

Na občnem zboru, ki ga je vodila tričlanska komisija, ki so jo sestavljali predsednik Franc Marič, Franc Stadler in Alojz Lesica, so odborniki pripravili izčrpana poročila, po katerih se je razvila živahna razprava. Ob koncu smo se izrekli, da bomo pričeli z veliko akcijo in sicer z zbiranjem denarnih prispevkov za gradnjo bazena, kjer naj bi se naša mladina zabavala v poletnem času. Opazili smo namreč, da zlasti v poletnem času za mladino ni bilo dovolj privlačnosti.

Lani je naš odsek opravil veliko gradbenega dela: pri dvorani smo dozidali sanitarije in konferenčno sobo ter kuhinjo s shrambo.

Člani novega odbora so se na prvi seji odločili, da bodo izbrali za predse-

dnika Ivana Krušiča, za tajnika Alojza Lesica, blagajnik je Jože Kuzmič, hišnik Jože Žalec, mladinski vodja Frank Marič, prosvetni vodja pa Zlatko Radman.

V letu 1980 smo imeli precej uspešnih prireditev. Dvakrat, v januarju in novembru, nas je obiskal ansambel Ottavia Brajka, v septembru Fantje treh dolin, v juliju pa smo imeli piknik z ansamblom Lojzeta Slaka. Priredili smo tudi tradicionalni Cankarjev dan. V decembru je naše otroke obiskal Miklavž, materam na čast pa smo pripravili proslavo materinskega dne. Ob tem smo imeli še nekaj priložnostnih plesov in banketov. Ena izmed najprivlačnejših prireditev je bila izbor »Miss Slovenije-Hamilton«.

Omeniti moram tudi, da je imel naš pevski zbor Majolka svoj koncert z banketom 4. aprila. O tem pa bom poročal prihodnjic.

Egidij Kodarin, Stoney Creek

AVSTRALIJA

»Planica« ne lenari

Slovensko društvo »Planica« v Wollongongu ne lenari, kot bi si lahko kdo predstavljal po tem, da se poredko oglašamo v Rodni grudi. Nasprotno, društvo je še vedno zelo živahno in pred kratkim smo kupili zemljišče, da ne bomo zaostajali za drugimi društvi. Čakamo samo še na končni prepis in potem bomo začeli z zidavo slovenskega doma v Wollongongu.

V letu 1980 se je tu v Wollongongu poročil sin dolgoletnega predsednika Planice Robert Groznik. Poročil se je s Tanjo Besednjak, ki izhaja iz zavedne slovenske družine. Tanja je bila pred leti tudi lepota našega društva. Na eni od številnih naših prireditev sta se mlada poročenca spoznala in pozneje poročila. Oba, tako Tanja kakor tudi Robert, ves čas tudi požrtvovalno sodelujeta pri delu našega društva, plesala sta tudi pri slovenski folklorni skupini in pogosto sta se v narodnih nošah udeleževala društvenih povork. Tako so ju dobro spoznali vsi slovenski rojaki v mestu.

Konec minulega leta, 15. decembra 1980, pa se je Tanji in Robertu Grozniku rodil prvi sin. Tako ime Groznik ne bo zamrlo v Avstraliji. Mladi slovenski družini želimo vso srečo v življenju, iskreno čestitamo ob rojstvu prvega sina, v prihodnje pa upamo, da se bomo še videvali na slovenskih prireditvah.

Z. G. za slovenski klub »Planica«, Wollongong

Maturanti z

»Zakladi Slovenije«

Kot je znano, smo tudi lanski zaključek šolskega leta v Sydneyu proslavili z uspehim maturantskim plesom. lani smo imeli samo štiri slovenske maturante, vendar je večer kljub temu potekel v izredno slovesnem vzdušju. Tudi celoten uspeh sobotnih slovenskih šol je večji, kot smo pričakovali, saj smo imeli kar petinsedemdeset dijakov v petih razredih srednjih šol, od katerih jih bo najmanj polovica maturirala v naslednjih letih.

Naše lanske maturantke so bile še posebej vesele izredno lepih knjig »Zakladi Slovenije«, s katerimi jih je obdarila Slovenska izseljenska matica. Javno so se matici zahvalili za to lepo darilo v imenu maturantk Vivian Sedlbauer, voditelja programa in lanske maturanta Liza Reja in Alfred Brežnik ml., v imenu slovenskega šolskega odbora pa predsednica Majda Zellmer.

Naj se še enkrat ob tej priložnosti v imenu slovenskega šolskega odbora zahvalim za darila in vso pomoč, ki ste nam jo nudili v preteklosti za ohranitev slovenskega jezika v Avstraliji.

Alfred Brežnik

za slovenski šolski odbor za N.S.W.

BRAZILIJA

Delegacija naših izseljencev skupno z jugoslovanskim generalnim konzulom je pred nedavnim obiskala župana mesta Campinas, Brazilija, kjer namestavajo postaviti spomenik Josipu Brozu Titu. Skupina je med obiskom tega

mesta obiskala tudi Trg maršala Tita in ob tej priložnosti je nastala tudi pričujoča fotografija. Na sliki od leve proti desni: Franko Vlasič, André Kisil, predstavnik prefektуре, generalni konzul Gojko Zdujić, Janez Hlebanja, Francisco Surjan in prevajalec

tiskovni sklad

ANGLIJA: Stanko Hauptman 1.- £.

AVSTRALIJA: Nežika, Lojze Hrast 1.- £, Amalia, Ivan Stramšek 4,55 US\$, Pavla Flajnik 10.- a\$, Štefan, Sonja Kuprešak 4,90 £, Marcela Bole 3.- a\$, Milan Šircelj 1,40 £, Ana Vogrinčič 1,50 £, Rafael Koren 0,86 £, Olga Orel 0,70 £, Jože Kušcer 4.- US\$, Mila Breznik-Pogačar 0,95 £, Karel Sedmak 0,92 £, Ludvik Cerkvenik 2,74 £, Pepca Ohman 1,27 £, Jože, Olga Lah 281.- din, Milena, Fred Mavko 4.- £, Polde Oter 1,40 £, Bruna Kescmic 1,41 £, Maria Gomboc 5.- a\$, Stanko Cesar 1,5 £.

AVSTRIJA: Maria Mayer 10.- Sch, Anton Rosc 60.- Sch, Jožica Stane 40.- Sch.

BELGIJA: Michel Vehar 130.- Bfr, Ivan Smerke 100.- Bfr, Jozefina Čater 40.- Bfr, Jože Čotar 60.- Bfr, Franc Dolfar 180.- Bfr, Ivanka Nassy-Lipošek 100.- Bfr, Friderik Jošt 78.- Bfr, Silvester Bogovic 100.- Bfr, Alojzija Debevc 54.- Bfr, Anton Stembergar 370.- Bfr, Fam. Spital 170.- Bfr, Tončka Trkaj 310.- Bfr, Mirko Kruder 80.- Bfr, Joseph Mazil 80.- Bfr, Francišča Mlakar-Bartolj 80.- Bfr, Milena Strgar-Križnič 80.- Bfr.

FRANCIJA: Jernej Bartol 10.- FF, Ivan Sinkovec 5.- FF, Antonija Kunej 10.- FF, Elizabeth Leban 10.- FF, Ernest Pecovec 5.- FF, Marko Sajovec 15.- FF, Stojan Cirk.- FF, Antoine Jankovic 15.- FF, Maria Grabar 15.-, Marija Grusemer 50.- FF, Milka Železnikar 50.- FF, Emerik Jakic 20.- FF, Leopold Maguš 20.- FF, Julia Črešner 15.- FF, Irene Thery 10.- FF, Helene, Janko Jeras 20.- FF.

HOLANDIJA: Ivan Šibret 32.- Hfl, Alenka Pool-Kitak 4.- Hfl, Francka Kurnig 7.- Hfl, Marjana Wisscher-Goltnik 6.- Hfl.

ITALIJA: Antonia Perini 1.000.- Lit, Vida Piskar 8.000.- Lit, Teresa Rosina Pozar 3.000.- Lit, France Zlobec 2.000.- Lit.

JUGOSLAVIJA: Vinko Uplaznik 6.- DM, Jože Kovačič 70.- din, Ivanka Bulovec 50.- din, Pavel Šturm 50.- din.

Kanada: Stanislav Čemas 3.- c\$ in 5.- US\$, Gustl A. Fujs 2,90 \$, Janez Drčar 9.- c\$, Maria Pangos 3.- c\$, M. P. Fiorentino 13.- c\$, Louis Saje 2.- c\$, Nataša Peljhan 5.- c\$, Joseph Cernigoj 13.- c\$, Jožica Furlan 3.- c\$, Ema Horvat 100.- din, Slovenski narodni dom Lipa Park, St. Catharines 150.- c\$, Leopolda Ieroncig 6.- US\$, Pauline Branisel 2.- c\$, Rudi Fajdiga, 1.- c\$, Ludvik Dermaša 5.- c\$, Leo Trček 3.- c\$, Janez Ule 2.- US\$, Louis Zuly 7.- c\$, Frank Lovko 2.- c\$, Vlacil Krancan 5.- c\$, Peter Beličič 3.- c\$, S. Maleiner 2.- c\$, Frank Kukovica 20.- c\$, Milan Bizjak 9.- c\$, Viljem Grah 2.- c\$, August Koller 8.- c\$, Gregor Černigoj 3.- c\$, Maria Krivacek 8.- c\$, Maria Bračko 6.- c\$, Justina Petrovsky 5.- c\$, Ivan Hren 2.- c\$, Genja Iwon 2.- c\$, Anastazija Gomboc 2.- c\$, Anton Abram 2.- c\$, Joe Kovacic 1.- c\$, Frank Godec 1.- c\$, Štefan Cigan 1.- c\$, Tony Balažic 1.- c\$, Daniel Daničič 8.- c\$, Viktor Zupanc 9.- c\$, Anton Radovan 5.- c\$, Jurij Papa 3.- c\$, Cvetka Mogus 6.- c\$, Janez Hočevar namesto provizije od koledarjev 53.- c\$.

NEMČIJA: Milan Šarfer 4.- DM, Filip Žgur 8.- DM, Rudi Leskovšek 4.- DM, Franc Kosmač 2.- DM in 50.- din, Tone Bačovnik 40.- din, Štefanija Roter 4.- DM, Gabriela Budja

4.- DM, Franc Petaci 2.- DM, Mirko Furman 3.- DM, Vinko Korber 24.- DM, Erika Leist 29.- DM, Anica Prijatelj 16.- DM, Ivan Vindiš 4.- DM, Johann Krivic 4.- DM, Štefan Bartolj 4.- DM, Rudolf Markuš 8.- DM, Zdravko Slemenšak 6.- DM, Valentin Božič 4.- DM, Dušan Pevčević 100.- din, Ivan Prašnikar 4.- DM, Slavko Rabuza 4.- DM, Stane Musar 12.- DM, Ivan Kunst 4.- DM, Drago Juran 4.- DM, Leopold Lovšin 40.- din, Marija Žalig 3.- DM, Johann Mesaretz 4.- DM, Alojz Horvat 4.- DM, E. M. Ditmaier 9.- DM, Štefka Klokow 14.- DM, Julijana Lamprecht 14.- DM, Alojz Gregorn 4.- DM, Marija Neumann 3.- DM, Vinko Flek 2.- DM, Jože Slanc 4.- DM, Anita Novak 4.- DM, Peter Črnčec 4.- DM, Ivan Gorjup 4.- DM, Albert Swetelschek 4.- DM, Franc Slekovec 4.- DM, Alois Werlak 4.- DM, Drago Šober 14.- DM, Adolf Magdič 4.- DM, Maria Cernigoj 4.- DM, Jože Korbaer 4.- DM, Stanislav Pavlič 4.- DM.

ŠVEDSKA: Anica Radosavljevič 20.- Skr, Jože Meglič 15.- Skr, Alojz Meglič 15.- Skr, Štefan Dorenčec 5.- Skr, Štefania Lešer 5.- Skr, Miško Čokolič 15.- Skr, Anton Bremetz 10.- Skr, Štefan Vekas 10.- Skr, Ela Janfjäl 15.- Skr, Terezija Svetec 20.- Skr, Franjo Vodovnik 5.- Skr, Anglea Primar 15.- Skr, Josef Medved 5.- Skr, Rozalija Lipič 20.- Skr, Janez Slebič 10.- Skr, Jože Skok 15.- Skr, Pavla Strgar 5.- Skr, Marija Sustarsic 10.- Skr, Silvo Bergine 10.- Skr.

ŠVIČA: Gabriela Reber 10.- Sfr, F. Geel-Galuf 15.- Sfr, August Teropiš 100.- din, Alojzija Jerovšek 100.- din, Ernesta Winkler-Sulič 5.- Sfr, Nežka, Jakob Hauri-Pertinac 15.- Sfr, Brigita Lovrenčič 5.- Sfr, Kristina Kušar 5.- Sfr, Franc Žugič 5.- Sfr, Vida Frazzetto-Kirn 5.- Sfr.

USA: Mary Potočnik 1.- US\$, Andrew Vičič 8.- US\$, Helen Kapla 1.- US\$, Mary Ivkovic 2.- US\$, Mary Iskra 8.- US\$, Frank Baits 2.- US\$, Ludvik R. Harvatin 2.- US\$, Ludvik Gerdine 2.- US\$, Mary Grom 1.- US\$, Viktor Markovic 2.- US\$, Ludvik Peric-Golia 6.- US\$, Frank Drasler 3.- US\$, Frances Hervatin 4.- US\$, Mary Gartner 2.- US\$, Mary Obreza 1.- US\$, Franc Drobnič 11.- US\$, Drago Šumen 4,69 US\$, Ann Stromar 2.- US\$, Frank Kobilca v spomin na sina Franka 5.- US\$, Albert Kirn 2.- US\$, Louis Kirn 2.- US\$, John Kucic 6.- US\$, Mrs. Joseph Tavcar 2.- US\$, Emma Novak 2.- US\$, Frances Plevnik 5.- US\$, Raymond Kladnik 2.- US\$, John Sustarsic 2.- US\$, Frank, Pauline Kosem 10.- US\$, Agnes Repovž 5.- US\$, Josie Remitz 2.- US\$, Mary Kukar 2.- US\$, Joseph Cadonic 4.- US\$, Frank Kosem 2,75 US\$, Mary Laurich 2.- US\$, Joe Brne 2.- US\$, Mary Ovirik, Sr. 4.- US\$, Justi Vesel 2.- US\$, Kati Bernik 9. US\$, Frank Bradach 2.- US\$, Josephine Varsek 3.- \$, Ana Zagar 2.- US\$, Mrs. J. P. Kirn Sr. 2.- US\$, Frances Bartol 4.- US\$, Frank, Ana Zadnikar 3.- US\$, Franc Kalan 8.- US\$, Dominik Hočevar 2.- US\$, Frank Gruden 2.- US\$, Katarina Modic 2.- US\$, Drago Drakulic 2.- US\$, Mary Slabe 2.- US\$, Alex Gergar 2.- US\$, Frank Ekar 1.- US\$, Antonia Ezzo 2.- US\$, US\$, Frances Verbie 2.- US\$, Frank Zsoks 1.- US\$, Christine Silver 4.- US\$, Anne Jenovec 2.- US\$, Helen Cerar 11.- US\$, Mat Marovich 2.- US\$, Anica, John Judnich 3.- US\$, Mary Procence 1.- US\$, Edward Krasovic 2.- US\$, Gertrude Trinkaus 2.- US\$, Alice Mirtich 2.- US\$, Terezija Ferracioli 2.- US\$, Ignac Rebrica 2.- US\$, Agnes Mroski 2.- US\$, Agnes Tratnik 1.- US\$, John Valencie 6.- US\$, Jennie Peshel 7.- US\$, John Petach 1.- US\$, Frances Hrvatin 2.- US\$, Frank Jamnick 2.- US\$, Robert Roblek 1.- US\$, Mary Šuštaršič 2.- US\$, Josephine Gregor 2.- US\$, Pauline Gusdon 3.- US\$, Jacob Maurin 1.- US\$.

Prispevki so bili vplačani do 20. februarja 1981. Uredništvo in uprava Rodne grude se vsem darovalcem iskreno zahvaljujeta.

Begunka med prvo svetovno vojno

Ko se je leta 1914 začela prva svetovna vojna, sem bila stara štiri leta, a vendar so v meni na ta čas še vedno živi in jasni spomini. Med prvimi, ki so bili vpoklicani v vojsko, je bil tudi moj najstarejši brat Andrej in med prvimi je bil tudi pogrešan. Nikoli nismo izvedeli, kaj se je zgodilo z njim. Še vedno hranim njegovo zadnjo vojaško razglednico, ki je bila poslana iz Galicije.

Nato smo živeli skupaj z vojaki, ki so govorili različne jezike. Našo hišo so zasedli avstrijski oficirji, mama, sestra in brat, ki je bil takrat star 7 let, pa smo se stiskali v majhni sobi v pritličju pri kuhinji. Ob božiču leta 1915 so avstrijski vojaki okrasili kraški bor in ga postavili v sosedov skedenj. Tam smo imeli tudi polnočnico, mašo pa je imel avstrijski vojaški duhovnik.

Naša vasica Venišče je bila med hribi pod velikim vrhom nad Renčami pri Gorici. Duhovnik je postavil vojake v vrsto, jim dal odvezo, potem pa sveto obhajilo. Potem je bila zakuska in vojaki so dobili čašo ruma, otroci pa bonbone.

Naslednji dan, na sam božič, vojakov ni bilo več. Tudi naših oficirjev ne, ni bilo tudi njihovega sluga Pavla, ki je bil moj velik prijatelj, vesel, mlad fant, ki se je rad igral z menoj in bratom. Več dni jih ni bilo nazaj, odšli so na veliki Vrh na fronto.

Ko smo zagledali, da se vračajo po večdnevni odsotnosti, jih je bilo veliko manj. Na vozovih so nekateri ležali ranjeni, in tudi tisti, ki so hodili, so bili obvezani. Prvikrat sem se seznanila s krutostjo vojne in med njimi sem zaman iskala svojega prijatelja Pavla. Vprašala sem mamo in jokaje mi je povedala, da se ne bo vrnil. Bridko sem zajokala. Toda mama ni imela časa za moja čustva. Morala je pomagati ranjencem, ki so ležali po tleh, stokali in krvaveli. Otroci smo pomagali prinašati vodo in drva. Mleko naših dveh krav je šlo vse za ranjence. Tako smo tedaj več kot leto dni živeli skoraj na fronti in tako smo se seznanili z grozotami vojne.

Kmalu je začelo primanjkovati hrane za vojsko. Videla sem, kako so

vojaki iskali med odpadki, če je bilo še kje kaj užitnega. Moja mama jim je dajala, dokler smo kaj imeli, poleg tega pa jim je prala, kuhala in čistila uši. Včasih je ni bilo doma po več dni. Oče in brat Ivan sta bila na različnih frontah, mama pa je hodila za njimi, da jim je nosila hrano, zdravila in čisto perilo. Medtem nas je varovala starejša sestra in stara sosedka.

Poleti leta 1916 se je začela kolera. Vojaki so bili večinoma bolni in izolirani, veliko jih je pomrlo. Umrlo je tudi veliko civilistov, med njimi tudi sestra moje mame. Mama ni smela k njej, pokopali so jo kar na vrtu. Še zdaj obstaja iz tistih časov vojaško pokopališče med Žigoni in Renčami.

Fronta se je vsak dan bolj približevala. Prišel je ukaz, da se morajo civilisti umakniti bolj v notranjost države, saj smo bili v nenehni nevarnosti. Vsem je bilo zelo hudo, vsi smo jokali in mama nas je tolažila. »V Šmarjeto pri Novem mestu pojdemo,« je rekla. »Tam je naš oče dobro znan, saj je tam pozidal cerkev, ki je dobila nov zvonik, in tudi novo šolo je tam sezidala.«

Prišel je stric Andrej iz Dimišča (danes te vasice ni več) z vozom in volmi. Na vrh najnujnejših stvari smo naložili še naše, za vozom pa smo privezali dve kravi. Na vrh voza sva se spravila tudi moj najmlajši brat in jaz ter stara sosedka s tremi vnuki, med katerimi je bil tudi dojenček. Njih mama je hudo zbolela in so jo odpeljali vojaki, oče pa je bil na fronti. Midva z bratom sva varovala dva, babica pa je jokala skupaj z dojenčkom. Mama in odrasla sestra sta hodili in nosili, kolikor sta še lahko.

Vojaki so nas priganjali, naj se čimprej umaknemo, ker je bila velika nevarnost. Šli so v karavani, stričevi voli pa so hodili počasi...

Na postajo Volčja draga nismo mogli, ker je tam gorel bencin, vojaška zaloga. Ponoči smo srečno prispeli do Ajdovščine. Tam je že čakal vlak, da nas odpelje naprej. Stric Andrej je prodal vole in voz vojakom, prav tako je moja mama prodala obe kravi. Žal nam je bilo za živino, še posebej, ker

zdaj nismo imeli več mleka. Teta je skuhalo polento na prostem in mama je zadnjikrat pomolzla kravi. Jedli smo že v vlaku, ki je sopihal proti Ljubljani, nato pa v Novo mesto. Tam je stric najel voz, ki nas je odpeljal v Šmarjeto.

V Šmarjeto smo prispeli pod noč. Kmalu so se nam približali prijazni domačini. Prinesli so nam jabolka in črn kruh, največ pa nam je pomagala prijazna beseda. Prvo noč smo vsi skupaj prespali v veliki sobi v gostilni pri Kralovški, na trgu nasproti cerkve. Ponosna sem si ogledovala šmarješko cerkev, delo mojega očeta, stavbenika.

Naslednji dan je mama dobila sobo v drugi gostilni, ki se ji je reklo pri Ilovarju. Tudi to je bilo le začasno, dokler ne dobimo kaj večjega, saj smo bili štirje.

Po dolgem času je mama našla staro hišo, ki smo si jo delili še z eno družino. Brat je takoj začel hoditi v šolo, jaz pa šele naslednje leto. V šolo sva imela precej daleč. Težko je bilo pozimi, k sreči pa smo otroci beguncev dobili vsako leto nove cokle, ki jih je mama takoj podkovala z žebli, da bodo vzdržale vso zimo. Tudi šolske potrebščine smo begunci dobili za stonj. Dobri ljudje so bili v Šmarjeti. Najbolj sem bila vesela pozimi, ko je bil sneg in led. Čeprav smo bili lačni, smo imeli veliko veselja s sankanjem in drsanjem. Bila sem vitka in kmalu sem se naučila kar spretno drsati. Večkrat pa sem prišla domov vsa mokra in prezebla, da me je morala mama s šibo pregreti.

Poleti je bilo hudo. Mama je morala z dnino odslužiti najemnino za hišo. Ta hiša je bila last plemenitih gospodov Kjuder, ki so živeli v gradu, ki sem ga prav tako poznala.

V Šmarjeti sva z bratom dobila tudi prvo sv. obhajilo. Tedanji gospod župnik me je imel rad, bila sem prva pri krščanskem nauku in mi je obljubil, da bom za to pri sv. obhajilu v prvi vrsti. Toda učiteljica, ki nas je razvrščala, je dala mene v zadnjo vrsto, ker sem imela rumeno krilo. Mama namreč ni

še vprašal, iz katere vasi sva. »Iz Venišč,« je odgovorila mama. Mož je mamu objel in ji mehko rekel: »Saj vi ste mama Marija!« (Tako so mojo mamu klicali avstrijski vojaki.) Medtem je tudi mama že prepoznala njega in ga je poklicala po imenu.

Ta mož je poklical starše z bližnje njive. Odpeljali so naju v hišo, nama dali jesti in sin jim je pripovedoval, kaj je mama storila zanj, ko je bil ranjen in da je le njena zasluga, da je ostal pri življenju. Poleg tega pa da je pomagala še številnim drugim ranjenecem.

Bila je že noč, ko sva se vrnili domov. Lačni nisva bili več in tudi ne potrti, saj so nama ti dobri ljudje rekli, da nam prihodnji dan z vozom pripeljejo vse, kar potrebujemo. In res se je naslednji dan pred našo hišo ustavil voz. Mladi mož nam je pripeljal vsega, da bomo imeli spomladi kaj sejati.

Danes, po 62 letih, vam iz daljne tujine pošiljam to resnično zgodbo. Posebno sem bila vesela, da je bila mama vsaj na en način poplačana za vse svoje požrtvovalno delo za ranjene avstrijske vojake. Zemlja je resnično čakala semena, obilno pa je bila pognojena s krvjo ubogih vojakov. Mama pa je v imenu vseh tistih vojakov, ki jim je pomagala premagati trpljenja vojne, dobila zaslužen priznanje.

Petrina Žigon Trojer, Houston, Tx., ZDA

imela blaga za belo. Pogoltnila sem krivico.

Otroci smo med letom nabirali koprive, saj so menda takrat iz kopriv tkali uniforme za vojake. Mama pa nam je z bratom to kmalu prepovedala, ker sva bila vsa opečena in nisva mogla v šolo. V jeseni sva nabirala gobe, ki jih je bilo dovolj v bližnjem gozdu. Mama je bila vse dneve na dnini. Midva gob nisva dovolj posušila, dala sva jih v vrečo in so se nama vse pokvarile.

Prišel je težko pričakovani konec vojne. To je bilo jeseni leta 1918. Oče in brat Ivan, ki sta srečno prestala vse tegobe, sta šla naravnost domov. Seveda pa takrat naša lepa Primorska ni bila več pod Avstrijo, ampak je spadala pod Italijo. Gospod nadučitelj je tudi nam v šoli ob zemljevidu obrazložil to žalostno novico. Oče nam je pisal, naj počakamo v Šmarjeti do pomladi, takrat pa naj se vrne samo starejša sestra. Oče ni napisal, v kakšnem stanju je našel naš dom. In bolje je bilo tako. Spomladi, ko se vrnemo, naj po možnosti prinesemo s seboj kaj semen. Mama je bila v skrbeh, kje bo vse to dobila, saj šmarješki kmetje še zase niso imeli dovolj, ker so morali vse dajati za vojsko.

Mami je nekdo rekel, da bi mogoče kaj imeli v vaseh, ki so bolj skrite za hribi. Z mamu sva se zgodaj zjutraj odpravili na pot, brat pa je ostal doma ter varoval naš zaklad – nekaj kur. Z mamu sva hodili ves dan, vendar zaman, povsod so rekli, da nimajo ničesar, ne za mилоščino, ne za denar. Že pod večer sva utrujeni in lačni poskusili srečo še v zadnji hiši, odmaknjeni od vasi med hribi. Na dvorišču je mlad mož sekal drva. Mama je povedala, kaj iščeva, in da imava denar, da plačava. Tudi on je rekel, da nimajo. Jaz sem medtem sedla na velik kamen, da se malo spočijem in tudi mama je prisedla k meni. Obe sva molčali. Mladi mož naju je pogledoval s strani, nato pa je zabil sekiro v čok in se nama približal. Vprašal naju je, od kod sva. Mama je odgovorila, da sva begunki, Primorki iz Renč pri Gorici. Mladi mož se je popolnoma spremenil in je

Rada bi prisluhnila tebi...

Dnevno si bil cilj
moji sanj,
ti mnogovrstno ljubljeni gozd
mojih mladostnih dni.

Preveč sem ti zaupala svojih
sanjavih sreč,
preveč sem tožila o
grenkih bolečinah tujine.

Vedno znova te iščem,
ti temni zaklad,
tvoje dišeče krošnje,
tvoje mogočno šumenje –
po tujih mestnih hišah,
ulicah, cestah.

Govori zdaj ti,
oče slovenskih hribov!

V mojih prsih utihnila je
tožba in radost.

Rada bi prisluhnila tebi –
tvojemu šumenju,
tvoji pesmi o domovini!

Marija Kuster
slovenska učiteljica v Berlinu

Večer na Krasu (foto: Janez Zrnec)

Za kos kruha

JOŽI MUNIH-PETRIČ, avtorica tokratnega odlomka iz njene knjige z naslovom ZA KOS KRUHA, je svojo prvo povest (Ljudje iz Stržišča) objavila že pred dvajsetimi leti. Od takrat je spisala že precej povesti, izšle so pri Mohorjevi družbi in založbi Kmečki glas, za eno izmed njih – povest Ptice pojo nad Olševkom – pa je leta 1975 prejela tudi prvo nagrado na literarnem razpisu Kmečkega glasu.

Že v predvojnih letih, ko je živel nekaj časa pri sestri na Češkoslovaškem, je spisala povest z naslovom Za kos kruha, a je češki založniki niso hoteli tiskati. Po povratku v domovino, kamor jo je prignalo silno domotožje, se je v letih pred drugo svetovno vojno srečevala s krivicami in socialnimi razlikami. Vedno močneje si je želela napisati delo, ki naj bi nosilo ime njene neobjavljene povesti Za kos kruha.

Spisala ga je in pred nedavnim je izšlo pri slovenski založbi Kmečki glas.

Zakaj tak naslov? »Kruh je že od nekdaj pomenil ljudem dobroto, za katero si je bilo potrebno posebno prizadevati,« pravi avtorica. »Zaradi težavnih in krivičnih razmer pa je bil nekoč kruh delovnega človeka kljub njegovemu napornemu delu – zelo tanka, nezadostna rezina...«

Ni še tako daleč čas, ko je vsa naša domovina trpela zaradi človeške oholosti, neusmiljenosti in nasilja. Trpelo je ljudstvo, trpeli so posamezniki... Ob branju človeških usod, opisanih v knjigi Za kos kruha, se v človeku porodi misel, da pomagata človeku premagati hude dneve v življenju samo pogum in dobrota.

Za tokratno lepo branje smo iz omenjene knjige izbrali odlomek z naslovom Amerika, objubljen v deželi, v katerem teče beseda o slovenskih fantih Martinu in Ivanu, ki sta v želji po zaslužku priplula v Ameriko.

Oba, Martin in Ivan, sta si predstavljala, da je Ivanov bratranec po petnajstih letih, odkar je v Ameriki, postal premožen človek. Hišica, o kateri je pisal Ivanu, da jo ima, je v njegovi in Martinovi domišljiji zrasla v lepo prostorno hišo sredi bogatega vrta. Oba sta bila prepričana, da si je po petnajstih letih bivanja v Ameriki pridobil precejšnjo premoženje.

Zapustila sta ladjo ob prihodu v pristanišče in se odpeljala z vlakom do mesta, kjer naj bi ju na kolodvoru pričakal Miha, Ivanov bratranec. Pričakovala sta, da ju bo pričakal lepo oblečen človek, ki ju bo popeljal k svojemu domu morda celo z avtomobilom. Seveda z avtomobilom, ta vsekakor sodi k premožnim ljudem!

Njuna pričakovanja so dobila prvi udarec, ko sta izstopila in je pristopil k njima

človek v ponošeni obleki, katero bi Martin oblekel doma kvečjemu takrat, ko bi šel v hlev krmit živino. Ta človek je poznal Ivana po fotografiji, katero mu je Ivan pred nekaj meseci poslal.

Sprejel ju je zelo prisrčno in ko je objel Ivana, so se mu v očeh zalesketale solze.

»Tako sem vesel! Resnično sem srečen, da vidim domačega človeka!« je ponavljal s tako radostjo, da je bilo Martinu, ki pred ljudmi ni rad kazal svojih čustev, kar zoprno. Nekako ni mogel razumeti, da bi nekdo bil tako vesel tudi tujega človeka, samo da je iz domačega kraja. Opazil je solze tudi v Ivanovih očeh in skoraj porogljivo je pomislil:

»Takile mehki ljudje se raznežijo za vsako figo! Takšen že ne maram biti!«

Šele mnogo let pozneje, ko je že dodobra okusil sladkosti tujine, je razumel takratno Mihovo ganjenost in veselje, vendar mu je ostal ob razkazovanju prisrčnosti še vedno zoprni občutek. Martinovi naravi je bolj prijala hladna oholost, vendar le takrat, kadar jo je sam izkazoval drugim ljudem.

Na ulici pred kolodvorom se je Martin zaman oziral po avtomobilu, ki naj bi jih popeljal v Mihov dom. Ozrl se je na Ivana, toda ta je bil tako zaverovan v prisrčen pomenek z bratranecem Mihom, da Martinovega pogleda ni niti opazil.

»Čudne navade so v Ameriki« je zlovoljno pomislil Martin, ko so hodili po prašnih ulicah skozi mesto. »Pri nas bi se tako borno ne oblekel niti bajtar, kadar bi šel čakati svojega sorodnika,« je pomislil in od strani zvišeno ošinil s pogledom Mihovo obleko.

»Le kje ima ta človek svojo hišo?« ga je spreletela misel, ko je opazoval lesene hiše, ki so se mu zdele bolj podobne barakam kot pa hišam. Ulice, speljane med lesenimi hišami, niso bile tlakovane in komaj toliko široke so bile kot so bile v Martinovi rodni vasi široke vaške poti. Prišli so v drugo ulico, ki je preplašenemu Martinu vlila upanje, da je v tej ulici prav gotovo tudi Mihova hiša.

Martin je nestrpno čakal, kdaj se bo Miha ustavil ter vzel iz žepa ključ, odklenil vrata v železni ograji in ju popeljal v hišo, ki mora vsekakor biti nekje tukaj.

Končno je Miha opazil Martinove poglede in se prijazno nasmehnil:

»Utrujena sta, kajne? Še malo potrpite, v dobre pol ure bomo doma.«

Hodili so precej dalj časa od objubljenega pol ure. Prišli so do železniških tirov, na ravnici, ki se je razprostirala pred njimi, pa so bili velikanski kupi premoga. Kakš-

nih tisoč metrov od premogovih kupov je stalo nekakšno naselje samih lesenih kolib z vegastimi dimniki, iz katerih se je vil modrikast dim.

Miha se je obrnil k fantoma in pokazal na premog:

»Poglejta, če bosta postala rudarja, bosta tudi vidva pomagala večati te velikanske kupe.«

Njegove besede sta fanta sprejela molče, kajti ob pogledu na lesene kolibe, ki so se jim približevali, se ju je lotevala čudna pobitost in strah.

»So te kolibe tu bivališča rudarjev?« sta fanta s strahom pomislila.

Kljub njeni mladostni živahnosti ju je spreletel mraz, ko je Miha obstal pred kolibo, postavljeno iz surovih desk, iz poševno nagnjene strehe pa je štrlela kvišku pločevinasta cev, ki je nadomeščala pravi dimnik.

Špet sta se Ivan in Martin molče spogledala in njun pogled je molče govoril:

»Saj ni mogoče! Mar je tole tukaj prava, resnična Amerika?«

Miha je vzel iz žepa ključ in odklenil vrata. Stopil so v mračno, prazno vežo, od tam pa v edini prostor, ki je služil za spanje, kuhanje in bivanje. Na skoraj golih stenah so bile pripete dve ali tri pisane razglednice, na žeblih, zabitih v steno, pa so bili obešeni sukničji, hlače in rudarska svetilka. V kotu sobe je stala edina postelja, ob steni pa so bile klopi, tako široke, da so za silo nudile tudi ležišče.

»Pa smo doma!« je dejal Miha in pogledal molčeča fanta. Nekam opravičujoče jima je dejal: »S tem se bosta morala sprijazniti. Ti, Ivan, si mislil, da imam tu hišo, kot si je vajen videti v naših krajih. O ja, tudi take hiše so v Ameriki! V velikih mestih so tako visoke, da bi se vama zvrtele v glavi, če bi jih samo od spodaj pogledala, a če bi stala na vrhu, bi se vama zvrtele, kot bi bila pijana.«

Fanta sta stala in od usoplosti nista mogla spregovoriti niti besede. Ivan je bil še bolj razočaran kakor Martin, kajti v njem, v njegovi notranjosti je bilo več mehkoobe in več sanj. Martinova prva misel je bila:

»To je torej hiša? Je mar v tej hiši zaslužek teh dolgih let, je to vse, kar si je Miha pridobil?«

»Ubogi Miha,« je čustvoval Ivan z bratranecem, »kako mu mora biti hudo, ker nima drugega kot to borno kolibo.«

Miha se je sukal okoli ognjišča in pristanvil kotliček s čajem, potem pa je vzel iz zaboja pisan krožnik in narezal salamo in kruh. Oboje je postavil na mizo in ponudil fantoma, naj prigrizneta.

Neka čudna pobitost se je zgostila po prostoru in odsevala na Martinovem in in Ivanovem obrazu. Miha se je naredil, kot bi ničesar ne opazil, ko pa je postavil kotliček na mizo in z zajemalko nalil čaj v skodelice, se je prisiljeno nasmehnil. Glas mu je rahlo trepetal, ko je spregovoril:

»Ni vama všeč, kar vidita, kajne? Tudi meni ni! Vendar, saj ne bom ostal tu za zmeraj. Še dve leti bom garal, potem pa se bom vrnil domov. Denar nosim v banko, od ust si pritrugujem, vsak dolar skrbno shranim, kajti, ko se bom vrnil domov, si bom sezidal hišico; takšna bo kot iz skatlice. Na vso to umazanijo in bedo tukaj bom pozabil! Zdaj pa, zdaj pač ni prav nič pomembno, kakšen hodim, kje spim in kako stanujem. Pomembno je, da se moj

kupček dolarjev v banki večja, s tem pa raste tudi moja hiška. Vrt bom imel in rože v njem. Tukaj je sama puščoba, pusta, steptana planjava in prah. Črn premogov prah, ki se zajeda v nosnice in pljuča. Komaj čakam, da bom po dolgih letih spet zagledal zelene travnike in doline našega kraja. Potem,« je nekam sramežljivo in obotavljaje se pristavil, »potem pa bom poiskal ženo, dobro, pošteno Slovenko.« Obraz se mu je razjasnil, ko je dodal: »Tako bova živela kakor v raj!«

Martinov obraz se je nehotе razpotegnil v rahlo posmehljiv izraz, ki je hitro izginil, vendar ne dovolj hitro, da bi ušel Mihovim očem. Potrto je pripomnil:

»Vidva sta še mlada. Nista še okusila samote. Ne vesta, kako grozne so noči, ko se zbudiš, strmiš v temo in se zdiš samemu sebi čisto odveč, popolnoma izgubljen. Žive besedo. Nikogar ni, ki bi mu bilo mar, ali se zjutraj prikažeš na delo ali ne. Če ne boš prišel, ti bodo odtrgali pri zaslužku ali pa ti bodo takoj pokazali vrata. Kamor se obrneš, si sam. Hrepeniš po človeku, ki bi ti dal prijazno besedo, ljubezniv nasmech, pa ga ni! No, kaj bi razlagal, pred vama je pot odprta in marsikaj bosta spoznala na tej poti.«

Fantoma se je posrečilo skriti svoje razočaranje nad surovo resničnostjo, ki se jima je prikazala v bedni kolibi in v utrujenem Mihi in Martinu ga je vprašal:

»Če bova dobila delo v rudniku, ali bo vsaj delo plačano tako, da se nama bo vredno mučiti?«

Miha je dolgo molče gledal vanj, potem pa je odgovoril:

»Ko bi bilo delo v rudniku plačano po tem, kolikor se znoja izcedi iz človeka, potem bi si nihče od rudarjev ne iskal lažjega kruha in tudi stavk bi ne bilo. Mene vseh petnajst let drži pokonci upanje, da se bom vrnil v svoj rodni kraj in šele tam zaživel kot človek. Petnajst let se je vlekle po polževo, toda zdaj bo šlo hitreje. Tu bosta vidva, nič več me ne bo morila samota, skupaj bomo, in dve leti bosta naglo minili.«

V mislih že vidim tisti srečni dan, ko se bom vkrcal na ladjo in še srečnejši čas, ko bom spet stopil na domača tla. In kadar se bosta vrnila domov vidva, vaju bom sprejel v svoji hiši in vaju pogostil, kakor da sta mi brata. Domov me žene, fanta, domov...«

Na čas, ki sta ga s prijateljem Ivanom preživela v rudniku, se je Martin še dolgo let potem spominjal kot na hude, moraste sanje.

Včasih sta morala kopati premog kleče, bili pa so rovi, kjer so rudarji skoraj leže kopali in se tako izmučili, da so se iz jame vračali brez vsake moči.

Tudi Ivan in Martin sta prihajala iz jame tako utrujena, da sprva nista mogla niti spati. Vsaka mišica, vse kosti, vse je bilo razbolelo. Ko sta pretegovala roke in pri tem stokala, je Miha kimal z glavo:

»Tako, fanta! Zdaj okušaata knapov kruh in vesta, da je kruh resnično treba spoštovati, saj je plačilo za naše trdo delo. Moje trpljenje se bo kmalu končalo, vajino pa se šele začneja...«

Težaško delo v globini zemlje je fanta utrujalo in jima jemalo pogum. Opazovala sta druge rudarje in spoznala, da so mnogi izmed njih iskali izhod iz svoje stiske v

pijači. Pili so skrivaj in preplačevali peklenko brozgo s krvavo prisluženim denarjem. V jamo so se vračali kakor pogubljeni, ki vedo, da gredo v človeški pekel, pa nimajo več volje, da bi se dvignili, saj jim je voljo izpila ne samo jama, ampak še bolj skrivno pijančevanje.

Nečo, ko je Miha imel nočni kop, onadva pa sta se vrnila z dnevnega, sta utrujeno sedela v kolibi in niti luči nista prižgala.

»Se ti ne zdi, Ivan, da je postalo najino življenje prava peklenška zadeva?« je vprašal Martin.

»Takega življenja si resnično nisem predstavljal. Kadar pogledam Miha, se mi zdi, da vidim samega sebe, kakšen bom čez petnajst let. Koščen, udrtih lic in z eno samo željo, da bi se vrnil domov, med svoje ljudi, kjer bi vsaj včasih srečal vesele in prijazne ljudi. In ob tem premišljevanju me navda strah. In Miha celo upa, da se bo tam srečno oženil. Zgaran, kakršen je...«

»Pa misliš takole nadaljevati? Nimaš želje, da bi odšel od tod, preden bo prepozno?« ga je vprašal Martin. Še preden mu je Ivan utegnil odgovoriti, je Martin dodal: »Ivan, predrago aro daješ za tisto srečo, ki si jo obetaš, ko se boš vrnil. Nobena ženska na svetu ni vredna tolikšnega trpljenja, kolikor sva si ga midva naprtila.«

»Aha,« je naglo pomislil Ivan, »torej je le bila ženska vmes pri njegovem odhodu v Ameriko. Doslej se ni še izdal, zakaj je odšel od doma. Končno, dokler mi sam ne bo povedal, ne bom sili vanj z vprašanji.«

Pogledal je Martina, ki si je prižigal cigareto in opazil je, da se mu trese roka. Nehote se mu je zasmilil, ko se je spomnil, kakšen korenjak je bil ob vstopu na ameriška tla. Po letu dni dela v jami pa se mu ob prižiganju cigarete trese roka.

»Ne vem, kakšne izkušnje imaš z ženskami ti, Martin, a jaz doslej nisem poznal nobene druge ženske, saj sem bil na svoje dekline ves nor.«

»Pa te je norost minila?« je z rahlim kancem posmehljivosti v glasu vprašal Martin.

Obotavljaje je odgovoril Ivan:

»Ali ni žalostno? Morda sem le preveč utrujen, toda tista neodjenljiva, nora želja, da bi spet videl in objel svoje dekline, me je minila. Če bi mi bil kdaj kdo dejal: prišel bo čas, da ti niti za to, kar imaš najraje, ne bo več mar, bi dejal, da je lažnivec.«

Vidiš, Martin, kadar dobim njeno pismo, se mi ne prikaže pred očmi njen obraz, ki se mi je vendar zdel najlepši na svetu. Pomisli, namesto njenega obraza vidim v mislih našo lepo vas. Ko sem odhajal, je zorela pšenica. Prikaže se mi Lukeževa gostilna, kamor smo ob nedeljah zahajali fantje. Dišalo je po pečenicah in zelju, na mizi pa je bil rahel črn hruh. Privoščil si si kozarček dobrega vina, pol pečenice in zelje, pa si bil ves blažen. Počutil si se tako domače in lepo. Kadar je stari Terbar prišepal s harmoniko, fant moj, saj ni, da bi govoril! Plesali smo, da je dekletom zmanjkovalo sape, ob prešernem vriskanju smo dvigali dekleta visoko pod strop, da so njihova krila kar frfotala.

Jaz, bedak, pa sem jo pobral v Ameriko! Zdaj, ko v neznosni vročini klečim v jami in mi pot curkoma lije po obrazu, sem spoznal, da mi kljub trpljenju v jami za tako majhen zaslužek nikoli ne bo mogoče pridobiti toliko premoženja, da bi me dekletov oče sprejel za zeta. Jama mi bo

izpila moči in ves moj trud, vse moje želje bodo zaman.«

Ivanov glas je bil zagrenjen, Martin pa ga je izkušal:

»Kaj, ko bi se vrnila? Toliko denarja imava, da bi bilo za pot. Vožnja v podpalubju ni preveč draga.«

Martin s tem vprašanjem ni resno mislil, kajti sam zase je vedel, da bi raje kamenje tolkel na cesti kot pa, da bi se ponižno vrnil v domačo vas. Bil je presenečen, kajti niti v sanjah bi ne verjel, da bi se mogel njegov tovariš tako razburiti.

»Jaz, da bi se vrnil?« je poskočil Ivan. »Nikoli, dokler se ne izkopljem iz bede! Naj me ta prekleta dežela muči kakor hoče, ne bom popustil, dokler bom imel kaj moči. Da bi se mi domači smejali? Ne, tega pa ne! Dejali bi: siromak je bil in siromak se je vrnil. Nikoli jim ne bom naredil tega veselja!«

»Tudi če izgubiš dekline?« je hotel vedeti Martin.

»Če se bom vrnil brez premoženja, jo bom tako ali tako izbubil,« je kratko dejal Ivan. Pogledal je Martina in ga vprašal: »Pa ti, se boš vrnil? Kmetijo imate doma in sprejeti te bodo kot izgubljenega sina.«

»In zaklali pitano tele!« se je jedko posmehnil Martin. »Ne, ne bom se vrnil,« je dodal. »Mene ne čaka doma dekline, kot čaka tebe. Ničesar me ne veže, razen tisto, o čemer si malo prej govoril.«

Strahovito domotožje pa me muči. Kadar se spomnim na lastovke, ki gnezdiijo nad hišnimi vrati našega doma, me stisne, da bi zastokal. Včasih mi zazvenijo v ušesih pesmi, ki smo jih zvečer peli fantje na vasi. Kamor si se obrnil, si našel domač obraz. Pogrešam pesmi in šale, ki smo jih uganjali fantje. Tu nimava nobenega prijatelja, razen Miha. Iz vseh mogočih dežel so prišli sem za zaslužkom. Poljaki, Čehi, Bosanci, Hrvatje, celo Ukrajinci. V vseh je bila ena sama želja: uspeti in zaslužiti denar. Zdi se mi, kot bi pred nami vsemi plapolala zastava, na kateri je z velikim črkami zapisano: Uspeh – Denar – Denar!

In vendar, koliko je teh, ki se jim bo resnično posrečilo uresničiti te svoje želje? Kopljemo in rijemo v jamah kot krti. Svoje moči puščamo v teh nenasnih pošastih; ljudi žro, njihovo zdravje in njihov sok iz telesa. Pokrajina tod okoli je že sama taka, da ti jemlje veselje do življenja. Nikjer ni zelenih gričev, nikjer senčnih gozdov, nikjer polj in travnikov. Sama postrana pustinja, rjavo črna izsušena zemlja, ki skriva premog...«

za mlade

po srcu.

Predstavljamo vam pesnika NIKA GRAFENAUERJA

Pesnika Nika Grafenauerja prav gotovo vsi dobro poznate. Marsikdo se je navdušil in se še navdušuje nad njegovimi pesmimi iz knjig Pedenjped, Kaj je na koncu sveta, Avtozaver, Abece-da, Kaj ima sonce najraje in Nebotičniki, sedite. V njih prevladujejo iskri-ve in domišljijško razgibane pesniške predstave, ki vam še posebej ugajajo.

Pesnik je že zgodaj izgubil starše, tako da je večidel vojne preživel pri tujih ljudeh, kasneje pa so prevzele skrb zanj starejše sestre. Svojo mladost je preživel v Dvorski vasi pri Velikih Laščah in tako spoznal trdo kmečko življenje. Potem je končal učiteljske in filozofsko fakulteto, danes pa je urednik knjižni zbirke za otroke v založbi Mladinska knjiga.

Pesem, ki jo je izbral za vas, nam duhovito predstavi ušesa, kakšna so in kaj vse počnejo. Le prebrati jo je treba, lahko tudi na glas, da jo bodo slišala tudi ušesa, vaša, seveda. Mogoče si bodo celo kaj zapomnila.

UŠESA

Ušesa so kamrica sluha.
Lahko so zelo poslušna,
lahko so gluha,
ali pa le naglušna.

Tista najbolj zvedava
ne preslišijo nikdar ničesar.
Kot kakšna prisluskovalna naprava
vlečejo vse na ušesa.

Včasih v ušesih zvoni,
da odmeva po celi glavi.
Takrat se glava jezi,
ker zvončka nihče ne popravi.

Če si počitka želijo,
ušesa ne ležejo spat,
samo na ušesih sedijo
in ne odpirajo vrat.

V ušesnih veččinah veljajo
za čudo nad vsemi čudesi
taka ušesa, ki znajo
striči z ušesi.

Le nekaj ne gre in ne gre
ušesom v glavo:
zakaj se jim vsi smeje,
če slišijo rasti travo!

cmoka, tretji grdo gleda, peti sam s seboj govori, šesti veliko pojé. Ne poslušati ne gledati jih ne morem več.«

»Hišica je premajhna in nič več ne moremo vsi v njej živeti. Pojdite po svetu in se izučite obrti. K zidarjem naj gre moj prvi brat, moj drugi brat naj gre k mizarjem, tretji za tesarja, četrti za ključavničarja, peti za kleparja, šesti za pleskarja. Ko se izučite, se vrnite in sezidajte sedem hiš, za vsakega eno.«

Ela Peroci

SEDEM BRATOV

V hišici, ki je imela eno samo sobo, je živelo sedem bratov. Vsak je imel svojo posteljo, svoj stol, svojo žlico, mizo in skledo pa so imeli eno samo.

Skupno so obdelovali njivo, a pri hišnem delu so se lepo vrstili. Vsak dan je drugi postiljal, tretji pometal, četrti nasekal drv, peti kupal, šesti posodo pomival, sedmi nogavice sebi in svojim bratom zakrpal. Ob večerih, ko je luna sijala, so šli na vas in zapeli tako lepo, da so dekleta prisluhnila in v kamricah okna odpirala.

Dolgo so živeli v slogi in ljubezni. Najstarejši brat pa je začel razmišljati sam pri sebi:

»Naveličal sem se svojih bratov. Prvi v spanju smrči, drugi pri jedi

Bratje so vzeli vsak svojo posteljo, stol in žlico in odšli v mesto. Ostala je le njegova postelja ob steni, sredi hiše miza, na mizi skleda in ob njej ena sama žlica.

Sam si je kupal, sam je jedel in sam v hiši spal. Dnevi so bili dolgi, zvečer pa, ko je odšel na vas, je njegovo pesem odnesel veter, da je ni slišalo nobeno dekle.

Spoznal je, da je samemu težko.

»Moji bratje se bodo vrnili,« se je tolažil, a jih je čakal zaman. Ostali so v mestu, se izučili in si postavili hiše. Vsi so se oženili in imeli so mnogo otrok. V njihovih hišah je bilo veliko postelj, veliko stolov in veliko žlic ob skledi in od jutra do večera so jih razveseljevali otroci. Sedmi, najstarejši brat, pa je v samoti ostarel in umrl.

Skupaj sta šla dalje. Ko nekaj časa tako hodita, srečata volka. Ta jima je rekel:

»Tudi jaz grem z vama, zakaj če vaju dobi medved, vaju zdrobi, jaz pa sem močan in tudi medveda premagam.«

Šli so torej skupaj. Pes in mačka sta imela volka seveda v čisljih, ker se je bahal s svojo močjo.

Ko nekaj časa hodijo, jim pride medved nasproti. Ko zagleda volk medveda, takoj zbeži. Pes je sicer malo zalajal, a jo je popihal tudi on. Le mačka je ostala na svojem mestu in ostro gledala medveda v oči. Ko je medved videl tako majhno žival s tako žarečimi očmi, mu je upadel ves pogum. Mislil si je, da mora biti zelo močna in zvita žival, sicer bi se mu ne upala ustavljalati.

Samohvala je znamenje praznote.

Večkrat je pogum boljši od moči.

Zapisal F. Štingl

Milena Batič

PRVI MAJ

Prvi maj
so prve ptice,
ki se vračajo domov,
da spet v dobrem
starem gnezdu
izvalijo zarod nov.

Prvi maj
je prvi žarek,
ki je zjutraj posijal,
da na spečem licu fantka
bi se malo poigral.

Prvi maj
je nežna bilka,
ki k svetlobi si želi,
prvi maj je dež pomladi,
ki oživlja vse stvari.

Prvi maj
je tudi veter,
južni veter, ki zajel
s svojo pesmijo ves svet je,
vsakdo jo bo z njim zapel.

In morda zato prav danes
sije sonce bolj svetlo
in morda zato prav danes
vsem ljudem je bolj toplo.

Ta čudežni svet narave

Ob poplavi majskih cvetov imajo žuželke, njihovi obiskovalci in oprasevalci, veliko dela. Cvetoče livade napolnjuje brenčanje čebel in čmrljev, medtem ko znajo pisani metulji svoj posel opravljati neslišno. Najbolj pridne so seveda čebele, ki so tako obložene s polnimi koški rumenega cvetnega prahu, da se komaj vračajo v domači panj. Kljub veliki delovni vne mi pa vlada v panju čudno vznemirjenje: pričakujejo rojstvo mladih matic. Vendar stara in še krepka matica navadno ne dočaka tega trenutka. Odločila se je, da bo skupaj s precejšnjim delom čebel zapustila panj in ustanovila novega – pravimo, da čebele roji-

jo. Ko se rodi prva mlada matica, ji nagon veleva, da najprej pomori vse še nerojene sestre. Nato sama zasede prestol pobegle matere ter se loti obnove starega in oslabiljenega panja.

Stane Peterlin

Manica Komanova

UGANKE

*S police na polico,
iz vrečke na stolico,
v lonec, na štruco –
samo ne pred muco.*

*Urnih nog sem, bistra, zvita,
putk sem lačna, nikdar sita,
plašček moj rjavordeči
lovcem je zelo povšeči.*

*Cvet zlatorumen,
glas mil, pritajen;
ko se oglasi,
nam pomlad zbudi.*

*Skromna, neznatna
se skrivam v travi.
Po môči pa zrastem
čez noč za dve glavi.*

*Ozke, preozke stezice
kar po zraku drže,
važne; prevažne novice
po njih hite.*

PES, MAČKA IN VOLK

Mačka se je postarala. Ker ni mogla več loviti miši, so jo spodili od hiše. Šla je torej po svetu. Ko je hodila nekaj časa, je srečala psa. Ta ji je rekel:

»Kam greš tako sama? Ti si stara in slaba, jaz pa še močan; počakaj, grem s teboj.«

šim

liska

trobentica

gob

avfoziq

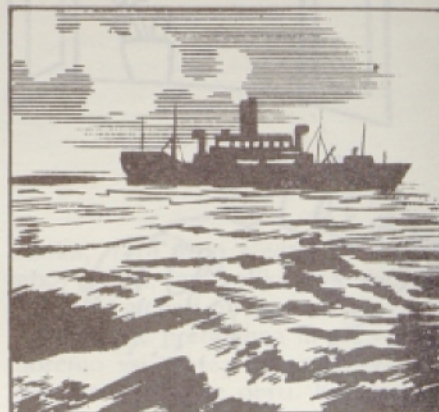
skozi ameriško džunglo

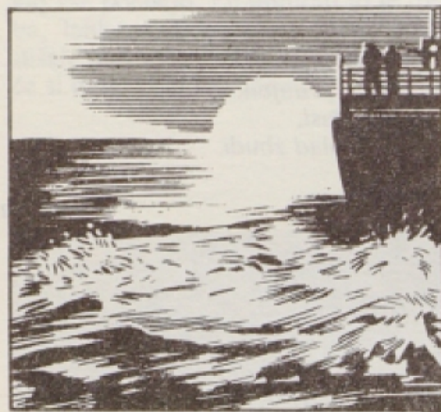
73. »Niagara« je odplula iz Le Havra v Franciji. Bila je stara, ne prevelika ladja, ki je večinoma prevažala izseljence v Ameriko. Potniki v podpalubju so bili večinoma iz slovanskih dežel – Poljaki, Slovaki, Čehi, Hrvati, Slovenci in Bosanci, med njimi je bilo tudi nekaj Židov, Grkov, Turkov, Nemcev in Italijanov z avstrijskega ozemlja. Veliko je bilo mladih fantov. Nekoliko starejši možje so imeli s seboj tudi žene in otroke. Nekateri so bili oblečeni v svoje slikovite narodne noše. Vsi so z velikimi upi in s strahom odhajali v obljubljeno deželo.

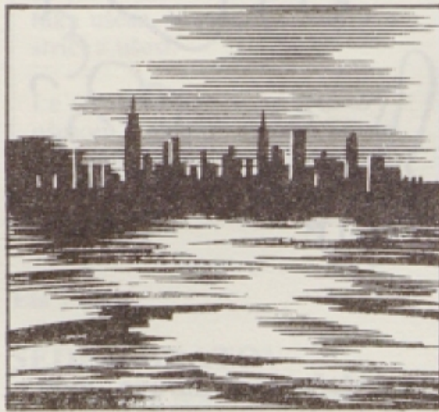
74. Peter Molek in Lojze sta bila edina Slovenca, ki nista potovala v podpalubju. Molek se je bal za svoje zdravje in je kupil vozovnico drugega razreda. Lojzetov oče je v svojem ponosu prav tako vztrajal, da se mora tudi Lojze peljati v drugem razredu. Primaknil je še nekaj denarja, da sta lahko s Petrom Molkom zasedla tesno kabino. Lojze je obsedel na eni izmed postelj. Nejasno se je zavedal vseh dogodkov, ki so se zavrteli okrog njega v zadnjih dneh. Pred seboj je videl objokani materin obraz, strogi očetov pogled in preplašene oči mlajših bratov in sester.

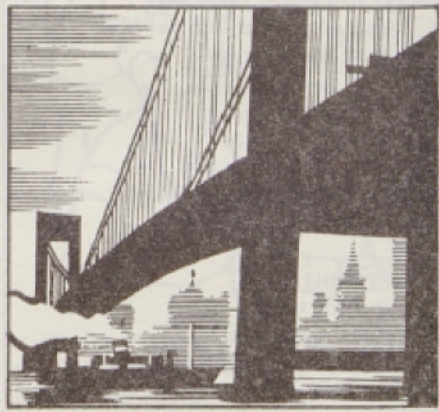
75. Pot od Ljubljane do Le Havra je Lojze prevozil v nekakšni otopelosti. Čutil je samo zibanje vlaka, na bežečo zimsko pokrajino onkraj okenc je strmел brez zanimanja. Niti sprevodnikovo vpitje imen postaj ga ni moglo prebuditi. Ko se je ladja odtrgala od pomola, ga je prevzel čuden občutek tesnobe. Pomislil je na dom, na rojstno vas, na Janka Radina. V mislih je še enkrat preletel dogodke, ki so tako usodno vplivali na njegovo usodo. Potem se je znova pogreznil v otopelost.

76. »Niagara« je zaplula v ocean. Razburjenje, ki je zajelo ladjo, je tudi Lojzeta potegnilo na krov. Zastrmel se je v brezkončno vodno gladino in preplaval ga je neznan občutek sreče. Širina oceana se mu je zdela kot obljuba. Gledal je brazde, ki jih je puščala za sabo ladja, občudoval igro valov. Zdaj sta se s Petrom Molkom veliko pogovarjala. Ure in ure je Peter učil Lojzeta izgovorjave ameriških besed, mu razlagal njihov pomen. Po dolgih dneh vožnje so se bližali New Yorku.

77. Dan, preden, so pripluli v newyorško pristanišče, je Peter rekel: »You'll be all right in America, even if it is a jungle.« Lojze je le približno razumel, kar mu je hotel povedati, zato je Peter dodal: »Ti greš v Ameriko iskat pustolovščin, zato te Amerika ne more razočarati.« Lojze je molčal. Nenadoma se je zavedel, da je povsem nehal misliti na dom in na stvari iz domovine. 30. decembra 1913 zjutraj je »Niagara« plula mimo kipa Svobode. Lojze je strmел v silne zgradbe Manhattan. Telo mu je spreletel drget.

78. V podpalubju je završalo. Ljudje so vzklikali v najrazličnejših jezikih, jokali in dvigovali roke. Prerivali so se k ograji, da bi videli obalo dežele, ki jih je zvonila iz domovine. »Niagara« je rezko zabrlizgala ladji pred njo, naj se umakne. Njen brlzig je segel Lojzetu v srce in najraje bi kriknil in zavriškal na ves glas. Usidrali so se na East Riverju. Hrumenje velemeta je zamolklo trkalo na njihova ušesa. Lojze je zagledal veliki lok brooklynskega mostu. Ogromen in veličasten se je bočil nad ladjami, ki so plule pod njim. Tudi most se mu je zazdel kot obljuba.

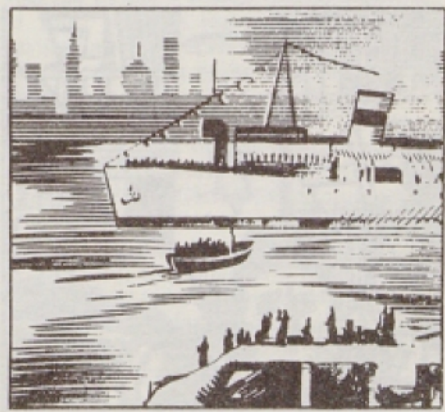
79. Velik čoln je udaril ob bok ladje. Lojze je vedel, da bodo zdaj prepeljali vse priseljnence na Ellis Island, kjer so imeli urejeno posebno pregledno postajo. Uradniki Združenih držav so tu pregledovali dokumente priseljencev, zdravniki pa so ugotavljali njihovo zdravje. Kdor je imel pomanjkljive dokumente ali je bil bolan, se je moral vrniti.

Lojze je pisal Stevu Radinu, Jankovemu bratu, da bo prišel v Ameriko. Opisal mu je tudi bratovo smrt. Upal je, da mu bo Steve pomagal pri prvih korakih v novem svetu.

80. Ko so se izkrcali na Ellis Islandu, je Lojze dobil Stevovo brzojavko, da bo prišel naslednje popoldne ponj, če se bo vse dobro izteklo.

Dan, ki ga je preživel na otoku, je bil neskončen. Med priseljenci so začele krožiti različne, zastrašujoče novice. Lojze je trepetal ob misli, da bi moral nazaj. Od časa do časa je otipal petindvajset dolarjev, ki mu jih je mati zašila v podlogo suknjiča, zakaj vsak, ki je hotel stopiti na ameriška tla, je moral imeti pri sebi to najnižjo vsoto denarja. Begala pa ga je tudi misel, da bi lahko zbolel, potem bi moral ostati v karanteni na otoku.

81. Prvo noč v Združenih državah je Lojze preživel s stotinami drugih priseljencev v ogromni dvorani z vrstami tesnih železnih in platnenih ležišč, ki so bila postavljena v štiri rede visoko. Dobil je ležišče v najvišjem redu. Drugi so imeli s seboj posteljnino, Lojze pa ni imel ničesar. Nekdo mu je vrgel odejo, toda bila je tanka, da bi ga ubranila pred strupenim mrazom, ki je prihajal skozi odprta okna. Vso noč se je tresel in prisluškoval smrčanju in krikom v spanju in sanjskim samogovorom v vseh evropskih jezikih.

82. Pozno popoldne na zadnji dan leta 1913 so Lojzeta pregledali. Uradnik je mrko in togo sedel za visokim pultom. Govoril je presenetljivo mešanico vseh slovanskih jezikov. Vprašanja so kar deževala: Kdaj in kje je rojen? Vera? Narodnost? Ali je slaboumen? Ali je zločinec? Zakaj je prišel v Združene države? Nato je moral pokazati, da ima resnično petindvajset dolarjev. Še zadnje vprašanje:

»Kdo je ta Steve Radin, ki čaka na vas?«
Lojze je povedal, da je to brat umrlega prijatelja. Pisar, ki je sedel nedaleč od uradnika, mu je pomignil, naj sede na dolgo klopo ob zidu.

83. Začelo se je mračiti. Lojze je moral čakati, da so izprašali še vso dolgo vrsto priseljencev, šele nato so poklicali Steva. V angleščini so ga prosili, naj izpriča svoje sorodstvo z Lojzetom. Steve je odgovoril, da sploh nista v sorodstvu.

Uradnik je začel vpiti na Lojzeta v svoji čudni zlobudravščini in Lojze je dojel, samo eno. Poslali ga bodo nazaj v domovino, kajti v Ameriki ni prostora za lažnivce. Le s težavo sta Steve in Lojze pojasnila uradniku, da gre za pomoto. Nazadnje je ta le zamahnil z roko, kar je pomenilo, da sme stopiti na ameriška tla.

84. Steve je pobral Lojzetov kovček in Lojze mu je zmeden sledil. V svoji vznemirjenosti se je komaj spomnil, da se mora posloviti od Petra Molka, ki je odhajal v Pensilvanijo. Kolena so se mu šibila in sram ga je bilo, ker ga je ameriški uradnik ozmerjal z lažnivcem.

Vkrcala sta se na parnik, ki je vozil proti Batteryju. Lojze je gledal bele pene, ki so hitele proti obali, in se živčno nasmehnil. Steve ga je začudeno gledal. Potem se mu je nasmehnil še on.

Lojze je olajšano zavzdihnil. Bil je v New Yorku, v Ameriki.

skozi ameriško džunglo

85. Med prevozom je Lojze povedal Štefanu o demonstracijah, v katerih je padel njegov brat Janko.

»Bral sem v Narodnem glasu,« je rekel Štefan in hladno, skoraj brezbržno pristavil: »Strašno je moralo biti, ko so tako streljali na neoboroženo množico.« Lojze je osupel poslušal njegove besede. Zdelo se mu je nenaravno, da ga bratova smrt tako malo prizadene. Nenadoma pa ga je prijetno prišinila misel, da je vse to že daleč za njim.

86. Bila je že noč, ko je parnik pristal na Manhattanu. Nebotičniki so žareli s tisočeriimi lučmi. Štefan se je smehljal začudnemu Lojzetovemu izrazu.

Stopila sta vzdolž Broadwaya. Po cestah so se gnetli ljudje, ki so se vračali domov. Nenadoma je Lojze obstal, na uho mu je udaril nenavaden šum.

»Subway,« mu je pojasnil Štefan. »Podzemna železnica.«

To je bilo nekaj novega. Peter Molek je ni nikoli omenil. Nekaj ulic dlje so gruče ljudi po stopnicah izginjali v odprtini, ki je vodila k podzemni železnici.

87. Lojze je napeto vlekkel na ušesa glasove ljudi, ki so se pogovarjali. Le kdaj pa kdaj je razumel besedico »all right«. Potem se je začel ozirati po visokih stavbah, Štefan mu je pripovedoval njihova imena. Število vtisov je bilo tolikšno, da so mu za nekaj časa ohromeli možgani.

Štefan ga je potegnil za sabo v hrvaško pivnico, kjer sta naročila večerjo. »Danes je silvestrov večer, tako kot ga praznujejo v New Yorku, ga ne praznujejo nikjer na svetu!« je pribil. Med večerjo mu je še pripovedoval o svojem prihodu v Ameriko. Čeprav jih ni imel še dvajset, je Štefan čutil, da ni več nekdanji zelenec.

88. Spet sta bila zunaj sredi hrumeče množice, ki se je zlivala na vse strani. Po cestah so vozile kočije. Pod nogami so pokale pasje bombice. Obšla sta pivnice na Park Rowu in Lojze se je čudil velikim, bleščečim dvoranam, kjer so stregli natakarji v snežnobelih suknjičih. Česa takega ni bilo v domovini.

S cestno železnico sta se odpeljala v drugi konec mesta, kjer je Lojze pri nekem Židu kupil novo obleko za petnajst dolarjev.

»Sedaj ste pravi Američan,« mu je zagotovil Žid in Lojze se je še dolgo potem zadovoljno ogledoval v razsvetljenih izložbah.

89. Ko sta šla skozi židovsko četrt, je Lojze na vozičku zagledal banane. Zaželel si jih je in Štefan jih je kupil cel kup. Lojze je ugrizil v lupino in se skremžil.

»Olupi jo,« je smeje se ukazal štefan, »ali ne vidiš, da je koža, zelenec neumni.« Zdrav krohot je napolnil pivnico na Flushingu, gospodar je bil Slovenec in tudi gostje so bili večinoma Slovenci. Štefan je hotel že prvi večer razkazati Lojzetu ves New York, želel je, da bi že takoj občutil pravo ameriško življenje in peljal ga je na domačo zabavo k gostilničarjevi družini.

90. Ko sta prišla, je pravkar udarilo polnoč in zbrana družba se je veselo objemala in poljubljala. Veselo so ju sprejeli in se smejali zgodbi o neolupljeni banani. Med gosti je bil tudi urednik Narodnega glasa, ki je prosil Lojzeta, naj mu kaj pove o dogodkih v Ljubljani.

»Ali ne bi mogli tega napisati,« je rekel takoj nato, Štefan, ki jima je prisluhnil, je rekel: »Če zna fant pisati, ali mu ne bi mogli preskrbeti kakega dela?«

»Bomo videli,« je rekel urednik in dodal: »Oglasite se pri meni v pisarni in prinesite zgodbo s seboj!«

Jezik nas druži

Pripovedujem naprej zgodbo o jeziku in jezikih, napeto zgodbo, pri kateri se ves čas zavestno in hkrati podzavestno uveljavljata dve sili, družilna in ločevalna, sredotežna in sredobežna.

Iz zgodbe o zidavi babilonskega stolpa v prisposodbi zvemo, kako se je dotlej složna človeška družina razšla na vse vetrove in se s tem obsodila na toliko jezikov, kolikor je bilo rodov.

Dokler je bilo ljudi na svetu tako malo, da so lahko živeli kot samotni otočki in otoki vsak zase, vsak sam sebi zadosten in neodvisen od drugih, so bili jeziki nekakšne osebne izkaznice: če govoriš po naše, si naš, drugače si tujec in ne sodiš v naš krog, v naš rod, v našo družino.

Kolikor bolj pa so se ljudje množili, toliko teže je bilo najti za vse ugoden prostor na soncu, ne da bi bili blizu skupaj predstavniki tujih, sovražnih si rodov, toliko bolj je po sili razmer prevladovala strpnost in želja po mirnem sožitju. Ta je rasla iz spoznanja, da ima vsak človek, vsak rod posebne prednosti v svojem naravnem okolju, eden paše in črede, drug rodovitna tla za žito in sadje, tretji gozdove, polne divjadi, četrti vode, polne rib. Iz tega se je rodila koristna menjalna trgovina, ki je niti različni jeziki in rodovna nasprotnost niso mogli ustaviti.

In kolikor močnejša je bila menjalna trgovina, ki se je od pridelkov in naravnega bogastva razširila tudi na izdelke, toliko več medjezikovnih, se pravi medrodovnih srečanj in stikov je moralo biti. Takim mirnim povezavam in mostovom so se kajpak vsak čas pridružila tudi nasilna dejanja: osvajalni pohodi, zasedbe rodovitnejših ozemelj (saj je sosedova hruška zmeraj bolj sladka), prostovoljna in prisilna preseljevanja rodov in ljudstev, skratka: dotlej bolj ali manj ločeni rodovni in jezikovni otoki so se začeli marsikje spreminjati v dokaj nepregledno mešanico, v kateri je poskušala družilno vlogo za sporazumevanje opravljati latinščina, ki je bila najprej jezik osvajalca, potem pa po sili razmer jezik vseh odgovornih za večjo gospodarsko in siceršnjo povezavo med posameznimi rodovi in pokrajinami.

Tako vlogo je v novejšem času za Evropo prevzela francoščina, ki se je spremenila v tako imenovani diplomatski jezik, obenem pa so se čedalje bolj čutile težnje po sorodstvenih vezeh med rodovi, dokler se ni to izraziteje pokazalo z izrecnim poudarkom na posameznih jezikih, ki so si v šesnajstem stoletju kar zapovrstjo priborili priznanje in napravili zrelostne preizkušnje z izdajo prvih pomembnejših knjig v domačih, ljudskih jezikih, ne več latinščini in francoščini.

Jezik je tako še naprej ostajal ali pa je spet postajal svojevrstna osebna izkaznica, dostikrat samo znamenje prijateljstva in sodelovanja, še večkrat pa predmet narodnega ponosa, saj so posamezna dela, napisana v domačih jezikih, pričala o moči človeškega duha, s tem pa nova spoznanja in dogajanja – zlasti še s prevodi takih del – prenašala tudi drugam.

Tako novejši živahnejši duhovni menjalni trgovini se je pridružila še novejša tehnika, ki je nekdanje medrodovne navade in razvade lahko prenesla na širša, svetovna področja. Pri tem je zlasti Evropa zaradi velikega napredka odločno prestopila svoje bregove in pljusnila tudi na druge celine. Tako so nastale evropske podružnice ali kolonije po vsem svetu. Pri tem je bila močna zlasti Anglija in tako se je angleščina čedalje bolj uveljavljala tudi kot svetovni jezik sporazumevanja.

Med nepreglednimi množicami jezikov na afriškem, azijskem, ameriškem in avstralskem področju so se torej – razen na arabskem, indijskem, kitajskem in japonskem območju – bolj ali manj nasilno uveljavili evropski jeziki in tako stanje imamo še danes. Ponekod, na primer v Južni in Severni Ameriki, je jezik prišlecev v celoti zmagal in spodrnil jezike prvotnih prebivalcev, drugod, na primer v Afriki, se pa ob uradni francoščini ali angleščini čedalje močneje uveljavljajo jeziki domačinov, ki se pravzaprav še zdaj prebujajo v vsestransko pomlad narodov.

Čeprav namreč sprevidevamo marsikakšno prednost enega samega jezika za sporazumevanje po vsem svetu, tudi vemo, da je ravno jezik tako osebna in zasebna last in hkrati najzlahtnejši sad celotne duhovne in telesne osebnosti, da se nam spreminja v največjo in nepreklicno dediščino in v nosilca čustvenega in miselnega bogastva, zajetega skozi dolga stoletja, da ga ne more odtehtati nobena gospodarska korist ali morebitno lažje sporazumevanje.

Rajši se naučimo dveh tujih jezikov, rajši celo treh, kakor da bi morali zatajiti, pozabiti ali zbrisati z obličja zemlje svojo materinščino. V materinščini je ne le čustvena sestavina prve besede, prvega koraka v človeški družbi, v nji je tudi skrivnost človekove izrazne moči, človekove osebnosti, ki presega vse druge vidike.

Celovška založba Heyn je v sodelovanju s celovško univerzo izdala dvojezično antologijo sodobne slovenske lirike z naslovom **NA ZELENI STREHI VETRA**. Izbor iz del 24 sodobnih slovenskih pesnikov iz Slovenije, Trsta in s Koroške je opravil prof. Boris Paternu, ki je antologiji napisal tudi spremno besedo. Gre za najboljše in najpomembnejšo dvojezično zbirko besedil povojnega časa. Avtorji od Mateja Bora do Cirila Zlobca so zastopani z več kot 75 pesmimi, ki so jih iz slovenščine prevedli izbrani prevajalci. Knjiga vključuje tudi kratke življenjepise pesnikov in bibliografije njihovih del, ki jih je sestavila Danijela Sedej, krasijo pa jo grafike Valentina Omana.

Ob prvi obletnici smrti znanega koroškega skladatelja Pavleta Kernjaka je izšla zbirka njegovih pesmi pod naslovom **ROŽ, PODJUNA, ZILA**. Zbirka, ki jo je izdala Slovenska prosvetna zveza v Celovcu, uredil pa Radovan Gobec, vsebuje na 85 straneh 44 najbolj znanih in priljubljenih Kernjakovih pesmi. Od umetnih pesmi na lastna in tuja besedila do prirredb narodnih pesmi zajema Kernjakova pesmarica celotno obdobje plodnega ustvarjanja tega pomembnega slovenskega Korošca. »Vrednost Kernjakove glasbe je predvsem v njeni preprostosti, s katero na mah osvoji vsakega pevca, v pristni ljudski šegavosti, ki vedri duha in razveseljuje srce pa v zavidanja vredni spretnosti za zlito povezanje narodnih pesmi v vsebinsko zaokrožene venčke,« pravi muzikolog Radovan Gobec.

Slovenjegraška občina je izdala razkošno barvno krajevno monografijo z naslovom **SLOVENJ GRADEC**. Monografiji o tem malem slovenskem kraju, ki je zaslovel tudi po svetu zaradi svojih kulturnih prizadevanj, je pomagala k življenju tudi založba Spector iz Zagreba. Mestece Slovenj Gradec je danes pojem zaradi svojih mednarodnih likovnih razstav v znamenju miru, zato je prav, da je monografija s 116 stranmi in številnimi – tudi najnovejšimi – fotografijami, barvnimi in črno-belimi, izšla v nakladi 6000 izvodov.

Izredno zanimiv je letošnji **GOSPODINSKI KOLEDAR**, ki je izšel pri Centralnem zavodu za napredek gospodinjstva v Ljubljani kot njegovalna in zelo iskana publikacija. V njem so vsa potrebna navodila za vodenje skrbnega domačega knjigovodstva, skoraj za vsak drugi dan v letu izbran, a preprost in uporaben kuharski recept, številni koristni nasveti za zdravo prehrano, nego telesa, zdrav način življenja, šport, urejanje vrta, vsekakor pa so še posebej dragocena navodila za sodobno šivanje, kvačkanje in pletenje z barvnimi ponazorilnimi fotografijami. To je knjiga, ki je izredno praktično darilo za sleherno žensko, velja pa le 145 dinarjev.

Te naše roke

Kaj vse je že bilo povedano in napisano o naših rokah, ki so z nami, če imamo srečo, od rojstva do smrti. Preživljajo nas, branijo, z nami slabijo in se starajo. Poznamo lepe roke, nežne roke, dobre roke, močne roke, žuljave roke in še in še bi lahko naštevati. S stiskom roke povemo znanцу, kaj čutimo do njega: ali je naše čustvo iskreno, globlje ali pa je srečanje z njim le bežno, kakor je toliko srečanj v življenju vsakogar. Enako nam pove tudi stisk njegove roke. Kakor smo različni ljudje med seboj, so različne tudi naše roke. Nekatere so pridne bolj, nekatere manj, nekatere so negovane bolj in nekatere manj, ali pa sploh ne. Nekatere imajo prstane, druge so brez njih in so njihovi »prstani« samo žulji na dlaneh.

Kavalirji iz prejšnjih generacij, iz tako imenovane »višje družbe«, so ženskam damam poljubljali roke. To je bil že nekakšen običaj, ki se je sprevrgel v puhlo, vsakdanjo meščansko frazo. Kako vse drugačen, pristnejši je prijateljski stisk roke, ali ne? Seveda je čisto drugače, če se sin ob srečanju ali družinskem praznovanju spomni in poljubi zgarano materino dlan. A tega se spomnijo le redki. Žal je tako.

Roke, ki nas zvesto, v hudem in dobrem, spremljajo skoz življenje, moramo seveda negovati. To tudi zaslužijo. Trgovci nam ponujajo za to brez števila raznih krem, olj in mašč. Lahko pa se zgodi, da pri tem pretiravamo, predvsem kar se nohtov tiče. Leta gredo mimo nas tako hitro, da na to dostikrat kar pozabljamo. Ta-

ko ne opazimo, da je na naših rokah koža uvela in da jo prekrivajo starostne pegice. Pa si omislimo živo rdeče lakirane nohte. Joj, kako bi naše dobre pridne roke protestirale, če bi mogle govoriti. In še čisto prav bi imele.

Naše roke, pridne roke, delajo širom sveta. Koliko vsega so že naredile. Kdo bi to izmeril? Ali je to sploh mogoče?

Na dlaneh naših rok je zapisana povest našega življenja, ki pa je vsakdo ne zna prebrati. To mi je nekoč povedal stari Jernej Žargi. Dostikrat se spomnim nanj in na njegove velike, lopataste roke, polne žuljev in brazd, iz katerih nobeno umivanje s šihrovim milom ni moglo izprati črnih sledov težkega dela. Bilo je to že zdavnaj. V letih po prvi svetovni vojni. Morje let je vmes, pa je še ves živ pred menoj: visok, suh, s črno usnjeno kapo, pomaknjeno na levo uho in s cigaro »ta kratko« med rumenimi zobmi. Ker je bila mama vojna vdova, smo imeli trafiko. Uredili smo jo kar v stanovanju, ki je bilo v pritličju ob cesti. S sestro sva morali stati na visokem zaboju, da sva dosegli okno in prodajali cigarete. Jernej Žargi je bil med najbolj zanimivimi kupci. O njem so pripovedovali marsikaj, kar otroci nismo razumeli. Bil je livar. Govorili so, da je tudi socialist in prekucuh in je bil zaradi tega večkrat brezposeln in zaprt. Zaradi vsega tega se je nam otrokom zdel še posebej skrivnosten. A naša mama je rekla, da je poštenjak in dober človek. Za prvi maj si je zavezal rdeč trak na gumb in bil je dobre

volje, ker ga je dal »malo na zob«, kakor je pravil. In tako je iztegnil svojo veliko lopatasto dlan skoz okence v naši trafiki. »Tri ta kratke,« je rekel in čakal, da mu jih dam. Navadno je kupoval čik tobak, cigare so bile le za boljše priložnosti. Dala sem mu cigare in se pri tem zagledala v njegovo roko. »Kaj znaš brati?« me je vprašal in se muzal. »Seveda znam,« sem prikimala. »No, pa preberi, kaj piše na moji roki,« mi je molel dlan pred nos. Gledala sem tisto mrežo črt in odkimala. »Tega pa ne znam.« Grenko se je zasmel. »Bolje zate,« je rekel, »če bi prebrala, bi se morda še jokala. To je povest mojega življenja, ki ni nič vesela. O, tudi ti boš imela svojo. Vsak človek jo ima, le prebrati je ne zna vsak.« Prižgal si je cigaro in odšel s trudnim, majavim korakom. Kolikokrat sem se spomnila nanj! Predvsem takrat, ko so nam na Matici naši ljudje, naši delavci, ki so k nam prišli na obisk iz tujega sveta, pripovedovali svoje življenjske zgodbe. Žulji njihovih rok so govorili z njimi in zanje. In to tudi takrat, če so jih morda leta že malo zagladila – povedal jih je stisk, iskren stisk roke delavca.

Da, te naše roke. Zgodbe našega življenja so zapisane na njihovih dlaneh. Ne dopustimo, da bi bilo v njih kaj grdega, nečastnega, da si ne bi upali prisrčno stisniti roko prijatelju.

Ina

16. februarja je Skupnost jugoslovanskih PTT izdala že tradicionalno serijo štirih znamk »Muzejski eksponati«. Zaradi praznovanja 40-letnice vstaje naših narodov je SJPTT na znamkah te izdaje prikazala partizansko orožje iz prvih dveh let narodnoosvobodilnega boja. Na posameznih znamkah je upodobljeno naslednje orožje:

3,50 din – partizanska ročna bomba »cementuša« (Vojni muzej v Beogradu). Prvo ročno bombo so naredili v partizanski delavnici v

Drvarju 5. avgusta 1941. Izdelana je bila iz betona v velikosti 14 x 8 x 8 cm, napolnjena pa je bila z dinamitom in koščki železa. Težka je bila okrog 2 kg. Premer udarnega učinka je bil 20 do 30 metrov, nevarna cona pa do 100 metrov. Izdelanih je bilo okrog 4000 »cementuš«;

5,60 din – puška »partizanka« (Vojni muzej v Beogradu) je bila narejena iz delov za puško »Mauzer« (M 98, kalibra 7,9 mm). Puška je imela dolgo cev, njeni značilnosti pa sta bili velik domet in preciznost. Izdelovali so jih v partizanski tovarni orožja in streliva v Užicah v obdobju »Užiške republike« leta 1941. Narejenih je bilo okrog 20.000 pušk;

8,00 din – partizanski top (Vojni muzej v Beogradu) so naredili v partizanski delavnici v vasi Podgorje na Kordunu v začetku leta 1942. Kaliber cevi je bil 52 mm, teža topa 39,5 kg, granate pa 2,3 kg. Granate so bile polnjene z lovskim smodnikom;

13,00 din – partizanski tank (Muzej revolucije ljudstva Hrvaške) so naredili v partizanski delavnici v vasi Nebljusi v Liki marca leta 1942. Tank je imel premer 1,70 m, visok je bil 1,25 m, težak pa 1000 kg. Debelina oklepa je bila približno 16 mm. V posadki je bilo 6 borcev, ki so porivali tank iz njegove notranjosti z lastnimi močmi. Oborožitve tanka je bila sestavljena iz lahkih strojníc in pušk.

Motive za znamke je izbral podpolkovnik Milutin Radivojević iz Vojnega muzeja v Beogradu. Likovna obdelava znamk je delo akademskega slikarja Dušana Lučića iz Beograda. Znamke je natisnil Zavod za izdelavo bankovcev v Beogradu v dvobarvnem ofsetnem tisku v prodajnih polah po 25 kosov.

Kot običajno je tudi to pot na dan izdaje znamk dala Jugomarka v prodajo ovitek prvega dne, ki je stal 2,50 din oziroma s kompletno serijo 32,60 din.

vaš kotiček

Prodam večjo atrijsko hišo, 330 kv. metrov, v Radovljici, 3. faza, možnost več stanovanj ali obrti, vrt 650 kv. metrov. Enkraten projekt in lokacija, cena 160 milijonov st. din. Zamenjam tudi za vikend ali stanovanje z vrtom na morju.

Jože inž. Dekleva, 61000 Ljubljana, Adamičeva 15, tel. 061 552-797.

Prodam takoj vseljivo enodružinsko hišo, starejšo in vpeljšano delavnico-vulkanizacijo s kompletno opremo.

Hiša in delavnica sta v Ljubljani ob Tržaški cesti na Viču.

Ponudbe pošljite na naslov:

Prek Vlado, Prevalj 9, 61000 Ljubljana

Poizvedba

Iščem mojega očeta, oziroma moje sorodnike. Moj oče je po mojem rojstvu, leta 1907, odšel v Združene države Amerike. Po informacijah, ki sem jih dobila, je pred 11 leti umrl, ima pa

potomce. Z njimi bi rada prišla v stik. Osnovni podatki, ki jih vem o svojem očetu, so tile: imenoval se je Franc Kern, doma je bil v Zgornjih Tenetišah št. 11 pri Kranju. Odšel v ZDA leta 1907, domnevno v Cleveland. Prosim vsakogar, ki bi kaj več vedel o njem ali o njegovih potomcih, mojih sorodnikih, da mi sporoči na naslov:

Antonija Godnjavec, Stari trg 12a, 68210 Trebnje, Slovenija, Jugoslavija

Frizerski salon v centru Ljubljane prodam.

Ponudbe pošljite na naslov:

Zdenka Čuden, 61000 Ljubljana, Trg osvoboditve 6, Jugoslavija

slovenski lonec

Pijanček

V skledi penasto umešamo tri žlice sladkorja s tremi rumenjaki. Dodamo tri velike žlice kruhovih drobtin, odišavimo s cimetom, mletimi klinčki in nastrgano limonino lupino, nazadnje pa primešamo še trd sneg treh beljakov. Zmes stresemo v namaščen tortin model in spečemo. V lončku zavremo 2 kozarca belega vina s sladkorjem, cimetom, nageljnovim klinčkom in limonino lupino. Pečen in ohlajen narastek zrežemo na rezine, ki jih polijemo s kuhanim vinom.

Praznični kruh

V nekaj žlicah mlačnega mleka raztopimo 4 dkg kvasa in ko vzhaja, zamesimo testo iz kilograma bele moke, 10 dkg surovega masla, 2 rumenjakov, 2 polnih žlic sladkorja, 2 žlici ruma, soli in nastrgane limonine lupinice. Testo dobro pregnemo in pustimo, da vzhaja. Vzhajanega pregnemo in vgnemo v testo dve polni žlici narezanih orehov ali mandljev in dve pesti opranih rozin. Testo razdelimo v dve štručki in damo vzhajat na pomokan pekač. Ko sta dovolj vzhajali, ju namažemo zgoraj z beljakom in spečemo.

Sadni kruh

15 dkg suhih sliv, ki smo jim odstranile peške, 15 dkg suhih hrušk, 15 dkg suhih fig operemo v topli vodi in drobno zrežemo. Dodamo 10 dkg zrezanih orehovitih jedrc, pest rozin, 15 dkg sladkorja in kozarec ruma. Zmes naj počiva dve uri. Medtem pripravimo 40 dkg krušnega testa (stehamo ga, preden vzhaja). V vzhajano testo dobro vtepemo sadno zmes, ga damo nato v omaščen model za potico ali šarkelj. Ko testo ponovno vzhaja, ga počasi pečemo eno uro. Ko je kruh popolnoma ohlajen, ga zvrnemo iz modela, razrežemo pa šele naslednji dan.

Jugoslovanska kulturna dediščina

Knjige, ki bi jih morali prebrati, preden odpotujete v Jugoslavijo

Ali vam smemo predlagati nekaj branja, da bi vam bilo bivanje v Jugoslaviji še bolj prijetno?

Kot uvod vam predlagamo uspešnico – bestseller, ki opisuje romantično potovanje, jugoslovansko odisejajo, čuda Jugoslavije, jugoslovansko-italijansko odisejajo, rapsodijo vzhoda, najboljše o Jugoslaviji, donavski sen, potovanje v preteklost in vzhodno ter srednjeevropsko panoramo v knjigi »Kompasovi izleti 1981« (The World of Kompas Tours 1981). V njej je opisanih 22 izletov, ki z najudobnejšimi avtobusi trajajo od 5 do 22 dni; če se jih boste udeležili, se boste na prijeten način in mimogrede spoznali z bogato kulturno dediščino, raznolikostjo, lepoto in zgodovino Jugoslavije in drugih držav. Ob vsem tem boste imeli še dovolj prostega časa za počitek, dovolj možnosti za doživetja, ki jih najraje doživljate sami, ali za obiske krajev, v katere se radi vračate.

Kot naslednje koristno branje in kot napotek za vaše poletne (in seveda tudi pomladanske in jesenske) počitnice vam predlagamo publikacijo »Yugoslavia Kompas-Style«, ki prinaša zanimive reportaže o Beogradu, Bledu, Dobrni, Dubrovniku, Ljubljani, Poreču, Sarajevu in Zagrebu.

Če želite, da bodo vaše počitnice kar najbolj prijetne in pestre, si oglejte celoten program Kompasovih izletov. V našem programu je prek 250 tedenskih izletov z letali, avtobusi, ladjami, jahtami ali z vašim lastnim vozilom v vse večje kraje in letovišča vzdolž jadranske obale in po notranjosti Jugoslavije.

Med počitnicami v Jugoslaviji lahko prebivate v Kompasovih hotelih na Bledu, v Bohinju, Dubrovniku, Kranjski gori, Ljubelju, v Ljubljani in motelu Medno, v Novalji na otoku Pagu ali v Slovenj Gradcu – o vsem tem pa vas podrobneje obvešča prospekt o Kompasovih hotelih.

O tem, kako potovati, je vrsta zanimivih predlogov zajeta tudi v knjižici

»Kompas Hertz Tariff 1981«, iz katere boste lahko izbrali najugodnejšo ponudbo za najem enega od 1500 vozil, ki so vam na voljo po vsej Jugoslaviji.

Nakupovanje (shopping), nakupi spominkov (ob tem naj vas opozorimo na posebne Kompasove prodajalne spominkov, ki veljajo za najboljše), plačevanje v restavracijah, zabave, nakupi vozovnic (seveda v Kompasovih agencijah) idr. na kredit vam bo veliko lažje, če boste upoštevali nasvete, ki jih najdete v prospektu z naslovom **Kompas-Eurocard-Access-Master Card**. Tam boste našli seznam prek 1000 trgovin, samopostrežnih trgovin, hotelov, restavracij idr. v prek 110 jugoslovanskih krajih.

Kompas vam želi pomagati pri tem, da bi bile vaše počitnice nekaj posebnega in mi dobro vemo, kaj je treba storiti za to. Kadarkoli nas lahko pokličete na katerikoli od 103 naših agencij po vsej Jugoslaviji in izvedeli boste, kaj vse je še za vas pripravil Kompas. Ali pa se preprosto oglasite na naslove:

KOMPAS JUGOSLAVIJA
Pražakova 4
61000 Ljubljana
Telephone: (061) 327-761
Telex: 31209

Saving the cultural heritage

Literature for your Yugoslavia vacation

May we suggest some reading that will make your stay in Yugoslavia even more enjoyable?

As an introductory we recommend the bestseller describing the Romantic Journey, Yugoslav Odyssey, Wonders of Yugoslavia, Yugoslav-Italian Odyssey, Eastern Rhapsody, the best of Yugoslavia, the Danube Dream, Journey into the past and the Eastern and Central European Panorama in "The World of Kompas Tours 1981" – 22 escorted motorcoach tours ranging in length from 5 to 22 days; inclusive tours that let you see a true cross-section of the heritage, variety, beauty and history of Yugoslavia and other countries visited, giving you plenty of free time to relax and go off seeking adventures of your own or retrace the steps and visit your favourite sights a second time.

For further reading and to put more vacation in your summer (or spring and fall) we suggest "Yugoslavia Kompas-Style" fact sheets on Belgrade, Bled, Dobrna Spa, Dubrovnik, Ljubljana, Poreč, Portorož, Sarajevo and Zagreb.

For more fun and excitement during your stay peruse "Kompas Tours" – featuring over 250 weekly trips, excursions and tours by air, motorcoach, boat, hydrofoil or by your own car organized in all major towns and resorts along the Adriatic Coast and Inland Yugoslavia.

You'll have a vacation during your visit by staying at one of the **Kompas Hotels** at Bled Lake, Bohinj Lake, Dubrovnik, Kranjska gora, Ljubelj, Ljubljana and Medno, Novalja on Island of Pag or Slovenj Gradec, so have a look at one of the Kompas Hotels leaflets.

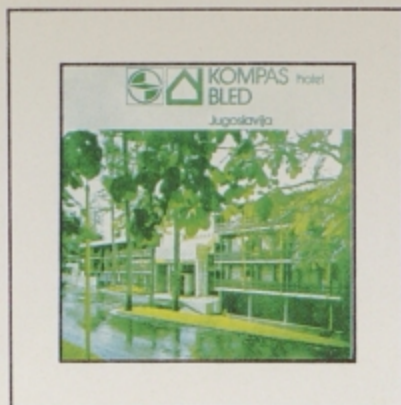
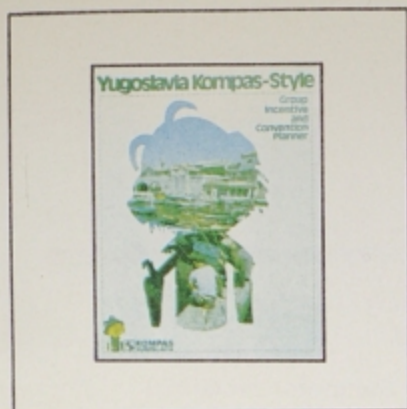
How to move around and explore spending less by renting one of the 1,500 cars at your disposal all over Yugoslavia will inform you the "Kompas Hertz Tariff 1981"

Your shopping, buying of souvenirs (here Kompas Souvenir Shops are the best bet), eating delicious meals, entertaining, purchase of tickets (at Kompas agencies, of course) etc. on credit will be made easy if you consult the **Kompas-Eurocard-Access-Master Card** list over 1,000 shops, supermarkets, hotels, restaurants etc. in over of 110 places in Yugoslavia.

Kompas would like to make your vacation something special and we know the way to do it, so why not call any of our 103 offices all over Yugoslavia to see what else Kompas has available for you! Or contact us at:

Kompas Jugoslavija
Pražakova 4
61000 Ljubljana
Phone: (061) 327-761
Telex: 31209

Največji proizvajalec prikolic in nadgradenj v Jugoslaviji

vozila gorica

Proizvaja

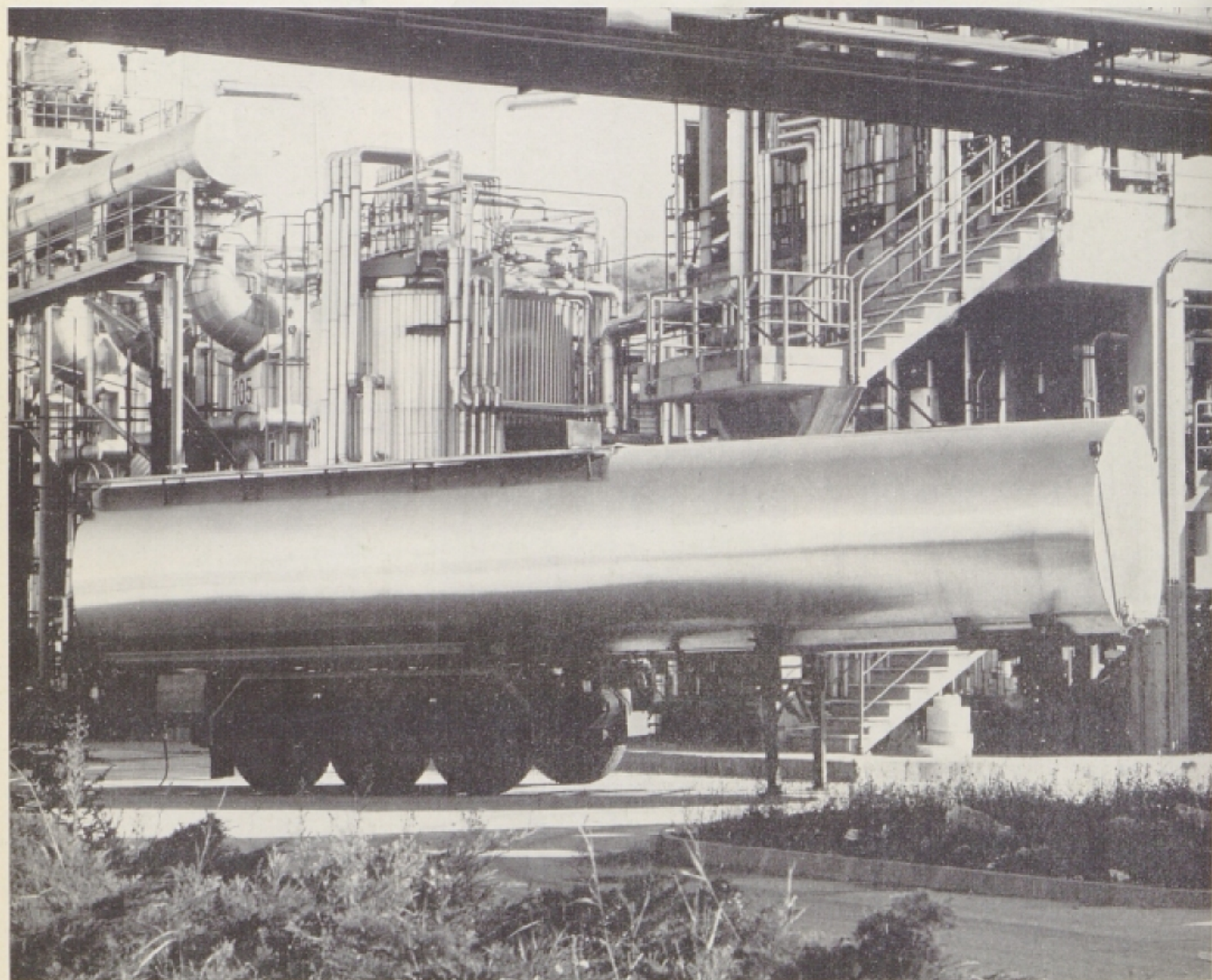
- prikolice in polprikolice
- kiper prikolice in polprikolice
- nizke prikolice in polprikolice
- cisterne
- avtodvigala
- vozila na hidrostatični pogon
- podvozja
- osi
- platišča

»VOZILA GORICA«
n.sol.o.

65290 Šempeter pri Gorici

Predstavništva

Beograd, Zagreb
Sarajevo, Skopje

rodna
gruda
slovenija

english section

*RODNA GRUDA, Magazine
for Slovenes Abroad, Cankarjeva
111, 61001 Ljubljana, Slovenija-
Yugoslavia Tel. 061/23 102*

*Published by Slovenska
izseljenska matica, Ljubljana
Editors: Jože Prešeren
(Editor-in-Chief)
and Jagoda Vigele.*

*English translations: Milena
Milojević-Sheppard, M. A.
RODNA GRUDA is published
monthly. Numbers 8 and 9 are
published together as a
double issue.*

*Yearly subscription for overseas
countries is 8.— U. S., 10.—
Canadian or 7.— Australian
dollars. Payment can be made
direct to our Account, No.
50100-620-010-32002-281815 at
Ljubljanska banka, or by
international money order, or
by check — payable to
»Slovenska izseljenska matica«
— in a registered letter.*

Letters to the Editor

Dear Sirs:

I am enclosing a check for two-year renewal of my subscription to Rodna Gruda. If my memory serves me correctly, my present subscription ran out last month. Keep up the fine work with your magazine. I enjoy it a good deal, primarily because by reading it I can refine my modest knowledge of Slovenian (I am American born of Slovene parents), but also because there is much of general interest within its pages. I plan for return to Slovenia for a visit next summer, and Rodna Gruda helps keep my interest in that trip at a high level. Sincerely,
**Frank R. Bartol, Traunik,
Mich., U.S.A.**

Gentlemen:

Enclosed is a check for the renewal of Rodna Gruda for the year 1981. I enjoy reading the magazine very much and especially enjoy the beautiful photographic work of picturesque Slovenia.

I arrived in South Chicago in June of 1912 making it 69 years since I left my homeland. I have a great interest in what is going on in Slovenia and Rodna Gruda provides me with many enjoyable hours of reading.

Sincerely wishing that you will continue to bring us this most informative magazine for many years to come. Sincerely yours,
Mrs. Anna Buck, Chicago, Ill., U.S.A.

The Thirtieth Anniversary of "Slovenska izseljenska matica"

"On this occasion, when we are going to take a look back at the 30 years work of Slovenska izseljenska matica, we remember gratefully all those who through their work helped in Matica's development and successes, and in making Matica the kind of organization that it is today. In particular we recall with gratitude certain more prominent, deserving and today already departed comrades, such as Tone Seliškar, Ivan Regent, Tomo Brejc. We remember our hard-working secretary for so many years, Albert Svagelj, as well as many others. Permit me, at the same time, to express our gratitude to all those lady-comrades and comrades still living today who have contributed and are still contributing towards the successful work of Matica". These were the introductory words of the speech given by Stane Kolman, President of Slovenska izseljenska matica, at the grand anniver-

sary meeting of the executive council, which was held in the Council Chamber of the Ljubljana City Assembly on January 15th, 1981. Taking part in the meeting, apart from the members of the executive council, were numerous other distinguished guests, among whom mention must be made of the member of the Presidium of S. R. Slovenia, Vida Tomšič, and also of dr. Marjan Breclj, Dušan Sinigoj, Bojan Lubej, Jože Pacek, dr. Marjan Rožič, Majda Gaspari, dr. Janez Milčinski, Miran Potrč and Bishop dr. Stanislav Lenič, the bishop in charge of the pastoral service among Slovene emigrants.

In his speech Stane Kolman went on to provide a full description of the conditions in which Slovenska izseljenska matica was established, of its role in our society, and of how it is organized, and of the great importance of its links with Slovene emigrants

throughout the world, with their societies, organizations and with individuals.

After Stane Kolman's speech, the present secretary of Slovenska izseljenska matica, Marko Pogačnik quoted a lot of interesting data about the work of Matica in the early days, about the first contacts with emigrants, all the way up to today's exceptionally ramified and universal links. Today Matica performs the work of an important national institution. It helps emigrants to consolidate their sense of Slovene national consciousness and acquaints Slovenes in their homeland with the full cultural life of our fellow-countrymen spread throughout the world. It helps in the publishing of literary works by emigrant authors, encourages the scientific study of Slovenes emigrants in the past and present, and also helps members of the youngest generations of Slovene descent living abroad, who are looking for their roots.

For its 30 years of successful work Slovenska izseljenska matica has been awarded the high Yugoslav decoration of the order of merit for the nation with the gold star. This decoration was presented to the President of Slovenska izseljenska matica by the Vice-President of the Republic's Conference of the Socialist Alliance of Working People of Slovenia, Tilka Blaha, who emphasised the following:

"The work of Slovenska izseljenska matica, which by its very nature is closest to the interests of our emigrants, has in the years since Matica was first established undergone a continual process of proving and extension onto

many fields. By coordinating the programmes and activities of many working, social, cultural — educational and other organizations and societies, of self-management communities, institutes and institutions, part of whose activities are orientated towards emigrants, Slovenska izseljenska matica has contributed importantly towards the continual strengthening and broadening of cooperation between emigrants and their old homeland".

Tilka Blaha also said that this decoration of Slovenska izseljenska matica was at the same time a recognition of the contribution of all those emigrants who had shown a high degree of patriotism at the decisive moment in the history of their old country, who had always stood side by side with their old country and supported the historic aspirations of the Yugoslav nations. She also mentioned the American-Slovene Louis Adamič, the 30th anniversary of whose death is being remembered this year. "Not only did Louis Adamič support the struggle of the revolutionary forces in Yugoslavia", concluded Tilka Blaha, "but he also helped to spread the truth about Yugoslavia at a time when it was the most necessary". It is planned that the events which are to coincide with the 30th anniversary of Adamič's death encourage the more systematic scientific research about the history and present state of our emigrants.

On the occasion of its 30th anniversary Slovenska izseljenska matica received letters of congratulation from numerous Slovene emigrants' societies and individuals. We would like to thank all of them for their kind letters of congratulation.

2.200 Million Dollar Loan for Yugoslavia

A 2,200 million dollar loan, which has been granted to Yugoslavia by the International Monetary Fund (IMF), has been described in world business reviews as the largest loan ever granted to a developing country. The loan will be utilized over the next three years and will replace a previously made loan of 427,5 million dollars dating from June 1980. In other words Yugoslavia will be able to obtain a loan of 700 million dollars in each of the three years 1981-83. The period of time over which the loan will have to be paid back is not yet known, but the IMF recently extended its repayment period from 7 to 10 years, making them considerable cheaper to pay back than other loans presently available on the international money market.

It must be said that Yugoslavia is not on the long list of those countries which causes international bankers the most headaches. The economic difficulties of Yugoslavia seem small compared with those of Poland, for instance, or the question of how Brazil is going to repay loans totalling 50,000 million dollars. Not to mention Turkey, Zaire, the Philippines, Bolivia, Nicaragua or Sudan, which has just stated that it is unable to repay the loans granted it. It is considered that Yugoslavia is a country which, in spite of economic difficulties, is prepared to undertake strict measures in order to strengthen the economy, unlike many other countries.

With respect to the loan granted to Yugoslavia the IMF has stated that, during a period of rapid economic growth at an annual rate of 7.2 % from 1976 to 1979, Yugoslavia acquired a large balance-of-payments debt of as much as 5,900 million dollars, but has been recently taking effective steps to restructure its economy, with a much greater orientation towards exports, and to reduce the rate of inflation which reached 37 % in November 1980. In other words Yugoslavia had been taking the very steps that the IMF would have required of her even before getting the loan.

The festive meeting of the executive committee of Slovenska izseljenska matica (The Cultural Society for Slovenes Abroad)

It is of course a question as to what extent the loan will be used to increase the export capacities of Yugoslavia. It is, however, a very good thing that Yugoslavia, together with other newly-developing industrial countries, has reached a stage where she can obtain relatively convenient loans; whereas ten years ago these countries were able to obtain loans only if they agreed to purchase certain goods.

In some parts there are a lot of peasants' national costumes. For instance, in Rateče it is quite impossible to obtain a farmer's costume. Nobody wants to sell it as it still means a lot to the farmer. Here, as in the Ziljska Valley, the farmers like to put on their national costumes on certain occasions during the year. Some of the peasants like to keep their national costumes so that they can show themselves, for instance at the so-called Peasants' Wedding".

"Are all the costumes real, original ones?"

"Many people come to us in order to find out. Most of them are convinced they own original national costumes. But this is not by any means always the case. Very frequently only good replaces of national costumes are involved. The traditional national peasant costume, worn for instance at Rateče, must be distinguished from false national costumes worn by some today. Original national costumes have become a rarity".

Slovene Peasant Costume Exhibition at Ljubljana

A new exhibition, entitled "The language of Slovene peasant costumes", will be open in Ljubljana until the end of May. It has been organized by the Slovene Ethnographic Museum of Ljubljana and prepared by dr. Marija Makarović, a senior scientific worker of this museum, in collaboration with Ana Perko, who restored the costumes and fitted them to the cleverly designed figures made in the museum to the design of architect Marjan Loboda.

Dr. Marija Makarović first told us that this is the third exhibition of its kind in intervals of several years in the Ethnographic Museum, and rounds off our knowledge of peasant national costumes in Slovenia.

"The exhibition shows us Slovene peasant costumes from the middle of the 19th century up until today. I literally stripped the last costume off a farmer in the village of Stepana near Črni Kal. The purpose of the exhibition is to demonstrate that the peasant national costumes have a language of their own. In other words the costume of a Slovene peasant is not just the sum total of parts of clothing designed to provide protection for the body, but a system of signs of the most different kinds. These signs indicate the local conditions, the social and financial position of the wearer and the function of the individual pieces of costume. For instance we distinguish the dress worn on holidays from the ordinary working-dress. Thus the language of those costumes shows many differences in time and place. This gives us the name of the exhibition, which includes exhibits from practically all parts of Slovenia. There are costumes from Bled, Bohinj, Rateče, Vinice, Bogojina, and somewhat newer ones from Mengeš, Predgrad, Jelenja vas and Jezersko".

A Slovene dance — a girl with a basket (jerbas) upon her head

Treasures of the Slovene Museums

Also interesting is another altar which is decorated by relief arches symbolising the sky. There are also some other symbolic representations: a cock on top of a turtle, representing the victory of the Sun's light over darkness, and an arch, a dagger, a cap and a raven as a messenger of Good and Light.

The remaining two altars in this temple are dedicated to Caut and Cautopat, respectively, Caut and Cautopat being two of the gods accompanying Mithras.

A specially interesting feature of this temple of Mithras is the bronze statue of a raven found in the ruins of the temple, which seems to have stood originally on a sacrificial rod. It is a very rare archaeological specimen of high quality.

The Third Temple of Mithras

In our discussion we have left out the second of the two above mentioned temples of Mithras since very little of it has been preserved. According to experts it was built because the first temple was too small. It was situated south of the first one and was destroyed by the adversaries of Mithraism some time at the beginning of the 4th Century A. D.

The third temple of Mithras is located amidst the houses of Zgornji Breg above the lower terrace of the Drava and the Studenčnica. Like the first temple of Mithras, the third one is protected by a roof, put up in 1913. One can see the remains of the forecourt and the actual sanctuary of the building which was erected some time in the middle of the 3rd Century A. D. The visitor is impressed the most by the altar relief covering a third of the central section of the wall opposite the entrance. This is a copy of the altar relief from Osterbruken. Above it and on either side there are the preserved parts of the original altar reliefs of this sanctuary. Judging by the remains, the latter depicted scenes from the legend of Mithras and was larger and probably richer in content than the altar picture from Osterbruken.

How should one clearly describe the interior of the Mithras temple, especially since this is an unusual temple, different from what we have so far imagined a temple or sanctuary to be like and, at the same time, well worth seeing? Let us begin with the four altars. The largest and the richest in ornamentation is the one which shows Mithras and the Sun holding hands over an altar with an offering. This scene is worth specially mentioning because according to specialists it is the

The Mithras temples

The temples dedicated to the god Mithras are unique witnesses of the past within our territory. They have attracted the attention of archaeologists and have revealed many a hitherto unknown fact about Roman social and cultural history and ancient religious beliefs. Among the most beautiful and, no doubt, the largest provincial centre of Mithraism was Poetovia, as the present-day town of Ptuj used to be called in Roman times. Perhaps the largest area of remains of a Roman provincial town were found at Ptuj. In the vicinity of Ptuj there was first a legionary camp, and then a Roman settlement which, during the first century of its existence, was under military rule, and which was later granted civil administration by a decree of the Roman emperor Trajan. Officially it used to be called *Collonia Ulpia Traiana Poetovia*. This name was also found in the inscription on fragments of building material found some years ago, on the basis of which archaeologists concluded that the Emperor Trajan had dedicated a large building for public use to this colony. This building is supposed to have been located on the left bank of the River Drava, in the centre of the old town.

At the place which is today occupied by the museum, the old Dominican monastery and the barracks, the civil administration quarter of Poetovia used to stand. There the remains of paved streets pillared on either side have been found, there the town's grand buildings used to stand, and there the foundations of a magnificent building of rectangular shape were found. According to Iva Curk, whose work *»Rimljani na Slovenskem«* (*»The Romans in Slovenia«*), served us as a source of the data cited in the present article, this building was most likely a temple dedicated to Jupiter.

Directly beneath the present castle there used to stand Poetovia's largest temple dedicated to Mithras. We do not know how long it lasted, but we do know that it was destroyed and that

very little was left of it. The inscriptions on the remains of the temple are kept in the museum at Graz, whereas the large relief of the Sun is kept in the museum at Ptuj.

In the area occupied by the present-day village of Spodnja Hajdina there used to be the commercial quarter of the Roman town of Poetovia, which included the storage buildings of the Illyrian customs-house, various workshops, perhaps even a post-office, and a number of smaller places of worship dedicated to various gods. Two of the latter were dedicated to the god Mithras. They stood furthest south of all these places of worship. Of the first, the pavings and lower sections of the walls as well as the entire interior made of stone have been preserved, whereas of the second, larger one, discovered by O. Fischback almost ninety years ago, not much is left. The few remains which have been preserved through the many centuries have been taken to the Ptuj museum.

The First Temple of Mithras

The first temple of Mithras, which was covered by a simple roof in 1900, belongs to the oldest of such temples in Central Europe. After passing through a forecourt one reaches the deepened central part of the temple, where one's eye is first caught by the pillar-like altar with a large statue of Mithras. He is shown carrying a bull as a sacrificial offering. The statue was most likely put up by the order of some high official in honour of Mithras' difficult path to the place of sacrifice. The manner in which the sculpture was made points to the provincial art of the 3rd Century A. D.

In this temple there is also a sculpture depicting Mithras being born out of a rock. At the bottom of the sculpture there is a large snake carved in stone; the top of the sculpture represents a rock, but the statue of Mithras is missing.

only one of its kind to have been found within the territory of the Roman Empire of that time. Similarly unique is the scene depicting Mithras with an arrow making water come out of a rock. The latter scene is presented on one of the side panels of the altar, the other showing Mithras' symbols — a bow, a quiver and a dagger. At the top there is a bull's head and an inscription, revealing that the altar was consecrated by Flavius Aper, a high military dignitary and well-known figure in Roman history.

There is something interesting and worth mentioning at each of the altars. Particularly interesting is the altar which bears one of the most interesting inscriptions for the history of Poetovia. It can be recognized by its missing top section, to which a silver relief was once attached. The altar was dedicated to Mithras by Sixtus Vibius Hermes, probably a freed man, a priest of the cult of the Emperor and a political official of the town.

Good and Evil

It is not surprising that the motif of war is constantly present in the Mithras temples, for Poetovia, too, being a Roman colony, underwent restless times. This is reflected in the art of that period and, indirectly, in the Mithras temples, too. Among other martial scenes there is one showing the birth of Mithras, with Caut and Cautopat next to him, and Jupiter and Victoria, the Goddess of Victory, above them. The altar was consecrated for the good of all officers and to the commander-in-chief, Flavius Aper, in particular.

There is yet another, altar with two resting lions at the top, which shows a man, symbolizing the town or the legion, and a young man, naked with a crown of sun-rays and a four-horsed chariot, symbolizing the Sun.

There are still other things deserving our attention and admiration, for instance a stone bench, the remains of Mithraistic inscriptions and reliefs from the Roman Pantheon found nearby. All these remains are kept inside the third temple of Mithras.

Archeologists have been able to conclude, on the basis of all the preserved altars and other evidence, that the officers (the people who had the altars consecrated in the third temple of Mithras were in most cases high military dignitaires) and the civil administrators of the town, as well as the members of the Emperor's family when staying in Poetovia, were accommodated in luxuriously furnished, spacious houses in this part of the town. »The temple of Mithras on the site of the present village of Zgornji Breg thus used to be some kind of private chapel for the people living in the houses nearby«, writes Iva Curk in her short work about the temples of Mithras in Slovenia, published in the collection »Cultural and Natural Monuments of Slovenia«.

We have mentioned Mithras several times but so far we have not written anything about Mithraism itself and its place among religious beliefs. Mithraism is one of the many Roman religious beliefs. It stems from Persian Mazdaism and it acquired many elements typical of the countries whence it had spread. The essence of this reli-

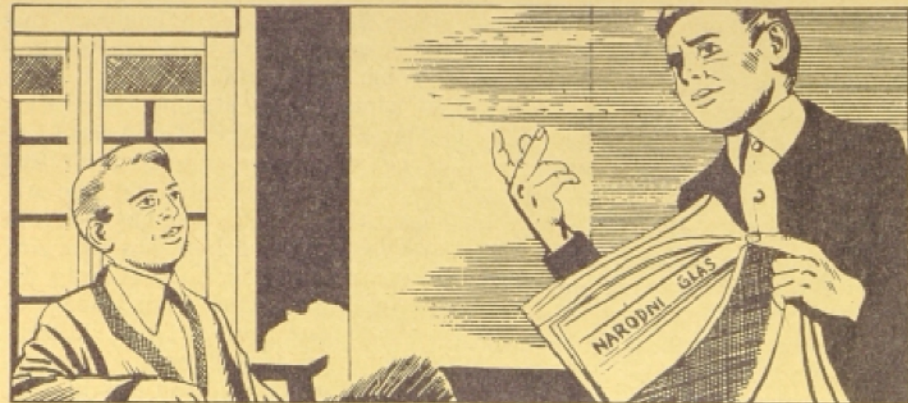
gious belief has been more difficult to disentangle. One of the most prominent specialists in this field, F. Cumont, denotes Mithraism simply as a variant of Mazdaism from the period of the Roman Empire. Using considerable simplification, we could say that the essence of this belief was the following: the world is based on two principles, which are opposite to each other: Good and Evil, Good and Light being in constant struggle with Evil and Darkness. All the gods, who are, in most cases, represented by means of symbols, can be classified as belonging to one or the other side. Mithras, the god of Light and the Sun belongs to the gods representing Good. Mithras was born in a most unusual way — out of a rock, which can also be seen on one of the altars in the Mithras sanctuaries of Poetovia. On the basis of the preserved inscriptions in stone, experts have been able to deduce that Mithras had to endure a number of hardships in order to give the first living being to the Earth — a white bull. He had to carry the bull into a cave — into the heart of the Earth, and kill it there. This was, at the same time, the act of the creation of plants, animals and Man. Once he had created the world, Mithras protected it and watched over life on Earth. He had to provide water for living beings and he got it out of a rock using an arrow, as shown on one of the altar reliefs. Once he had fulfilled all his tasks he returned to the haven of divine light and goodness.

Mithraism was a strictly mystical belief and its priests were not allowed either to speak or write about it. Nevertheless, a lot of its traces were left behind. They have been found in Emona (Ljubljana), Celeia (Celje), Noviodunum (next to the road and the inland harbour on the River Sava at Drunovo near Krško), and, of course, the most impressive ones, in Poetovia (Ptuj), which is considered to be a town — museum. The traces lead to several places in the country as well, for instance to Ruše, the Savinja Valley, Modrič on Pohorje, Zgornja Pohanca near Sevnica, and Rožane in Bela krajina, where in the 3rd Century, three men, Publius, Proculus and Firmius had a relief altar carved out of solid rock. The relief depicts the sacrifice of a bull. There might have been also a small temple of their own god of the Sun, but history has left nothing to prove this nor have present-day investigations provided any tangible evidence about the existence of such a temple.

A part of the Slovene tourist centre of Piran

Through the American jungle

49, 50, and 51. That Autumn Lojze could hardly wait to go back to school. In previous years he had always knocked about with the village lads, but this year he didn't fit in with them. Even his brother Ante, in whose company he had got up to so many pranks, had become restrained in his enthusiasm. Lojze knew that they were talking of him as a future gentleman, so his brothers and sisters felt unconsciously that he was something more than them. For this reason Lojze was very glad when at the start of his fourth year he got a new flatmate. He was a tall, young and well-grown lad from a small town in Istria. Soon they became inseparable friends.

One day, Janko, as this boy's name was, got a copy of the newspaper "Glas naroda" ("Voice of the Nation") by post. Lojze picked it up:

"New York", he said, reading the head of the newspaper, and exclaimed: "It's printed in America! Who sends it to you?"

"My brother Štefan, or rather Steve. He's been living in America for some years now. He ran away from school in Trieste and smuggled himself aboard a Dalmatian ship which happened to be anchored in the harbour. That's how he got to New York. But I think he should have waited at least until he finished high-school. Then he'd have better possibilities. I think that I'll go to America myself, one day."

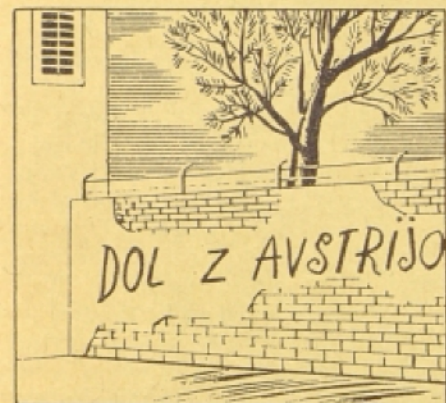

"Our neighbour, who came back from America told me how hard the emigrants have to work in the American mines and factories," said Lojze. "A lot of them die".

"You can read about that in 'Glas naroda,' too", said Janko. "I've read about the great workers' strikes and about the fights with the police, but that doesn't scare me. I think that you can live well in America if your brain is in the right place".

"I'm going to America, too, one day", said Lojze.

"We could go together", said Janko, enthusiastically. And from then on there was hardly a conversation in which America wasn't mentioned.

52. Together they wandered about the streets of Ljubljana and talked of their plans for the future. One day they saw written on a building the slogan: "DOWN WITH AUSTRIA"! They were several more anti-Austrian slogans on the next door.

"Who writes those slogans?"

"Our people", answered Janko. "I've heard that they're holding secret meetings. They say that Austria is going to rack and ruin and that we Slovenes should live in a free Yugoslav state. The police are after them and God help anyone who is suspected of working against the state. Such a person can be accused of high treason".

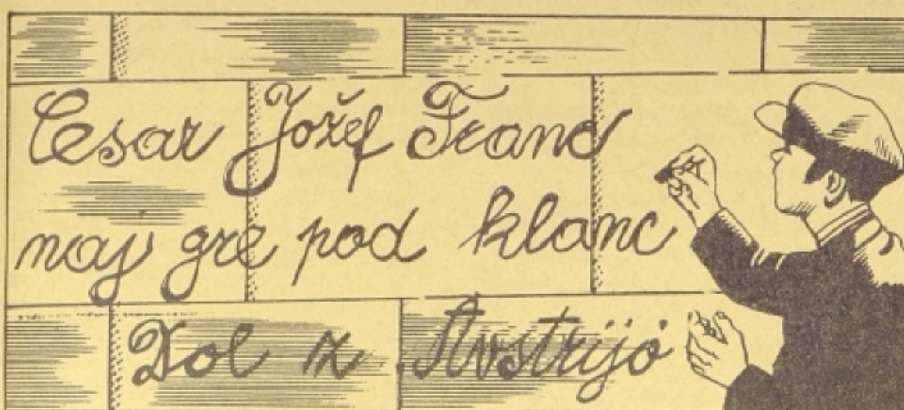

53. Janko's tales were secretive and so all the more fascinating. Both of the boys were attracted by the idea of taking part in these secret meetings. First they managed to find out by hook and crook who lead the secret circle at their school. He gave permission for the two of them to become members of the circle, but not before they had sworn a solemn oath not to give anything away. The day came when together with a group of other pupils they were allowed to listen to a secret lecture.

"The youth of Slovenia", the speaker explained zealously, "will not allow the Slovene nation to carry on serving a foreign master".

54. Janko and Lojze listened to the speeches and fiery slogans and were glad that they were able to take part in such exciting meetings. They were the sons of prosperous farmers and everything about which the lectures spoke seemed far from their usual run of life. At home they had been taught always to obey their superiour authorities and the Church. Now they had started to view the events taking place around them with different eyes. At every step they took they could see how Slovenes were being humiliated and disdained. Everywhere Germans and their hiredmen. They showed their resistance by writing an anti-Austrian slogan on a wall.

55, 56. The two lads spent many turbulent moments. Their own bravery and that of their school-fellows increased day by day. At night they marched around the town armed with pieces of chalk and wrote insults to the Emperor Franz-Joseph on walls and passageways. They sung ugly parodies on the Austrian national anthem and destroyed emblems of the Hapsburg authorities.

Antagonisms between the various nations of the Austro-Hungarian Empire were ever on the increase. Slovenes, together with the other Slav nations inside the Empire demanded their independence. The Slovene parties had produced their own political programmes, in which they demanded the union of all Yugoslavs within the framework of the Em-

pire. At that time Ivan Cankar was in favour of a federal Yugoslav republic outside the Empire. A group of young, progressive pupils and students, were making efforts for the achievement of independence, too. They were publishing the paper "Preporod" ("Rebirth").

A strong spur towards the achievement of these aims was provided by the victory of the Serbs over the Turks in the Balkan War of 1912. Now the high-school pupils were expressing their dissatisfaction with the conditions in the country publicly, even though the school authorities had warned them that anyone taking part in the anti-Austrian demonstrations would be severely punished.

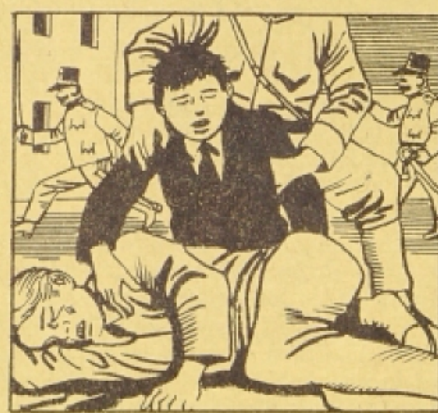
57. One day in November 1913 a crowd of young people had gathered at a big protest meeting. The speakers had spoken provocatively about the existing government and when the demonstrators had gone home had marched singing along the city streets, bearing a Slovene flag high. One of the young men was carrying a giant spittoon made of brass, attached to the end of a long beanstick. They were wanting to crown the statue of Emperor Franz Josef, which stood in front of the Assizes, with it.

Janko and Lojze were marching along behind enthusiastically, among the crowd. They were holding hands. Suddenly Janko shouted: "Look!"

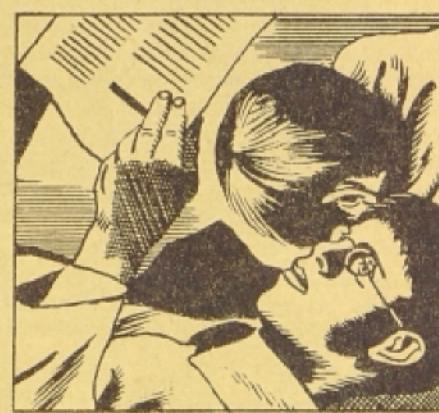
58. Before Lojze could turn round a detachment of Austrian cavalry had assaulted the crowd from a side street, where it had been waiting in ambush. The cavalymen attacked the young people in the crowd with bared sabres. Suddenly the lieutenant who was in command was hit by a stone. He gave the order: "Fire!"

The soldiers, who didn't have sabres, started firing. In panic, the crowd fled in all directions. The lads tried to take shelter in shops, cafés and porches.

59. Janko had been running in front of Lojze. Suddenly he fell. Lojze tripped over him and fell over his corpse.

The shooting had stopped. Lojze was still kneeling down in front of his dead friend. Only then did he look round. The gendarmes were holding firmly and pushing in front of them about twenty young men. There were some lying on the ground, too. Lojze looked at Janko, who was lying still on the ground, and his eyes filled with tears. He wanted to go up to him again but a gendarme pushed him forward violently. Together with the others he found himself surrounded by a ring of soldiers.

60. Lojze was held in the City Gaol for three days. His friend's death had put him into a drugged state. Everything had been so awful that he couldn't think.

One of the gaolers, who was favourably disposed towards the Yugoslav movement, slipped a copy of a newspaper unnoticed into the cells where Lojze was sitting with three comrades. They read about the grand funeral at which all Ljubljana had honoured their fallen comrades.

Thoughts of America awoke unavoidably in Lojze. But how was he to get there without Janko, he asked himself and broke into tears.

Brasileños esquían en Eslovenia

Un trío de jóvenes brasileiros, nietos de abuelos de Gorenjska, han visitado nuestro país. Lo típico del caso es que hablan el dialecto "sreško" que hablaban sus antepasados. Es decir hablan la lengua que desde hace tiempo habla en la localidad de Srednji Vrh que está situada en las alturas del Gozd Martuljk. Los niños del lugar los admiran. Janez, Aleksander y Rosana son los nietos de la abuela que todavía hoy día todos conocen como "Hlebanova mama". Esto no sería nada en especial si no hubiéramos oído también los nietos nacidos aquí. Estos también desfiguran las palabras platicando el "sreško". Ahora lo exageran por la llegada de los nietos brasileiros. Cómo han llegado éstos aquí es una historia aparte que se remonta hacia muchos años atrás.

En el pueblo de Srednji Vrh hay siete chacras. Una de la más antiguas es justamente la así llamada por los del lugar "Hlebanova". La abuela Helena, a quién todos llaman Lenka, dió a luz siete hijos. Fueron naciendo uno tras otro en tiempos muy difíciles. Antes de ser deportados los tres hijos mayores ya desaparecían yendo al bosque. Mientras la familia era desterrada Jože, Franc y el entonces quinceañero Janez se plegaban al Frente de Liberación. Este último fue uno de los que más tarde libertarían la ciudad de Trieste.

"Janez siempre había sido un espíritu inquieto", relata y se recuerda entre otras cosas su compañero de escuela, médico y miembro del equipo de salvataje de alta montaña Andrej Robič. En el año 1952 Janez se fue al Brasil. Claro que tampoco conocía el idioma. Se había ido sin dinero en el bolsillo. Quién hubiera pensado en los cruzeiros que hoy día no le faltan! Pues hoy día Janez Hlebanja es uno de los hombres más importantes de San Paulo. Hombre de negocios que tiene mucho éxito. Aparte de esto tiene además dos fábricas en las cuales trabajan aproximadamente mil obreros. Medio Brasil es iluminado por sus lámparas a gas.

Escribir de Janez, en casa del cual se reúnen un gran número de eslovenos que a pesar de las distancias se esparcieron por Brasil, sería contar una historia muy larga. Sin embargo hablaremos en esta oportunidad de sus hijos Janez, Sandro y Rosana.

Los tres hablan el esloveno si bien han nacido en Brasil. Es decir que papá Janez les hizo sentir en todo momento que ellos también debían sentir como los Gorenjci. Así como lo habían hecho hace pocos años atrás, también en el pasado mes de diciembre vinieron a pasar sus vacaciones de invierno a Eslovenia. También por segunda vez les acompaña un amigo de ascendencia japonesa Helio Akio Nišimura, quién ya sabe bastantes palabras en esloveno y canta entre otras "Na planince" y "Moj klobuk ima tri luknje".

Este cuarteto de jóvenes entusiastas aprovecha la mayor parte de su tiempo esquiendo. Por la mañana se deslizan hacia el valle en los trineos que les prestaron sus parientes. Por la tarde vuelven a pie. Los vecinos ya los tratan como si fueran "propios".

Los tres muchachos dicen al unísono que la comida que más les gusta es el mešto (explican que en dialecto sreško esto significa algo así como una especie de polenta de maíz en pedazos) con huevos. A Rosana no le interesa esta comida. "Ya está pensando en la línea", la enoja Sandro.

"Si por si acaso discuten, lo hacen en portugués", nos cuenta Vida Robič a quien llegan los nietos de Hlebanja como si lo hicieran a su propia casa. "Pues en esloveno no lo harían tan velozmente".

A fines del mes de enero los eslovenos brasileiros nuevamente partieron hacia el Brasil, a casa. En el hogar de los Hlebanja tienen también trajes típicos eslovenos para toda la familia. Aquí en casa, en Eslovenia los hay cada día menos, allá através del mar, al otro lado del Atlántico los sigue haciendo una eslovena!

La temporada entrante, el invierno que viene también verá a estos jóvenes brasileiros. Volverán, sí, de vacaciones. Para siempre no, pues su hogar es Brasil.

Qué es lo que ha cambiado?

En el lapso entre el 1 y el 10 de abril del año en curso tendrá lugar en Eslovenia el Censo Nacional que lo harán efectivo cerca de nueve mil personas entrenadas al efecto.

Una de las cosas más interesantes del caso es el dato que daremos a continuación. El primer censo de población que se haya hecho en Eslove-

nia data de la época en que reinaba María Teresa, hace 210 años atrás, y tenía un carácter netamente militar. Los censos propiamente dichos comenzaron recién a partir del año 1857. Las preguntas y cuestionarios que se usarán en el censo de población de Eslovenia, tendrán la misma forma como los empleados en las demás repúblicas. Yugoslavia tiene en cuenta las recomendaciones dadas por la ONU. Es decir que el censo debe satisfacer las necesidades del país que efectúa el censo. Que los datos deben ser del tipo internacional (comparativos). Que las preguntas deben ser cuestionadas de tal manera que los habitantes las puedan contestar y que estén preparados a colaborar dando informaciones exactas.

Junto al censo de población también se anotarán los edificios y departamentos. Sin lugar a dudas estos datos serán muy interesantes pues el fondo para la construcción de casas-habitación en los últimos diez años ha cambiado muchísimo.

Con este Censo se lograrán gran cantidad de datos. En especial Eslovenia logrará así con éste obtener una serie de datos que serán de gran importancia para la población agrícola. La Ley Federal sobre el censo de población prevee la reunión de datos sobre la economía doméstica campesina, superficie de tierras trabajadas, cabezas de ganado, panales de abeja, mecánica agrícola, etc.

La Ley de la SRS (Rep. Soc. Eslovena) prevee además la recolección de todos los datos necesarios sobre quien a tomado a cargo la chacra o granja y de cuántas tierras hay aún sin trabajar!

Sanatorios eslovenos también para extranjeros

Los establecimientos de cura natural de Eslovenia ya han sido adaptados para poder incluirlos entre los mejores del mundo. El turismo internacional ya conoce sus beneficios. En los últimos tres años ya se han agrandado sus capacidades al número de 1.321 nuevas camas. Es así que ahora tenemos un total de 4.549 camas las cuales fueron aprovechadas en un 85 %. Casi la mitad de estas camas están dedicadas al recibimiento de pacientes para la rehabilitación médica. En un ambiente moderno y confortable trabajan en nuestros establecimientos curativos 43 médicos, 109 fisioterapeutas y 181 técnicos médicos.